

Zrínyi Miklós összes költeménye

TARTALOM

[I.] IDILIUM

[II.] IDILIUM

ARIANNA SIRÁSA

FANTASIA POETICA

[A VADÁSZ ÉS ECHO]

[EURIDICÉT IGY SIRATTA ORFEUS]

FESZÜLETRE

PERORATIO

[ELÉGIA]

EPIGRAMMATA

ATILLA

BUDA

SZIGETI ZRINI MIKLÓS

DELI VID SARKOVICS

RADIVÓJ ÉS JURANICS VAJDÁK

FARKASICS PÉTER

A „VITÉZ HADNAGY” KÉZIRATÁBAN FENNMARADT VERSEK

BEFED EZ A KÉK ÉG...

[AZ IDŐ ÉS HÖRNÉV]

AZ IDŐ SZÁRNYON JÁR...

NEM IROM PENNÁVAL...

BEFED EZ A KÉK ÉG...

SZIGETI VESZEDELEM

Az olvasónak

Pars prima (*A Szigeti veszedelem első éneke*)

Pars secunda (*második ének*)

Pars tertia (*Harmadik ének*)

Pars quarta (*Negyedik ének*)

Pars quinta (*Ötödik ének*)

Pars sexta (*Hatodik ének*)

Pars septima (*Hetedik ének*)

Pars octava (*Nyolcadik ének*)

Pars nona (*Kilencedik ének*)

Pars decima (*Tizedik ének*)

Pars undecima (*Tizenegyedik ének*)

Pars duodecima (*Tizenkettődik ének*)

Pars decima tertia (*Tizenharmadik ének*)

Pars decima quarta (*Tizennegyedik ének*)

Pars decima quinta (*Tizenötödik ének*)

[I.] IDILIUM

Azhol egy vadász Violának kegyetlenségéről panaszkodik

1.

Egy megbusúlt vadász kikelet idején
Egykoron könnyű nyilat kezében vévén,
Egy sebes szarvasgémnek nyomát keresvén,
Sokat, de hiában, járt Dráva erdején.

2.

Végre fáradságát hogy heában látta,
Egy nagy jegenye dült fát nem messzi láta,
Az hol fáradságát leülve mulatá,
Gondolván, bánatját hogy evel mulatná.

3.

De nem nyugodhaték itt Cupido miát,
Mely néki így monda: „Keresd meg Indiát,
Kelj szárnyadra, járd meg az vadon Libyát,
Mindenütt ott látod erős kezem iját.

4.

Tule s Islandia, Tanais el nem röjt,
Ha megnyilik Atlas, s maga gyomrában röjt;
Valamint az a' gém bőr alatt sebet röjt,
Ugy tégedet nyílam mindenütt öl és fojt.”

5.

Igy monda Cupido; és ugyan igaz lén,
Mert mindenkor benne ujult az égő szén;
Vagy vólt az esztendő ifju, avagy vén,
Mindenkor ű szive háboruságban lén.

6.

Az szép Violának nagy kegyetlenségét,
Magas köszikláknak engedetlenségét,
Sokszor könyveivel írta keménységét,
Az dült fárol mostan így kezdé el versét:

7.

„Oh te szép Viola, te két szemed mely szép,
Annyira kegyetlen hozzám, mint márvány kép,
Mast vigaszik minden az kikeleti nép,
Csak az én örömöm te miáttad nem ép.

8.

Mast sivó oroszlány letészi haragját,
Mast erdei kan nem köszörüli fogát:
Te kegyetlenségednek nem látom módját;
Örökkén rám gyujtod szüvednek haragját.

9.

Mit használ, ha szüvem olthatatlanúl ég,
Ha kemény szüvedben van olvadhatlan jég?
Mast im jómra vagyon szépen megderült ég,
Ha szemem essőjének nem szakadhat vég.

10.

Mit örülök rajta, ha hegyről lement hó?
Ha bánat úgy hordoz, mint erős szájú ló,
Ha az én sok könyvem árvizhez hasonló,
Ha búm örökké nő, mint fára az komló.

11.

Az én könyvem árviz, és tenger bánatom;
Immár csak aliglan magamat állatom,
Mert több bú engem vér, azt igazán látom,
Hogysem hab kűsziklát, vagy szél nagy fát parton.

12.

Az Helka tüzei nékem kegyelmessek,
Nékem Késmárk kövei engedelmessek,
Az Dráva vizei nékem nem sebessek:
Csak az te szép szemeid nem kegyelmessek.

13.

Az tigris nem örül úgy véres prédában,
Mint te, oh kegyetlen, lölköm fájdalmában,
Gyönyörködöl szüvem szaggattatásában:
O, te vadnál vadabb s kegyetlenb magadban!

14.

O, hányszor kívánom: Mongibél esnék rám,
Életemmel együtt mulnék el bús óráim!
Ha oly igen gyűlölsz, ölj meg te violám!
Mondhassam: miáttad fogy el végső óráim.

15.

De te irgalmatlan örülsz én kínomnak,
Örülsz s nem kívánod, hogy egyszer meghaljak;
Hanem véghetetlen nehéz bánatomnak,
Bővited örökkén forrását kínomnak.

16.

Ha orosz lány anyád is lett volna néked,
Scitiai medve ha szoptatott téged,
Mégis nem kellene így kegyetlenködnöd,
Igy kínban örülnöd s vérszopóvá lenned.

17.

Acél meglágyulhat tüzzel, mesterséggel;
Hangya-nyom kűsziklán esmerszik üdövel:
Heában tégedet apolgatni verssel,
Tüzzel, mesterséggel, s nem hajolsz üdövel.

18.

Sohajtasim annyit lágyitnak te rajtad,
Mint gyöngye szél tölgyfán, az mely nem hajolhat;
Az mint nagy kősziklát tengerhab nem ronthat,
Ugy verseim tégedet nem lágyíthatnak.

19.

Miért szépségedben magadat elbiztad?
Mely mint egy szép gyöngyvirág, hamar elrothad;
Mint egy csurgó patak, mely vissza nem folyhat,
Ugy fűt el szépséged s változik szép orcád.

20.

Futsz mast én előttem, mint galamb ölyv előtt,
De ha szárnyas vagy is, nem éred az üdőt,
Eszteendő is elfűt te szépséged előtt:
Azt tudod-é: szépség hogy néked örökös?

21.

Leszedi orcádról az üdő szép rózsát,
Sűrű barázdákkal megszántja orcádat,
Ezüstté fordítja szép arany hajadat;
Bánni, de heáiban, fogod tett dolgodat.

22.

Akkor fogod mondani: oktalán voltam,
Rózsát virágjában le nem szakasztottam!
Mikor még lehetett, akkor elmulattam:
Mast, mikor nem lehet, kezdeni akartam.

23.

Ah, ne légy kegyetlen! Végy példát mindenről,
Tanulj és végy példát keserves szívekről,
Megesmered kinját bánatos versemről;
Talám szerelemtől ment lésszes egyedül?

24.

Mindenben szerelem nagyon uralkodik;
Ez széles világ is mind néki adózik.
Nézd, szerelem miatt madár mint kínlódik;
Nézd szép fülemilét, mely igen aggódik.

25.

Az szerelem miatt nem találja helyét,
Gyűrűrül fenyőre változtatja helyét;
Mindenütt ujítja szép siralmas versét,
Mert bánja társának túle távul létét.

26.

Hát özvegy gilice, mert elveszté társát,
Mikor száraz ágról terjeszti panaszát,
Untalan, óránként neveli sirását,
Bánatban nem látni néki lankadását.

27.

Nem szóllok ezekről, mert gyöngé madarak,
Talám nem csudálod: szerelemtől agnak;
De ki szerelmesebb, mint az fene vadak,
Griffek, oroszlányok s kegyetlen hijennák?

28.

Kegyetlen az erős és vitéz oroszlány,
De nősténnyel előtt szeléd mint egy bárány,
Ama különb szőrű, szép mint egy szivárvány,
Vad tigris: társához, mint együgyű bárány.

29.

De mi vagyon fenébb iszonyu medvénel?
Ez is szerelemben nem mint kegyetlen él,
Zöngnek az kősziklák ű bömbölésével,
Társot keres magának sok mesterséggel.

30.

Tudja az szerelmet az szarvas, mit téssen;
Addig nyugodalmat magának nem vészen,
Míg ordításával sok panaszt nem téssen,
Míg kedves társától örömet nem vészen.

31.

Mit nem csinál az ló, és mit nem fáradoz!
Nyerit, rúg és kapál, míg nem jút társához;
Lángot fuj szájából, szüvében halált hoz,
Más lovat ha közel lát kedves társához.

32.

Azt tudod-é, az halak tengerben mentek
Szerelemtől? elhiggyed, azok is égneek,
Balénák, cethalak és görbe delphineek,
Cupidónak harácsot ezek fizetnek.

33.

Mely szépen éneeköl tengeri Sirenes!
Ű szép gyöngé verse oly igen keserves,
Hogy még Pluto előtt is vólna az kedves,
Hát minden, világon az ki él, szerelmes.

34.

O, tudja Pluto is, mit téssen szerelem!
Noha irgalmatlan s nincs nála kegyelem,
Az a' rettenetes kevély fejedelem
Nem találja helyét, mert fojtja szerelem.

35.

Nézd, Proserpináért miként szüve szakad,
Mint Cupido miát nyavalyásul lankad.
Nézd, mely igen hajtja tüzhányó lovakat,
Noha érdemetlen éli Proserpinát.

36.

De mit mondjak mindenható Jupiterről?
Sokszor elfeletközik istenségéről,
Szálléttotta sokszor szerelem le égből,
Sokszor levetközött isteni köntösből.

37.

Az szerelem ötet sassá változtatta,
Mikor Ganimedest az égben ragadta;
Danaera magát aranyúl szállatta,
Europa is Jupitert bikávvul látta.

38.

O, te kegyetlen érc, egyedül kegyetlen,
Földön, nagy kősziklákon, mély tengerekben,
Irgalmatlan poklokban, magas egekben
Van szerelem, de nincs csak az te szüvedben!

39.

Mert bizony eddig ennyi könyörgésemre,
Nagy Késmárk is, ily alázatos versemre
Megindúlt volna sok hullatott könyvemre,
Duna vissza folyna az magas hegyekre.

40.

Az mérgös kígyót is megszelédéhetném,
Basiliscus haragját megenyhithetném,
Sárkánt ennyi üdöre megfékezhethetném:
Ihon te kegyelmedre szert nem tehetém!

41.

Talám nem hiheted sok esküvésemet,
Édes szép Violám, s nem hiszed hitemet?
De az én homlokomon látod szüvemet,
Látod bű forrásu nyavalyás szememet.

42.

Bár ne higgy énnékem, kérdezd kősziklákat,
Kérdezd meg ezeket az nagy álló fákat,
Kérdezd meg ezeket az vad barlangokat,
Az honnan Echo ad sok bús választokat.

43.

Nincs itt oly kis erdő, sem oly kicsin fűzes,
Sem nyár, sem jegenye, sem fenyős, sem egres,
Az hol az te neved jól nem esmeretes;
Mindenütt nevedről zöngött úntalan vers.

44.

Ha téged megcsallak, szerelmes Violám,
Mindjárt nagy Vesuvius szakadjon én rám;
Forduljon rám első szarvasra lőtt nyílám,
Vagy éltömben hollók kákogjanak énrám.

45.

Ixion kereke törje meg csontomat,
Titius kányája rágja meg gyomromat;
Ne légyen, ki szánja én állapotomat,
Nap gonoszra fordítsa én minden jómat.

46.

Nálad van én lelkem, hidd meg, nem csalhatlak,
Csak annyi lélek van bennem, hogy ohajtlak;
Holtnak én magamat, téged lángnak tartlak:
Láng égben elröpül, itt holtak maradnak.

47.

De te ohajtásommal könnyebben röpülsz;
Ez az holt test nem mehet oda, az hon ülsz,
Miért hát nyiladdal holtom után is lüsz?
Mért érdemetlenül reám kegyetlenülsz?

48.

Szüvemet elvitted, itt hagytál magamat,
Vagy add meg szüvemet, vagy vigy el magamat;
Vagy minden két résszel együtt ölj magamat;
Ne nézd ily örömmel szörnyü halálomat.

49.

Az vadász nyúl után futtat sok földeken,
Erdőkön, mezőkön, hegyeken, völgyeken;
De ha halva látja függve egy törzsökön,
Nem örül már rajta, mást keres mezőkön.

50.

De te, o, vérszopó, nem elég, megöltél,
Holtom után inkább rajtam gyönyörködtél;
Te sivó oroszlány, így nem gyönyörködtél
Piramus ruhájában, kit kutnál löltél.

51.

Ne fuss én előttem, o te gyöngé virág,
Ne röpj el tőlem, o ragyagó csillág,
Nézd én bánatomat, mely belől engem rág
Üzze el rólam ezt kezedből egy szép ág.

52.

Lám az vad kerecsent megszelégyithetni,
Lám sebes solymot is kézre süvölthetni,
Pannak nehéz nem volt holdot elhitetni
Hogy égből leszálljon, s kész légyen szeretni.

53.

De, o, én nyomorúlt bolond, mit csinállok?
Sisiphus kövével nagy hegyet hajgálok;
Azt tudom, kigyónál kegyelmet találok,
Azt tudom, örömré nagy bánatból szálllok.

54.

Szeret az Viola, de jaj, nem engemet!
Szereti Licaont, azt az hamis ebet,
Az ki meg nem győzhet semmivel engemet
Annak adja magát, szaggatván szüvemet.

55.

O, haragos Viola, én ellenségem!
Csak azt mondd meg igazán, kérlek, énnékem:
Licaon mivel győz, vagy tud győzni engem?
Mivel kérködhetik igazán ellenem?

56.

Musáknál laktam én, Apollót szolgáltam,
Versemmel mindenkor nagy fát mozdithattam;
És noha teveled szerencsétlen voltam,
Kegyetlenségednek tulajdonithattam.

57.

Versent verset Licaon ha mond énvelem,
Ugy jár, mint Marsias az Apollo ellen;
Hogyha penig akar versent futni velem,
Ugy jár, mint sok más is Atalanta ellen.

58.

Hogyha kételkedik ű az én erőmben,
Ugy jár, mint Acheolus Hercules ellen;
Változzék bár mindenné az én kezemben,
Nem lesz tágossága én erős öblemben.

59.

És noha úgy gyűlölsz, mint sárkánt, engemet,
Nem vagyok én oly rút, hogy sértsem szemedet;
Mert nem régen láttam magam személyemet,
Az sebes Drávában minden termetemet.

60.

Ha engemet nem csal az én hamis képem,
Külömb Licaonnál én deli termetem.
O, hányszor kívánnak az szép Nymphák engem!
Hányszor csókot hánnak rám úton mentemben!

61.

Esküszöm te néked az szüz Diánára,
Esküszöm Cupidóra s az ű nyilára,
Hogy mint szalma lángon, úgy ég szép Berleba
Miattam; úgy égett és ég is heába.

62.

Én penig előtte, mint köd az szél előtt,
Mint te énelőttem, mint árnyék nap előtt,
Ugy futok és bujok szép szemei előtt;
Mégis én rút vagyok az te kedved előtt.

63.

Szállj le, szép Violám, mint harmat az égből,
Vetközzél le immár kegyetlenségedből,
Szállj az én kezemre, mint karvoly folyhóból;
Szánd meg ezt az szegényt, kit gyüölösz szüvedből.

64.

Én sok mulatságot te néked találok,
Madarat vagy vadat, mindeneket találok;
Madárfogó hálócskát olyat csinálok,
Hogy láthatatlanak lesznek cérnaszálok.

65.

Hogyha hosszú náddal halat csalni akarsz,
Abban is énnálam mesterséget találsz,
Nálam sikos angvillát, ha akarsz, foghatsz;
Egy szóval mind úgy lész, az mint meggondolhatsz

66.

Szállj le, szép Violám, és szeress engemet!
Néked otthon tartok két szép heuz kölyköt
Minap szerencsédre jártam az erdőket,
Anyjokat megöltem, megfogtam kölyköket.

67.

Ugy megszelédültek, hogy járnak utánnam;
Sok játszásokat nézni ugyan kívánom.
Sokan kérték tülem, senkinek nem adom:
Néked, édes violám, azokat tartom.

68.

Esztelen, mit beszélsz, hányod panaszodat?
Mast is nem esméred-é bolond voltodat?
Gyüölöli Viola te ajándékosdat,
Gyüölöli verseidet és temagadat.

69.

Az te dolgod nem más, csak panaszolkodjál,
Bánat közt, mint Scilla tengerben, aggódjál:
Neveld az vizeket könyvhullatásiddal,
Sűrösíts folyhókat sok sohajtásiddal.”

70.

Igy végezé versét búsult szerelemben
Az ifiu vadász, és esék kétségben.
Az nevét nem irom ebben az könyvemben,
Mert az Diánától tilalom van ebben.

71.

Ad jobbat az Isten! Megsárgúl az kalász,
Üdővel megvídul az megbusúlt vadász,
Valaha megfordúl az rút fekete gyász,
Kit gyüölösz, viola, kedvedben lészen az.

[II.] IDILIUM

1.

Kegyetlen, hová futsz? te árnyéknál könnyebb!
Miért meg nem hallgatsz, aspisnál süketebb!
Ah, ne légy mintegy kű s márvánnál keményebb!
Ne légy salamandra és jégnél hidegebb!

2.

Talám félsz, szüventől, hogy oly erőssen ég,
Ne olvadjon szüved, mely mint egy hideg jég.
Ne félj, szüvem tüzének mert vagyon oly vég:
Az én lelkem kívül senkiben ez nem ég.

3.

Talán félsz ijamtól, kit hordozok velem?
Cupido ija az, kiben nincs kegyelem.
Nyilamnak nincs hegye, nincs mérges szerelem
Ijamban, de vagyon csak túled félelem.

4.

O, te nagy forgó szél, állíts meg futását,
Az én gilicémnek tarts meg szaladását!
De félek, hogy te is nem éred futását,
Röpülni ereszti ha sebes sugárát.

5.

O, ne fuss előttem, szép Viola virág!
Nem erdei csuda vagyok, ki füvet rág;
Nem vagyok Harpia, kit látni is rutság;
Nem, kit Hercules tett egekben, vad csillag

6.

Noha, mit tagadom? bizony csuda vagyok:
Szerelem csudája és monstrumja vagyok;
Bizony megváltoztam, mint görög hadnagyok:
De ne félj, ártalmas nem is fene vagyok.

7.

Ne fuss, kérlek, előttem! jusson eszedben,
Peneus leánya öltözött törzsökben,
Laurussá változott, úgy akarta isten,
Mert kegyetlenségért isten is kegyetlen.

8.

Apollo istennek sok szép könyörgését,
Nem akarta hallani siralmas versét.
Te pedig ennek is neveted esetét,
Neveted Cupidónak erős fegyverét.

9.

Nem csuda, mert kő vagy, mert alabastrumnál,
Keményebb téli jégnél és porfirusnál.
Cupidónak nyila ellened nem használ;
Megtompul terajta, s testedben meg nem áll.

10.

Ha Isten akarná, változnál csudára:
Nem hiszem, változnál gyöngé laurus-ágra,
De Késmárk tetején nőtt kemény tölgyfára,
Ottan hadakoznál szeleknek urára.

11.

Az is meglágyulna én könyörgésemre,
Ugy hiszem, megszóllalna ennyi versemre:
Te pedig mint vad griff szomjuzol véremre;
Nem is népsz énrám is, nem hogy beszédemre.

12.

Nem használ tenálad az én könyvhullásom,
Nem használ szép versem s utánnad járásom;
Kegyetlen Sirena, nézheted sirásom,
Nem könyörölsz, nem szánsz, látván kárvallásom.

13.

Mint ama könnyű köd az forgószél előtt,
Eltűnsz én előttem és szemeim előtt,
Mint hideg hóharmat nap melege előtt,
Mint fű karvoly előtt, mint árnyék nap előtt.

14.

Bár volna lábad is oly mozdulhatatlan,
Az mint kemény szüved, mely oly irgalmatlan.
Nézd, az merre te futsz, tüske, mely számtalan:
Oltalmazd magadat, ne menjen lábadban.

15.

Jaj, szerelmes Violám, ójad magadat,
Meg ne csipje hangya szép feje lábadat,
Ne szakassza szederjén arany hajadat,
Állíts meg, állíts meg, kérlek, futásodat.

16.

De mindenre bátor vagy, csak éntülem félsz,
Erdőkön, pusztákon vadak közt bátran élsz;
Engem rút kigyónak, engem sárkánknak vélsz,
Mert sok könyörgésemre csak meg nem is térsz.

17.

Bár fuss el temagad, csak add meg szívemet;
Nem tudom, loptad-é, vagy erővel vetted:
Azt tudom bizonynyal, hogy magaddal vitted,
Ha vissza nem adod, hát vigy el engemet.

18.

Add meg zálagomat, mert majdan elveszek,
Vagy hogy, mint szép Biblis, viz-folyása lések,
Mert szemeim úntalan forrású vizek.

19.

Nyavalyás, mit futok, mint az szomju szarvas
Forráshoz, utánad? az ki vagy mint egy vas.
Mint szelégnyithetlen sebes kesellyő-sas,
Elröpülsz előttem, s elfutsz, mint vad farkas.

20.

De bizony nem úgy van, mert szebb vagy farkasnál,
Nem szelégnyebb, fejérből fekete sasnál;
De nem is márvány vagy, mert ha márvány volnál,
Én előttem oly igen el nem futhatnál.

21.

Sasnak is szüve ég az szerelem miatt;
Nézd meg, társa után magasról mint kiált.
Hordozza farkas is szerelem igáját,
Mert társa kedvéért szereti barlangját.

22.

De mi vagyon kemény magnésnél keményebb?
De mi vagyon ennél ismég szerelmesebb?
Szereti az vasat: te pedig keményebb
Magnésnél és vasnál, és jégénél hidegebb.

23.

Bizony mast elhittem: Caucasus volt anyád,
Örmény orosz lány volt szoptató dajkád,
Mert nem gondolsz, érted hogy én szívem lankad,
Nem gondolsz, testemtől majd lelkem elszakad.

24.

Állj meg, édes vadam, bátor ne sokáig!
Hadd nézzem szemeidet csak fél óráig!
Nem gondolok osztán, ha lelkem elválík
Világ-unta testemből, ki van mast alig.

25.

Bolond, mit törődöm, és az üdőt veszttem?
Hogy reménségemet fővenyen építem,
Könnyű forgószelet heában kergetem,
Igy minden reménség eltűnik előttem.

26.

Édességet találnék előbb epében,
Hogynem szelégnyülést az te vad szüvedben;
Előbb is árnyékot meleg verőfényben,
Lágyulást gyémántban, s irgalmat tengerben.

27.

Jól tudós vagyok már én állapotomban:
Tudom, hogy szeretlek, tudom, hogy héában.
Tudja jól Tantalus, nem észik almában,
S mégis kapdos utánna s fárad héában.

28.

Mégis utánnad én, mint Echo szó után,
Mint deres hóharmat nap melege után,
Mint tudatlan für csalogató sip után!
Mint egy kemény mágnes az hideg vas után.

29.

Én is kész-akartva hordozom hálómat,
Láncozva kötözve látom fogságomat,
Látom és szeretem én nehéz igámat,
Mégis mint egy mágnes szeretem vasamat.

30.

De te kegyetlenb vagy haragos Circénél,
Mérgező Morgonánál, hamis Dalilénél,
Ravasz Armidánál és Falsirenénél,
Medusánál, Scillánál és Tisiphonnél.

31.

Elbiztat magadat szép fejér orcádban,
Engemet semminek vélsz kevély vóltodban;
Mert hogy fekete vagyok ábrázatomban,
Azt tudod, vadember csinált Libyában.

32.

Tudod-é, fagyalfának fejér virága
Lehúll az földre, s nem lesz semmi haszonra?
De noha fekete az szagos viola,
Felszedik és tészik süvegkarimába.

33.

Nem jobb-é az föld is, mely inkább feketébb?
Én is noha fekete, de szerelmesebb
Vagyok, állandóbb is, fejemnél keményebb;
Noha, nem tagadom, legszerencsétlenebb.

34.

Mert szintén annyit tesz tenéked szolgálnom,
Mint Dunapartot reménséggel szántanom,
Jégre építenem, és szerecsent mosnom,
Holdra haragudnom, csillagok számlálnom.

35.

Ezt jövendőlte, lám, undok üvöltéssel
Egy rút fülesbagoly mindennap jó reggel.
De bizony én bűnöm mást most nem érdemel,
Hogy megúntam hajnalt, utánnad mentem el.

36.

Viola, nem lészesz ezután gyötrelmem,
Mert bolondságomat már jól megesmertem.
Az szép Hajnalcsillag lesz az én szerelmem,
Bálványom, oltárom, és minden-víg kedvem

ARIANNA SIRÁSA

1.

Adria tengernek fönnforgó habjai
Vallyon oly nagyok-é, mint szemem árjai?
Vallyon oly nagyok-é Mongibél lángjai,
Mint égő szüvemnek lángos hatalmai?

2.

Én éjjel, én nappal keserven ohajtok,
Miként fülemile, vértajtékot hányok:
De nagy nyavalyámbul gyógyulni nem tudok,
Sőt sebben, sőt kinban ujulton ujulok.

3.

Nagy sebet mert csinált Cupido szüvemben,
Kinek orvossága nincs dictamusfűben.
Mint egek forognak örök környezetben,
Ugy bum, úgy bánatom forog örökségben.

4.

Én Márst énekelek haragos fegyverrel,
Kinzó szerelmemet hogy felejtsem el;
Másfelől kis isten megkerül fegyverrel,
Harcol, vagdalkozik lángozó szüvemmel.

5.

Két nagy harcban meggyőzött immár engemet,
És midőn sokáig hurcolna engemet,
Illyen nehéz okkal nékem kegyelmezett,
Hogy irjam Teseus nagy hitetlenségét.

6.

Bizony nagy büntetés, mert én inkább írnám,
Miképpen árult el engem szép Violám,
Mennyi sok ohajtást érette heában
Sűrű folyhók közzé szélnek bocsátottam.

7.

Mennyiszer könyvemmel ezt az sebes Drávát
Árasztottam, s neveltem haragos árját,
Most is könyveimtől forgó örvényt forgat,
És maga magában neveli haragját.

8.

És ezt mind érette, és mind csak heában;
Heában fáradtam magas Parnassusban,
S ott érte fejemet ágoztam laurusban,
De szelet fogtam, pénzt gyűjtöttem álmomban.

9.

Ah háládatlan, és nem hajt meg én kinom,

Kiben éjjel-nappal untalan kinlódom!
Nem hajt meg szép versem s utánad járásom,
Égő tüzem, árvizem, sok sohajtásom!

10.

Halljad meg most Téseus hitetlenségét,
És annak magadra vegyed az értelmét;
Halljad Ariannának siralmas versét,
S nagyobbak véljed háládatlan éltedet.

11.

Tebrus vize mentiben szép Ariánna
Nyugszik vala kegyessen felvont sátorba,
Mert Cupido örömet mutat álmába;
Azt tudja, hogy Teseus fekszik ágyába.

12.

De fülemülének ékes szóllásával
Felzöndült elméje igen gyorsasággal;
Felnyitja szép szemét, látja hogy szép hajnal
Röpdözve előljün harmatos szárnyával.

13.

Ölelni kívánván Teseust, életét,
Gyöngén tapogatva viszi ágyba kezét;
De semmit nem talál, csak az üres helyét,
Meghidegült ágyát, és hitetlen jelét.

14.

Akkor mintha menykü szörnyű szelletivel
Esztelenítette volna keménységgel,
Sokáig nem szóllal, mert szava elmével
Maga jüvendőjére röpi vala el.

15.

Mindazáltal azonnal elméje megtér,
Mihent az szüvérül eloszlik fojtó vér;
Ő meztelenen is sátorbul futni mér,
Körül-körül keresi és ismét betér.

16.

Üti feje mellét, szaggatja szép haját,
„Teseus! Teseus!” nagy erővel kiált;
Kifut Tebruspartra, hon maga folyását
Tengerben adóul önti, hamarságát.

17.

Ott széles tengeren szemét megforgatja,
Az partot üressen emberektől látja,
És semminek másnak szavát nem hallhatja,
Csak szép Alcionnak, mint társát siratja.

18.

Echo is bánattal szól Ariánnának,
Csinál öregbülést választtal bujának;
Mert ha ő panaszol, szól az kűszikláknak,
Echo bus választtal nevet bánatjának.

19.

De ő az sötétben hajót messzi látja,
Dagadt vitorláit hogy könnyű szél hajtja,
„Teseus! Teseus!” ismétlen kiáltja:
Amaz ütet nem hallja s nem is hallhatja.

20.

Int és visszahija gyöngé kezeivel,
De az hajót viszi szél nagy sebességgel.
Arianna késéri végig szemeivel,
Mig hajó szeme előtt tengeren tűnt el.

21.

Akkor osztán szaggatja aranyos haját,
Körömszeli körmével kegyes orcáját,
Nem messzi megszemlélt egy magas kűsziklát,
Rá hág, és tengernek így kezdi panaszát:

22.

„Jaj szerencsétlen én, jaj én boldogtalan!
Mint csalám magamat Cupido hatalmán!
Kit Hesperus adott, Lucifer or módján
Ellopta, elragadta tülem hamarján.

23.

De nem ragadt el senki, Teseus, téged,
Csak az te mondhatatlan hitetlenséged.
Hon eskütt szerelmed? Hon van igaz hited?
Talán vitorláddal szélnek eresztetted?

24.

Te hitetlenséged viszen oly hirtelen,
És nem ez gyöngé szél, ki röpül tengeren.
Eredj, eredj, Teseus, eredj, hitetlen,
Az én lelkemet is viszed te fenyődben!

25.

De ha hajód lelkemet veled hordozza,
Miért halandóját magával nem huzza?
Nem oly nehéz, elhidd, ez az Arianna,
Hogy te hajód ötét is el nem birhatná.

26.

Elmentél, kegyetlen, elmentél, mint gyors szél,
És engem bús örökös gyászban kevertél;
Sőt örök halálban engem eltemettél,
Hitrontó, engem vesztő, keményebb ércnél.

27.

Bizol, országodban hogy mész triumfussal,
Aval az kegyetlen holt Minotaurussal;
De ha ki fog kérdeni: győzted mi móddal,
Tagadsz-e: Ariánna okosságával?

28.

Micsodás látatja lesz vitézségednek,
Hogy aztot elhiggyék idegen emberek?
Nem tulajdonítja senki ezt kezédnek,
Hanem Ariánna esztelen szüvének.

29.

Ki fogja mondani, hogy labirintusbul,
Az magad eszével kijüttél, halálbul?
Sok száz mind okosabb, mind vitézebb abbul
Ki nem tudott jünni csalárdos fogságbul.

30.

Ah, mert Ariánna adá ezt tenéked,
Az ő cernájával magadat vezettetted!
Ihon mint fizet most nagy hitetlenséged,
Prédául vad helynek hagyál és tengernek.

31.

Miért nékem nem hagysz cernát és tanácsot,
Ki után láthassam egyszer ez világot?
Ah, miért nem csaptad nyakamban az kardot?
Csináltad volna meg előbb az koporsót.

32.

De több triumfust is számlálnál házodban,
Ha az Ariánna elvinnéd hajódban,
Osztán ott hirdetnéd széllal országodban:
Egy leánzót megcsalál hamisságodban.

33.

De nézd meg, kitül futsz és ki előtt szaladsz,
Nézd meg hitetlenséged miát mit csinálsz!
Ki néked életet, annak te halált adsz,
Én labirintusbul, te nagy fogságban hagysz.

34.

Eredj, eredj, hitetlen, szelek szárnyával,
Istenek haragja nagyobb hamarsággal
Elsiet utánad és eljün károddal,
Mert nevekre esküttél nagy hazugsággal.

35.

De talán azt tudod, istenek megholtak,
Mellyek Enceladust küvel burították,
Prometeust kányákkal elszaggattatták,
Az kik Salmon királyt föld alá rontották?

36.

Vagy kik Atlást fordíták nagy kűsziklára,
Licaont rút vadra, Aeteont szarvasra,
Atreust, Terodamant mérges sárkányra,
Hecubát ebbé, Scillát ugató habra?

37.

Sem siet, sem késik haragja Istennek
Mert örvényes habba teheti könyvemet,
Szélvésszé fordítja sohajtó kedvemet,
Én bánatimmal elburitnak tégedet.”

FANTASIA POETICA

1.

TITIRUS:

Az vadász elnyugszik,
Ha az nap lemégyen;
Az juhász lefekszik,
Hogyha haza megyen;
Szántó vigan észik,
Dolga végben megyen:
Én penig, mint bolond, mint esti denevér,
Járom az erdőket, mert az nagy bánat vér.

2.

Mint szarvasgém vagyok,
Mely fiát elveszté;
Üvöltök, kiáltok,
Mert búm megemészte;
Violámért fagyok,
Az ki engem veszte.
De ahon szép Violám diófa alatt,
Nyugszik az én halálom zöld árnyék alatt!

3.

Kelj fel, édes Violám, diófa alól!
Nem tudod-é, itt nyugszol mely ártalmasul?
Minket bölcs Meliboeus tanított arrul:
Juhok sem legelnek; kelj fel ily árnyékbul!

4.

Mit bánkódol mostan az szép kikeletben?
Nézd, mint nőnek virágok az szép üdőben.
Eolus meglágyította haragját,
Boreas szereti szép Oritiát,
Szent Gergely meghozta nagy orru gólyát,
Gilice megtalálta kedves társát,
Hallottál már bömbölő bölömbikát,
Mennyei kecskét, tarka babutákat,
Láttál már rózsákat,
Csuszó kigyókat,
Mint gyönyörködnek,
Szerelmeskednek.
Csak te vagy egyedül,
Élsz kegyetlenül,
O, te szép virágszál!

5.

VIOLA:

O, ne legyen néked soha szép kikelet!
Ne adjon Isten soha meleg szelet;
Vad konkoly teremjen fejér buzád helyett;
Semmitül ne vehess vigasztaló kedvet.

6.

Igéző szem lássa bárányocskáidat,
Az métély megfojtsa minden juhaidat,
Találj menta helyett mérges cicutákat,
Hallj tengelic helyett keserves baglyokat.

7.

Mert szerencsétlennek ily kívánságok jók,
Az melynek az szép violák nem szagossak,
Feketének tetszenek az liliumok;
Magamnak is magam jobbat nem kívánok.

8.

Eredj, távozzál el, Titire, én túlem,
Mert te verseidet mostan én gyűlölöm.
Azt tudod-é talán, nem vettem eszemben,
Hogy harmatos Hajnallal vagy szerelemben?

9.

TITIRUS:

Ne fogd, kérlek, énrám azt, édes Violám,
Hogy mást kívülötte kerestem s találtam.
Vertumnusnak engedtem Hajnalt, s nem talán;
Csak te gyönyörűségem vagy, szép Violám!

10.

VIOLA:

Fuss túlem, verseid mért nekem éles tör,
Dér virágnak,
Kű buzának,
Horog halnak,
Lép madárnak,
Háló vadnak,
Métély juhnak,
Nyil szüvemnek,
Bus kedvemnek,
Mirigy életemnek.

11.

TITIRUS:

Ne szólj ollyant nékem, édes Violám,
Miért haragszol most ártatlanul reám?
Vagy hogy talán tréfálsz, tudni kívánnám.
Ne üzz el magadtul, szerelmes Violám!

12.

VIOLA:

Fuss, mondók, éntülem,
Eredj Hajnalodhoz.
Nem kellesz énnékem,
Mert nékem csak bút hozsz.
Mert te szerelmedben
Engem soha nem hozsz,
Noha te meggyőződ Amfiont és Pánt,
Orfeus kezében sem szól így az lant.

13.

TITIRUS:

Ha Isten akarná, bizony nem tréfálnál,
Lágyabb szíved is verseimre hallgatnál,
Alázatos versemre nem haragudnál,
Nem nevetnél, neveznél és nem csúfolnál.

14.

Nem vagyok Amfion, nem Pán, nem Orfeus.
Mert szerencsétlenebb azoknál Titirus:
Pán meglágyította Diánát, Amfius
Az hideg halakat, vadakat Orfeus.

15.

Meggyőzhetném, elhiggyed, Licaon sipját,
Ha az volnék, te kedves szüved hajlékát.

VIOLA:

Ugy van, igen szeretem; mit akarsz tehát?
Szeretem Licaont s az ő musikáját.

16.

TITIRUS:

Kegyetlen, mit mondasz?
Engem versz beszéddel,
Szépet ruttá csinálsz,
Rutat irsz füstékkal;
Engem azért ocsálsz,
Hogy esmérjem evel:
Mennyivel oroszlány haragosb báránynál,
Annyival kegyetlenebb te oroszlánynál.

17.

De mennyire ismég
Rozmarin az csalánt,
Mennyire győzi meg
Viola tulipánt,
És mennyi különbség
Váltja eztet s Hajnalt:
Annyira győzőm én az rút csipás ebet,
Te bíróságodban is tedd le rossz kedvedet!

18.

Berleba mert nékem
Sokszor koszorukat
Küldött szerettében,
És ajándékokat,
De én nem kedveltem,
Ő noha átkozott:
Elszaggattam koszoruját, s azt mondtam:
Nem kell nékem Berleba, csak szép Violám.

19.

De te én előttem,
Mint Daphne második,
Elfutsz, s nem szólsz velem,
Kin szívem aggodik.
Aspissal szegődtem
S az siketebb alig;
Mert ennyi szép verssel csillagokat égből,
Elhoznám Euridicét Pluto kezéből.

20.

VIOLA:
Farkas bárányokkal
Előbb fog járkálni,
Nyulat agarakkal
Előbb is fogsz látni,
Engem Titirussal
Hogysem hallani.
Nem kell te szépséged, sem sipod, sem versed,
Velem szintén magadat elgyűlöltetted.

21.

TITIRUS:
Látom, de nem tudom, Licaon tégedet
Miért szidogatott, mégis te szereted:
Engem penig gyűlölsz, ki vagyok melletted,
Mint az ragadozó borostyán töly mellett?

22.

VIOLA:
Itten én teneked bánatomnak okát
Megbeszéllem, szívemnek nagy nyavalyáját:
Az minap egy reggel ezen az hegyen föl
Gondolkodva jártam, harmaton sétáltam,
Szép eperjet szedtem, kerékben kötöttem;
Licaonnak szántam, és adni akartam,
Azonban ugyanő, goromba, mint a' kű,
Meglátá kezemben eperjet kötésben,
Kikapá kezemből ő nagy kegyetlenül,
És szemem láttára töré pozdorjára:
Még az ki nehezebb s nékem keservesebb,

Monda: szeretődnek másnak ezt kötötted,
Ezen nagy bánatom, erős boszuságom,
Azért ez hegyekre és kemény küvekre
Jöttem lakni immár, ahol juhász nem jár,
S nem is szól az madár, nem szánt itt az szántó,
Nem jár az vadászó; csak keserves Echo
Lesz szívem boszontó.

23.

TITIRUS:

Ne kegyetlenkedjél, édes Violám:
Engedd meg, hogy lakjam veled az pusztán.
Licaont hadd el már,
Gyülöljön téged bár,
Én lések teveled,
Társod és remetéd.
Szebb vagyok nálánál,
Okosabb nálánál,
Bátrabb is nálánál,
Erősb is nálánál,
Jobban is szeretlek,
Lám ugyan is égek.

24.

VIOLA:

Ugy légyen, édes szívem, az mint akarod,
Mert engemet az te szép versed meghajtott.
Immáron ezután lések te szolgálód,
Társod és szeretőd, és te szép virágod.

[A VADÁSZ ÉS ECHO]

1.

Te, ki gyönyörködöl az én nyavalyámban,
Töredözött szókban, megrekedett hangban,
Felejts bánatodat, szólj ebben barlangban:
Ég-e miattam Julia lángban? (Echo) Abban.

2.

Vajha az úgy volna, s velem nem játszanál!
Csufot énbőlőlem nem csinálnál! (Echo) Annál.
Hát ha annál nékem kegyelmet találnál,
Vigasztalnálak egy szép nótával. (Echo) Aval.

3.

Volt egy kis méhecském,
Gyönyörüségecském,
Kin megnyugodt volt szívem.
Mézes harmatokkal,
Kerti illatokkal
Az ő szája teli volt,
Engemet táplált is
Csak látatjával is,
Meddig kertemben lakott.

4.

Sokszor szép két lábát,
Melynél nap nem láthat
Szöbbit, valamerre jár:
Hercules oszlopa,
Az hol non plus ultra,
Higgyed, lenni gondoltam.
Kivántam, dülne rám
Szép márvány palotám,
Miként rádült Sámsonra.

5.

De mit mondok néked,
Ha nem lesz ellened:
Méh megunta az rózsát,
Jaj! Szállott rút nádra,
Undok békanyálra;
Soha nem lesz enyim már.
Sirj hát te is velem,
Nymfa, keservessen;
Ma holtnak kell lennem. (Echo) Nem.

6.

Engem szomorító hamis választokkal - (Echo) Okkal.
Nem okkal, s nem jókkal, hanem nagy boszukkal,
Választod csufbul áll, és rakva játékkal. (Echo) Áll.
Állj hát és ne tréfálj, eressz jó választtal. (Echo) Osztán.

7.

Miért vagy szép Echo, oly igen boszontó? (Echo) Ontó.
Te vagy az vér-ontó, én könyvem hullató. (Echo) Tó.
Te bizony sirásom, te penig fordító,
Keserves, panaszos versem hamisító. (Echo) O.

8.

O, Ciparissusnak húga, te szöbb Echo! (Echo) Békó.
Békót, láncot viselek nyakamon, mint tacsókó.
Nem tagadom bizony, de te légy mególdó,
És követségemet méhecskémnek adó. (Echo) Adom.

[9.]

Ha kérdi: élek-é, mondjad, hogy én égek;
Ha kérdi: kicsoda, mondjad, hogy van oda,
Az te rózsavirágod,
Kirül te harmatot,
Gyöngé illatokat
Gyönyörködve szedtél,
Benne gyönyörködtél,
Mostan elárultad,
Mert talán nem tudtad:
Az nád töredéken,
Noha nevedéken,
Hogy megunod mindjárt;
Mert rá nézni is árt.
Nézd hináros szemét,
Csoportos üstökét,
Széltül hajtott nyakát,
Nem álló derekát,
Nézd az ő gyökerét,
Meglátod erejét,
Mert nincs az őbenne,
Ki néked kellene.
Hadd, el én méhecském,
Édes szép képecském,
Megtalálod nálam,
Ki bizony nem álom.
Mely fris az rózsaszál,
Noha tüskében áll,
Nem szur meg tégedet,
Nem sérti szemedet.
Az virágja vörös,
Az gyökere erős,
Maga szép illatos,

Hozzád hasonlatos.
Lám, sokan szeretik,
Szépségnek viselik.
Csak te jűj és szállj rá,
Kivánod másszorra
Ő állandóságát,
Rothatatlanságát.
Igy izene néked,
Az ki szeret téged.

[EURIDICÉT IGY SIRATTA ORFEUS]

*Orfeus az szép Euridice után futván,
Euridicét egy vipera megcsípte, az mely mérges
sebben megholt Euridice.*

Igy siratta Orfeus.

1.

Nyisd meg én torkomat keserves sirásra,
Apollo, mert im jutottam árvaságra,
Kiért, mint gilice nem száll az zöld ágra,
Ugy szívem nem kíván jutni vigaságra.

2.

Nyisd meg Biblis két szemeimnek forrását,
Hadd neveljem, bővitsem szívem sirását.
Echo, sűrüsíts meg lölköm sohajtását;
Gyönyörűségemnek gyászoljam fogyását!

3.

Euridice oly volt, mint egy szép virágszál,
Mint legszebbik csillag, mely sokak között áll.
Ezt elvitte az irigy s kegyetlen halál,
És ezért nyugalmat szívem nem talál.

4.

De te büneimért ha verni akartál,
Miért kegyetlenségben így elfajzottál,
Jupiter, s inkább énram nem haragudtál,
S haragos menyküveddel el nem rontottál?

5.

Vaj ha ily szépséget szenvedni nem tudtál,
Miért engemet is be nem buritottál,
Miként Enceladust az nehéz Aetnával?
Vagy mint Prometeust el nem szaggattattál?

6.

Nem ezt ő szépsége, szép piros orcája
Érdemlette, szépen szólló kláris szája,
Két fekete szeme, aranyas szép haja,
Alabastrum mellye és márvány ajaka:

7.

Hogy mérges vipera miát ő meghaljon,
És ő ártatlan lelke pokolra szálljon.
Kár rózsának, mikor virágjában vagyon,
Szerencsétlenség miát hogy meghervadjon.

8.

Megholt Euridice, az én szép virágom,
Eltávozott tülem az én vigaságom.
De én mégis élek ezen az világon,
Világtalan világon; veszett világon.

9.

De ha abban vagyon lelkem, kit szeretek,
Nincs tehát én bennem az éltető lélek,
Nem vagyok én Orfeus, én nem is élek,
Hanem mély pokolbul jött vándorló lélek.

10.

Szabad lesz Plutohoz poklokban énnékem
Szerelmes Euridicém után elmennem.
Ha nem szabad élőnek, mert nem eleven
Vagyok, mert lölköm ott van, az hol szerelmem.

11.

Ó, szerencsétlen én! Imé törött kobzom,
Bizonyítja igyemet romlott miszkálom,
Vadaimat veletek össze nem hívom;
Soha virágimat is nem vigasztalom.

12.

De ha én tinéktek sokszor jól szolgáltam,
Hangos kobzommal tikteket vigasztaltam,
Szelégy és vad közt békeséget csináltam;
Ha ti nálatok valaha kedves voltam:

13.

Sirjatok énvelem ti is, o, szép Musák,
Eggyütt sirassátok az én nyavalyámnak
Sulyát, kedves Driadesek, szép Napeák,
Ékes Naadesek, szép termetű Nymphák!

14.

Sirj te is, gyors Dráva, erős bizonságom,
Ki voltál égő szüvemnek orvosságom!
Téged sokszor megnevelt én könnyhullásom,
Sokszor te oltottad az én gyuladt lángom.

15.

Ne gondoljad immár, hogy meggyógyulhatnék
Mint szalma, mint kénkű mert az én szüvem ég,
Kit meg nem oltana egész tengermélység.

16.

Csak te gyógyíthatnál, o, Fátum kegyetlen!
Hogyha szörnyű kinnal megölnél hirtelen,
Vagy Késmárkot nyakamban vetnéd véletlen,
Szakadnának egek ha rám kéménletlen.

17.

Hon vagy te, Gorgonis, iszonyu orcáddal?
Hon kegyetlen Busiris, fene lovaddal?
Hon ampopofrágusok, véres torkokkal
Vagytok? Scilla, Caribdis, több Furiákkal?

18.

Hon vagytok Hárpiák és kegyetlen Párkák?
Mondjátok meg nekem: életem fonalát,
Kik lehetnek azok, az kik hosszabbítják?
Miért életemmel együtt el nem rontják?

19.

Euridice! Euridice! Én szerelmem!
Hova hagytál világon árvájul engem?
Miért úgy futottál, mint egy vad, előttem?
Talán az te halálod volt az én vétkem?

20.

Bizony megkereslek sötét Acheronban;
Engedelmet találok talán Plutóban.
De ha reménségem elvész Phlegetonban,
Euridice mellett maradok poklokban.

21.

Euridice! Eszemben ha jün szép szájad,
Két fekete szemed, aranyos szép hajad,
Két domboru mellyed és szép márvány állad,
Fejér sima hasad, két szép gyöngye lábadd:

22.

Az szerelem nekem szép paradicsomnak
Tetszik, örvendetes mennyei országnak,
Nagy gyönyörűségnek és Elisiumnak,
Tündöklő napfénynek és szép csillagoknak.

23.

Viszont égő szívemet ha megtekintem,
Mint lángozik, kinez és mint gyötör engem,
Az szerelem tetszik Abissusnak nekem,
Styxnek és ördögnek, hogy így bánik velem.

24.

Poklokban vagyok, hát nem kell oda mennem;
De még sem elég ez is; meg kell keresnem
Kegyetlen Plutót is; talán van kegyelem
Abban, kegyelmesség, ki nem tud, mi légyen.

25.

De ki vagyon oly, kit szerelem nem győzhet?
Nem él, ki szerelem tüzeit nem esmérhet.
Lám szép Proserpináért ő is gyötrődött;
Lám, jég-hideg szüve, mint szalma, úgy égett.

*Ezután következik, miként könyörgött pokolban
Plutónak, hogy Euridicét kiadja, meg is nyerte, de oly privilegiummal,
hogy vissza ne nézzen: de ő, mikor vitte volna, meg nem tűrhette, hogy
rá ne tekintett volna, azért ismeg eltűnt előtte Euridice.*

[26.]

O, nagy Abissusnak,
Sötét Acheronnak
Rettenetes istene,
O, te nagy monárcha,
Te Flegeton átka
S örökös fejedelme,
Te Styxnek nagy ura,
Lölköknek ostora,
Te, kinek nincs kegyelme!

[27.]

Jüttem országodban,
Te birodalmadban,
Nem bolond kényeségért;
Az szerelem hozott,
Mert gyöplün hordozott,
Nem kérkedés kedvéért.
Mert itt ember nem jár,
Nem is szól az madár,
Csak gyönyörűségéért.

[28.]

Nem jüttem csudálni
S erődöt próbálni,
Mint az Jupiter fia;
Légyen veszteg az Sfinx,
Folyjon békével Styx,
Nékem nem kell Furia,
Sem sárkány, sem Hydra,
Százfejű Chimera,
Nékem nem kell Harpia.

[29.]

Az én szép mátkámat,
Én nyugodalmamat
Elvitte irigy halál;
Mely ott fönn elválk,
Lélek testtül alig,
Jól tudom, hogy alá száll.
Tudom, birtokodban
És te hatalmadban
Euridice mostan áll;

[30.]

Hogy az elvennek
Vagy élő embernek
Nem szabad ide jünni:
Szabad lesz hát ennek,
Az kiben nincs lélek,
Poklokban is eljünni.

FESZÜLETRE

1.

Sírtál már eleget lám Ariannáért,
Fogyattad könyvedet csak egy Violáért,
Csak meg nem változtál, mint Biblis, semmiért,
Édes Musám, füért és rothandó eszközért.

2.

Hidd ki most magadbul könyvedet nagy okért,
Árassz cataractát szemedbül méltóért;
Azért, ki körösztfán függött büneidért,
Az ki Istened volt, megholt váltságodért.

3.

Hogy nézhetsz emberre, ember teremője?
Igy téged megcsufolt ő hitetlensége,
Annyi sok vett jókért, mint tenger fővenye,
Mint latrot, mint tolvajt, feszíte körösztre.

4.

Onnan is mutattad, igaz juhász voltál,
Veszett nyájod után magasrul vigyáztál,
Atyádnak vétkekért sokat imádkoztál,
És elfelejtkezni vétkükrül akartál.

5.

Virágzott tested is halálos sebektül,
Ázott az szemed is igen bőv könyvektül,
Szájad megkeserült az mérges ecettül,
Bajt vittál, harcoltál halállal vitézül.

6.

Vitézek Istene, te függsz az körösztfán,
Ki győzedelmes vagy, s ezer sereged van.
Hun karod, fegyvered, hun vitézséged van?
Hun van angyali kar, hun istenséged van?

7.

Hej, mert te ezeket mind fottig letetted,
Égi hatalmadat, nagy istenségedet;
Az emberi testet magadra fölvetted,
Azért hogy hullathasd érettünk véredet.

8.

Azért hogy poklokban, láttad, merültünk volt.
Azért hogy mi lölkünk örökségre megholt,
Szállottál le égbül, az hun lakásod volt,
Függöttél körösztfán, az kin tested megholt.

9.

O te nagy Jehova, kegyelem forrása,
Kegyelmes Eloim nagy Istennek fia,
Seregek Istene, zsidóknak királyja,
Alfa és Omega, és jók bizodalma!

10.

Látod, mi érdemünk, mint küvön hangyanyom,
Sok bününk peniglen, mint levél az fákon,
Mint örvény tengeren, és fővény az parton,
És mennyi madár jár levegőben szárnyon.

11.

De mind ezeknél is nagyobb te kegyelmed,
Annak vége nincsen, s azért bizunk benned.
Mi hasznod főreggel neked törvényközned,
Hatalmot mutatnod, és ránk fegyverkezned?

12.

Száraz polyva ellen, az kit szél elhordoz,
Mutatod erődet, ha ránk haragot hozsz,
Nem illik az harag, Uram, irgalmadhoz,
Nagyobb dücsőséget benne kegyelem hoz.

13.

Uram, nem miértünk, sem mi érdemünkért,
Hanem kegyelmezz meg magad irgalmáért;
Ne legyen heában, hogy fiad ontott vért
Körösztfán miértünk, az mi váltságunkért.

PERORATIO

(BEREKESZTÉS)

Véghez vittem immár nagyhirű munkámat,
Melyet irigy üdő, sem tűz el nem bonthat,
Sem az ég haragja, sem vas el nem ronthat,
Sem az nagy ellenség, irigység nem árthat.

És mikor az a' nap eljűn, mely testemen
Csak uralkodhatik, fogyjon el éltemen
Hatalma: magamnak ugyan nagyobb részem
Hordoztatik széllel az magas egeken.

S honnan Scitiából kijűtt magyar vitéz,
Merre vitézségét látta világ nagy rész,
Azokrul helyekrűl minden szem reám néz,
Hirrel, böcsülettel, valamig világ lesz.

De hiremet nemcsak keresem pennámmal,
Hanem rettenetes bajvivó szablyámmal:
Míg élek, harcolok az ottoman hóddal,
Vigan burittatom hazám hamujával.

[ELÉGIA]

1.

Elég volt Istennél Ábrahám jó kedve,
Fiának halála mert meg volt engedve:
Másképpen vagyok én Istentől büntetve,
Avagy talán inkább Istentől szeretve.

2.

Meglátá kis Izsákot és megszereté,
Kar-angyalok köziben el is viteté,
Ezt az áldozatot menyben helyhezteté,
Paradicsom kertiben ütet teteté.

3.

Tudom, miért köllött most szintén az Urnak
Paradicsom kertiben kis virág Izsák,
Tavasszal ugyanis virágot plántálják,
Ütet is most ültetik kisdéd angyalkák.

4.

Virágjában megmarad mindenkor ottan,
Itt penig az földön lett volna hervadtan,
Ottan örök öröme neki az Urban,
Itt búbánat ütet verné világban.

5.

Ebben csak egy ok van,
Az kit én szívem bán,
Hogy nem élem gyümölcsét;
Urának, hazának
És nagy Jehovának
Had talált volna kedvét.
Mint pálmafa termett,
Ugy ő neki köllött
Elröndölni menését.

6.

De heában sirok,
Utánna ohajtok,
Fatum irigy énnekem;
Hogy ha ember korban
Ő gyuthatott volna,
Azt bizonynyal elhittem,
Ő Zriny jó névvel,
Vitéz magyar kézzel
Kedvet tett volna nékem.

7.

Igy akarta Isten,
Az ember mit tegyen?
Vele nem pörölhetni.
Az mi dolgunk nem más,
Csak mint pironkodás,
Mindent el kell szenvedni;
Mind jóért, köröztért,
És bal szöröncséért
Az Istent köll áldani.

8.

Im mast ifiadik megvénült esztendő,
Tavasza fordula téli kemény üdő,
Ujul föld, frissül víz, vigadik az erdő,
Teli szép madarakkal magas levegő.

9.

Az szép fülemile sirással ugy tetszik,
Régi bánatjáért hogy panaszkodik,
De nem, hanem még inkább ű vigadozik,
Hálát Istennek ad, néz fel, imádkozik.

10.

Ah, az én tavaszomat irigy elrontá
Szerencse, sőt még inkább télre fordítá;
Derült szemeimet essőnek bocsátá,
Jéggel én szívemet s buval beburitá.

11.

Gyönyörű madárkám, kicsin fülemlém,
Ah, igen hirtelen elröpüle tülem,
Az énnékem vala minden reménségem;
De mint könnyű árnyék, elkele előlem.

12.

Igy számlálom vala az én jövőndömet,
Hogy sok üdő mulván ez megvált engemet,
Hogy követi, meg is haladja versemet,
És szegény hazánkért igyekezetemet.

13.

S zengőbb trombitával magyar vitézséget,
Fogja énekleni erős kar erejét.
És hogy ű is osztán érdemeljen illyet,
Kinek énekelhessék cselekedetét.

14.

Ah, szép fülemlét az irigy halál
Lecsapá kebelemben szörnyű kaszával,
Izsákot, mely vala mint egy szép virágszál,
Kertek szépségére mely oly gyönyörűn áll.

EPIGRAMMATA

(EPIGRAMMÁK)

ATILLA

1.

Isten haragjának én szelleti voltam,
Mikor ez világot fegyverrel nyargaltam,
Vércataractákat karddal ároztottam,
És mint egy villámás, földet megfutottam.

2.

Én vagyok magyarnak legelső királyja,
Utolsó világrészről én kihozója!
Én lehetek tehát magyarnak példája,
Hirét s birodalmát hogy nyujtsa szablyája.

BUDA

Mely rosszul alkhatnak egy királyi székben
Méltóság és egy esz, az mely engedetlen,
Rólam és Remusrul példát vehet minden
Vesztő, mert nem fértem az bátyám székiben.

SZIGETI ZRINI MIKLÓS

Mint Hector Troiának,
Ugy én Szigetvárnak
Erős őrzője voltam;

Mutattam pogánynak,
Hogy nagy Jehovának
Kedves szolgája voltam,

És előbb éltemet,
Hogysem hüvségemet,
Testemből kibocsáttam.

DELI VID SARKOVICS

Én is nem keveset
Tettem, hogy elesett
Világrontó pogány eb;

Nagy csorbát csináltam
Az ottoman holdban:
Nem lesz immár serényebb;

Uramért, hazámért,
Nagy Isten fiáért
Életem volt legkisebb.

RADIVÓJ ÉS JURANICS VAJDÁK

Mi boldogok voltunk,
Eggyütt éltünk, holtunk,
Most Istennél van lelkünk;

Az nagy Zrini mellett
Hirünk kerekedett,
Érte halált szenvedtünk:

De nem volt heába,
Mert jó unokája
Örökössé tett bennünk.

FARKASICS PÉTER

Csak alig mutatott,
S mindjárt visszarántott
Kegyetlen fátum engem;

Jó uram siratott,
S fia rólam irt jót,
Helyén vagyon hát hirem:

Nem adatott minden
Mindenek éltében;
Isten kedve úgy légyen.

A „VITÉZ HADNAGY” KÉZIRATÁBAN FENNMARADT VERSEK

BEFED EZ A KÉK ÉG...

(Az első változat)

Tartozunk őrizni életünket, valameddig lehet tisztességgel, arra nézve, hogy hazánknak többet szolgálhassunk. De viszont a dicsősségnek törvénye az, hogy kívánjuk a halált, mikor életünk tovább tisztességes nem lehet. Azt mondja a török: Ja deulet basuma ia güzgün desüme, azaz: Avagy holló hasamra avagy tisztesség fejemre. Azért ne irtózzunk se a haláltul, se annak formájától. Es temetésünkről is mihaszna sopánkodnunk? Sok vitéz embereknek holló gyomra volt koporsója, annál inkább fenmaradt a nevek. Coelo tegitur qui non habet urnam, et undique and Superos tantundem est via.

Befed ez a kék ég, ha nem fed koporsó,
Tisztességes legyen csak órám utolsó.
Akár farkas, akár emészszen meg holló,
Mindenütt felyül ég, a föld lészen alsó.

Nem mondhatni egy országot boldogtalannak, az ki sok időközön által és sokáig hervadhatatlanul állott virágjában, és már alább kezdett szállani, mert ez a vége az világi dolgoknak; és nem mondhatjuk boldogtalanságnak azt, hogy ennek ez világi törvénynek alája vettetett, holott minden más is ugy vagyon: hanem boldogtalannak mondhatjuk azt az embert, a ki a maga országának leszállásában és esetiben születetik és nem virágjában. Azért ehez is szerencse kell.

[AZ IDŐ ÉS HÖRNÉV]

(A kézirat végére illesztett epigrammaciklus)

AZ IDŐ SZÁRNYON JÁR...

Az idő szárnyon jár,
Soha semmit nem vár,
És foly, mint erős folyás;

Visszá soha sem tér,
Mindent a' földre vér,
Mindeneken hatalmas;

Ő gazdagot, szegént
Öszveront egy szerint,
Nincs néki ellenállás.

Csak egy van, időtül
S az ő erejétül
Aki békével marad;

Nem fél kaszájától,
Nem sebes szárnyától,
Üdő rajta elolvad:

Az tündöklő hirnév,
Mely dicsőosségre rév,
Az mindenkor megmarad.

NEM IROM PENNÁVAL...

Nem irom pennával,
Fekete téntával,
De szablyám élivel,
Ellenség vérivel,
Az én örök hiremet.

BEFED EZ A KÉK ÉG...

Befed ez a kék ég, ha nem fed koporsó,
Óram tisztességes csak légyen utolsó.
Akár farkas, akár emésszen meg holló:
Mindenütt felyül ég, a' föld lészen alsó.

Szigeti veszedelem

Dedicálom ezt az munkámat

*magyar nemességnek,
adja Isten, hogy véremet
utolsó csöppig hasznossan
néki dedicálhassam*

Az olvasónak

Homerus 100 esztendővel az trojai veszedelem után írta historiáját; énnékem is 100 esztendővel az után történt írnom Szigeti veszedelmet. Virgilius 10 esztendeig írta Aeneidost; énnékem pedig egy esztendőben, sőt egy télben történt véghez vinnem munkámat. Eggyikhez is nem hasomlítom pennámat, de avval ő előttök kérkedhetem, hogy az én professiom avagy mesterségem nem az poesis, hanem nagyobb s jobb országunk szolgálatjára annál: az kit irtam, multságért irtam, semmi jutalmot nem várok érte. Őnekik más gondjok nem volt, nékem ez legutolsó volt. Irtam, az mint tudtam, noha némely helyen jobban is tudtam volna, ha több munkámat nem szántam volna vesztegetni. Vagyon fogyatkozás verseimben, de vagyon mind az holdban, mind az napban, kit mi eclipsisnek hívunk. Ha azt mondják: *saepe et magnus dormitat Homerus*, bizony szégyen nélkül szemlélhetem csorbáimat, igazsággal mondom, hogy soha meg nem corrigáltam munkámat, mert üdöm nem volt hozzá, hanem első szülése elmémnek. És ha ugyan corrigálnám is úgy sem volna *in perfectione, quia nihil perfectum sub Sole, nam nec chorda sonum dat, quem vult manus et mens*. Fabulákkal kevertem az historiát; de úgy tanultam mind Homerustul, mind Virgiliustul, az ki azokat olvasta, megesmerheti eggyiket az másiktul. Török, horvát, deák szókat kevertem verseimben, mert szebbnek is gondoltam úgy, osztán szegény az magyar nyelv: az ki historiát ír, elhiszi szómat. Zrini Miklós kezének tulajdonítottam Szulimán halálát: horvát és olasz conikából tanultam, az törökök magok is így beszélnek és vallják. Hogy Istvánfi és Sambucus másképpen írja, oka az, hogy nem úgy nézték az magános való dolgoknak keresését, mint az országos dolognak historia-folyását. Akarmint volt, ott veszett Szulimán császár, az bizonyos. Irtam szerelemről is, de csendessen; nem tagadhatom, hogy olykor az is nem bántott; osztán nem egyenetlen az szerelem vitézséggel, abbul az versből tanultam:

*In galea Martis nidum fecere columbae,
Apparet Marti quam sit amica Venus.*

Isten velünk.

GRÓF ZRINI MIKLÓS

Pars prima
(A Szigeti veszedelem első éneke)

1.

Én az ki azelőtt iffiu elmével
Játszottam szerelemnek édes versével,
Küszködtem Viola kegyetlenségével:
Mastan immár Mársnak hangassabb versével

2.

Fegyvert, s vitézt éneklek, török hatalmát
Ki meg merte várni, Szulimán haragját,
Ama nagy Szulimánnak hatalmas karját,
Az kinek Europa rettegte szablyáját.

3.

Musa! te, ki nem rothadó zöld laurusbul
Viseled koszorudat, sem gyöngé ágbul,
Hanem fényes mennyei szent csillagokbul,
Van kötve koronád holdbol és szép napbul;

4.

Te, ki szűz Anya vagy, és szülted Uradat,
Az ki örökkén volt, s imádod fiadat
Ugy, mint Istenedet és nagy monárchádat:
Szentséges királyné! hívom irgalmadat.

5.

Adj pennámnak erőt, úgy irhassak mint volt,
Arrol, ki fiad szent nevéért bátran holt,
Megvetvén világot, kiben sok java volt;
Kiért és szent lelke, ha teste meg is holt.

6.

Engedd meg, hogy neve, mely mast is köztünk él,
Büvöljön jó hire, valahól nap jár-kél,
Lássák pogány ebek: az ki Istentől fél,
Soha meg nem halhat, hanem örökkén él.

7.

Az nagy mindenható az földre tekinte,
Egy szembe fordulásbol világot megnézé,
De leginkább magyarokat eszben vette,
Nem járnak az úton, kit Fia rendelte.

8.

Látá az magyarnak állhatatlanságát,
Megvetvén az Istent, hogy imádna bálvánt;
Csak az, eresztené szájára az zablát,
Csak az, engedné meg, tölthetné meg torkát;

9.

Hogy ű szent nevének nincsen tiszteleti,
Ártatlan Fia vérenek böcsületi,
Jószágos cselekedetnek nincs keleti,
Sem öreg embernek nincsen tiszteleti;

10.

De sok feslett erkölcs és nehéz káromlás,
Irigység, gyűlölség és hamis tanácslás,
Fertelmes fajtalanság és rágalmazás,
Lopás, ember-ölés és örök tobzódás.

11.

Megindúlt ezekért méltán ű haragja,
Azért Mihály archangyalt magához hívá,
És kemény haragjában így parancsolá,
Ű szentsége előtt archangyal áll vala:

12.

„Nézd ama kemény nyaku és kevély sciták
Jó magyaroktól mely igen elfajzottak,
Szép keresztyén hütöt lábok alá nyomtak,
Gyönyörködnek külömb-külobb vallásoknak.

13.

Maga te tekints meg körösztyén világot,
Nem találász azok közt, kivel tettem több jót:
Kihoztam Scitiából mely nekik szük vólt,
Az én szent lelkem is ű reájok szállott.

14.

Scitiából, azt mondom, kihoztam őket,
Miként Egyiptusbul az zsidó népeket,
Hatalmas karommal verém nemzeteket,
Mindenütt rontám, vesztém ellenségeket.

15.

Téjjel-mézzel folyó szép Pannoniában,
Megtelepitém őket Magyarországbán,
És meg is áldám minden állapotjában,
Meghallgatám, segítém minden dolgokban;

16.

Sőt vitéz szüvel is megáldottam őket,
Ugy hogy egy jó magyar tizet mást kergetett,
Sohul nem találtak oly nagy ellenséget,
Az ki, mint por szél előtt, el nem kerengett.

17.

Szentséges lölkömet reájok szállattam,
Az körösztyén hütre fiam által hoztam,
Szent királyokkal is megajándékoztam,
Békességet, tisztességet nekik adtam.

18.

De ők ennyi jókért, ah, nehéz mondani!
Ah, háládatlanok, és merték elhadni,
Nem szégyenlik Isteneket elárulni,
Ellenemre minden gonoszban merülni.

19.

Ah, bánom, ennyi jót hogy ü vélek töttem,
Nem-é viperákat keblemben neveltem?
De immár ideje velek esmertetnem:
Én vagyok ama nagy bosszuálló Isten.

20.

Eredj azért, archangyal, szállj le pokolban,
Válassz egyet az haragos furiákban,
És küldjed el aztot szultán Szulimánban,
Jutassa magyarokra való haragban.

21.

Én pedig töröknek adok oly hatalmat,
Hogy elrontja, veszti az rossz magyarokat,
Mindaddig töri iga kemény nyakokat,
Mig nem esmerik meg: elhagyták urokat.

22.

Kiálnak én hozzám, s nem hallom meg őket,
Hanem fogom nevetni nehéz ügyöket:
Az ű panaszira nem hajtom fületem,
Ü nyavalyájokra nem tészem szememet.

23.

Ez mindaddig lészen, míg bosszút nem állok,
Harmad-negyed ízig büntetés lesz rajtok;
És ha idején eszben nem veszik magok,
Örök átkom, haragom lészen ü rajtok.

24.

De ha hozzám térnek, megbánván bünöket,
Halálrol életre ismég hozom őket.
Jaj, török, néked, haragom vesszejének!
Te vagy, de eltörlek, ha ezek megtérnek.”

25.

Michael archangyal kezde könyörgeni,
És az igazakért igen esedezni:
„Uram! jámborokat fogod-é rontani?”
És az hamissakért fogod-é megverni?

26.

De az élő Isten kész lőn megfelelni:
„Te akarod-é én tanácsomat tudni,
Vagy elröjtött nagy titkaimat vizsgálni?
Az mellyeket teneked nem lehet tudni.

27.

Ostorom szolgámra nem tiltom, hogy szálljon,
Melynek nem kell törődni semmit halálon,
Akarom, néki könnyebbségére szálljon,
És lelkének hüvösülésére álljon.”

28.

Nem felele többet archangyal Istennek,
Hanem sugár szárnyait ereszté égnek,
Röpüle mindaddig, és nem nyugovék meg,
Mig Alectót pokolban nem találá meg.

29.

Száz láncsal van kötve, száz belincs az kezén,
Kigyókból áll haja, s kötelöznek fején,
Véres mérges tajték foly ki az két szemén,
Dohos kénkúpára jön ki rút gégején.

30.

Ily furiát archangyal megszabadita,
És Isten hatalmával neki így szólla:
„Alleto, az Isten nékem parancsolja,
Hogy tégedet küldjelek Törökországban.

31.

Szultán Szulimánnak szálljad meg az szívét,
Neveld magyarokra ű haragos mérgét,
Vigye rájuk nagy rettenetes fegyverét,
Rontsa uraságát és minden erejét.”

32.

Örül az furia, nem késik pokolban,
Röpülését tartja nagy Törökországban,
Éjfélkor érkezék Konstantinápolyban,
Ottan beférkezék Szulimán házában.

33.

S hogy inkább hamarább elhitesse véle
És hogy megrettenést szívében ne tenne:
Magára nagy Szelimnek formáját vévé;
Szelim Szulimánnak atyja volt míg éle.

34.

„Fiam, te aluszol, így kezdé beszédét,
S nem vészed eszedben Istennek kegyelmét,
Hogy erőt adott néked és vitézséget,
Jó eszt, jó tanácsot és elég értéket.

35.

Aluszol te mastan, és nem népsz elődben,
Mely nagy folyhöt kerenget Károl elődben,
És hogyha idején nem vészed eszedben,
Itt fogsz megnyomatni aluvó helyedben.

36.

Higgyed, higgyed az én megőszült fejemnek,
Hogy ha üdőt nékik adsz, téged elvesztnek
Országostul káurok, hitetlen ebek;
Mert ha egyességek volna, van erejek.

37.

Lesz is, mert alkusznak; de te menj ű rájok,
Ne késsél, és ne hagyj üdőt alkudniok.
Igy rontattatának tülem mamalukok,
Igy megverém Campsont, s romlának sirusok.

38.

Kelj fel, éles kardot köss az oldalodra,
Indulj meg hadaddal tévölygő magyarra;
Én leszel melletted, és minden dolgodra
Vigyázok hűséggel s minden nyavalyádra.

39.

Bolondság tenéked kazulokra jární,
Sok jó vitézt tenéked oda rontani:
Az mi fátumunk azt nem hagyja romlani,
Isten azon bennünk akar tanítani.

40.

Izmael énnékem sok bosszukat szörze,
De ugyan megtörnöm végig nem lelete;
Hát tenéked Tamma mennyi bosszút teve,
Nagy részét hadadnak ravaszsággal veré:

41.

De az magyarokon mindenkoron nyertünk,
Nem is kell oly messzi nékünk fegyverkeznünk,
Sem annyit költenünk, sem annyit vesztenünk,
Sem győzödelemben nékünk kételkednünk.

42.

Ne félj, hogy segítse senki magyarokat,
Mert jól esmerem én bolond kaurokat,
Míg nem látják égni magok házokat,
Nem segíti senki meg szomszéd házokat.

43.

Ne félj, mert lám, mondom, én lések melletted,
Az szent Mahomet is vezeti kezedet.
Osztán, édes fiam, az vitéz embernek
Kell valamit engedni az szerencsének.”

44.

Igy Szultán Szulimánnak Alecto szóllott,
És az mely mérges kigyót kezében hozott,
Azt a Szulimánnak ágyában bocsátott;
Nem nyugvék az kigyó, mig hozzá nem jutott.

45.

Válláról mellyére, mellyérül szívében,
Valamerre csusz el, mindent hágy méregben;
Gyújtja kemény szüvét s hagyja lángos tűzben,
Haragban hentergeni és kevélységben.

46.

Nagy vigan Alecto eltűnék ott mindjárt,
Mert látá, haragra gyújtotta Szulimánt;
Ü pedig felugrott: „Fegyvert! fegyvert!” kiált,
Mert szintén eszeveszett Alecto miát.

47.

Kiált az Szulimán: „O te, bátorságra,
Ki engemet inditsz ilyen nagy dolgokra!
Nagyobb vagy embernél, noha embermódra
Láttalak tégedet szólva, tanácsolva.

48.

Készem vagyon Szulimán; elmegyen oda,
Az hová meghagytad, kaurt rak halomban;
Megfestem lovamat keresztény vér-tóban,
Városokat, várakat röjtök hamuban.

49.

Felkelvén ágyából, ü megparancsolá,
Hogy minden vezér táborában szállana,
Válogatott néppel, kinek mint hatalma,
Valaki bégséget és timárt tartana.

50.

És hogy Drinápolyban májusnak fogytára
Az egész hadak szállanának táborban.
Futnak az csauzok fejér pattyolatban,
Hirdetik az hadat minden országokban.

51.

Azonban Szulimán üle jó lovára,
S vezéreket magával kihivá dévánra,
Kertektül nem messzi egy széles halomra;
Ottan nekik beszéle ilyen formára:

52.

„Vezérek és basák, ti okos vitézek,
Kiknek eszek után sok birt népet nézek!
Ti vagytok tartói én erősségemnek,
Ti meghódítói pogány kereszténnek.

53.

Im mi állapotunk, látjátok, miben van:
Erős birodalmunk henyélést nem kíván,
Az mit karddal nyertünk, nem tartja meg déván;
Fegyvert s erős vitézt birodalom kíván.

54.

Evvel győztük mi meg keresztény világot,
Az mely inkább kíván fizetni harácsot,
Hogysem vitéz módon reánk vonjon kardot;
Evvel böcsültetjük mi muszlimánokat.

55.

Mégis, de nem sokan, kik ellenünk jární,
Vannak, és mernek is fogokat mutatni.
Bolondok! nem tudják, hogy jobb megvallani
Az erőtlenséget, hogysem kárt vallani.

56.

Az magyarok ezek, kik fej nélkül vannak,
Mint törött hajó szélkül, úgy hanyattatnak,
Miúlta elvévén életét Lajosnak,
Sokan koronáért mast is vonyakodnak.

57.

Igaz, nem tagadom, ha egygyesség volna
Köztök, bizony, nekünk nagy gondokat adna
Az egynéhány magyar, és megcsorbitaná,
Fényös koronánkat talán megrontaná.

58.

De Isten ostora mast szállott reájok,
Fösvénység, gyűlölség uralkodik rajtok,
Nincs szeretet köztök, sem okos tanácsok,
Kiért esőben van fényös koronájok.

59.

Szemlátomást látjuk az Isten irgalmát,
Mert minekünk szánta magyar birodalmát,
Mindenkor azután megtaláltuk Tammát,
Rontsuk mast az magyart s az ő birodalmát.

60.

Esküszöm én néktek az élő Istenre,
Mi fényes hódunkra s éles fegyveremre,
Az éjjel Mahumet én atyám képébe
Ezeket mind nékem okossan beszélé.

61.

Az Arszlán vezér is Budáról ir nékem,
Hogy győzödelemben ne légyen kétségem,
Im az levelet is hozom előtökben;
Olvasd hanggal, deák, hadd végyük elménkben.”

62.

Itt is török deák föl szóval olvasván:
„Győzhetetlen császár, az te rabod, Arszlán,
Budai fővezér te kegyelmed után,
Ir aláztatossan néked fejét hajtván.

63.

Ha tudni akarod keresztyének dolgát,
Azok veszni hagyták magok állapotját;
Károly gyűlésekről gyűlésekre magát
Hordoztatja, s nagyon forgatja hit dolgát.

64.

Nincs sohul kész hada, s nem is gondolkodik,
Mint bolond, hogy valaha talán kelletik.
Ám Maximilian magyarok közt lakik
Gondviseletlenül, csak eszik és iszik.

65.

Az magyarok pedig leghenyélőbb népek,
Egyik az másikat gyűlölik, mint ebek;
Nincs köztök hadtudó, ha volna is, ezek
Az tisztviselőnek soha nem engednek.

66.

Uram, ha vólt módod valaha az hadban,
Nincsen mast kevesebb ilyen állapotban,
Ugy tetszik, hogy immáron Magyarországon
Látok vérpatakot, sok kaurt halomban.”

67.

Meghallván vezérek az Arszlán tanácsát,
Főképpen császárnak elszánt akaratját,
Senki tartóztatni nem meré az utját,
Hanem minden vezér javallja szándékát.

68.

Nem sok üdő mulván az nagy Asiából
Sok had érkezék, kik voltak tengeren túl,
Sok számtalan tatár meotisi tótul,
Ezek küldettettek chán Praecopitátul.

69.

Delimán iffiu ezeknek vezérek,
Fia az nagy hámnak s nagy fejedelemnek;
Huszonötezer ez, és mind jó tegzessek,
Sok százezer közül válogatott népek.

70.

Könnyü had, és bátor és gyors, mint az árvíz,
Ugy tetszik, kezében mindenik halált visz,
Mert jó lova hátán csak jó fegyverben hisz,
Nincsen tartalékja, sem tűz, sem sebes víz.

71.

Azt mondják: Delimán, mikor országokat
Járt volna látásért híres városokat,
Galatában meglátá az szép Cumillát,
Cumillát az szépet, Szulimán leányát.

72.

Cumilla szép haja megköötözé szívét
Iffiu Delimánnak, és minden kedvét,
Egy tekintet vévé el minden erejét
Ugy, hogy nála nélkül nem kívánja éltét.

73.

Akkor haza ment volt, mast szép haddal jött meg,
Törödvén, szép leányt miként nyerhetné meg.
Véletlenül szegény de csalatkozott meg,
Mert addig elvévé Cumillát Rustán bég.

74.

Mast már nyughatatlan bánattal áll, vagy ül,
Untalan szegénynek szeme keservvel fül,
Mely miát az szüve mint az hideg jég hül,
Éltével halálban bánatja közt merül.

75.

Őrizd, Rustán vezér, jól ettül magadat,
Mert mint dühös farkas, lesi halálodat,
Az vitéz Delimán nem türheti buját,
Kitölti, ha lehet, rajtad bosszuságát.

76.

Az tatárok után öt roppant seregek,
Azt tudnád távulrul, hogy sivó ördögök.
Ezek is Drinápolyban elérkezének,
Sok harcokban forgott vitéz szerecsenek.

77.

Mindenikben vala hat-hat ezer ember,
Mindenik hárommal megverekedni mér,
Lova mint egy madár, maga mint egy tündér,
Mert oly könnyen fordul, mint esti denevér.

78.

Ezek Kazul basra jártak Szulimánnal,
Ezek Lajost királt megverték csidákkal,
Vitézek mind eggyik, s nem fegyverderékkal
S paizzsal földöznek, sem sűrű páncérral.

79.

Ezek előtt mégyen vitéz Amirassen,
Maga is fekete, lova is szerecsen.
Az ű kedves lova Karabul, kényessen
Mellyet ű jártatott had előtt s kevélyen.

80.

Mondják, hogy Karabul nagy Arabiában
Széltül fogantatott egy hires kancában;
Hihető is: szélben, mert nincs sem az lángban
Oly vidámság, gyorsaság, mint vagyon abban.

81.

Amirassen után három fő kapitán,
Egyik az Olindus, mely okosság után
Ment mind nagyobb tisztre; végre lett kapitán
Negyedik részének az szerecsen hadban.

82.

Siriai király, az okos Menethám
Küldte másodikat, ez volt szép Hamviván,
Szerecsenek közül jött ez Siriában;
De vala harmadik kegyetlen Demirhám.

83.

Demirhám, az erős, melynél erősb nem volt
Sohul, valamelyre Szulimán parancsolt,
Mert ez gyökeréből nagy tölgyfát kirántott,
Ökölrel agyonvert egy nagy elefántot.

84.

Ötödik Alderan, bátyja Demirhámnak,
Volt gondviselője az szerecsen hadnak,
Ez magyarázója volt minden álomnak,
És kifejtője Mahumet irásának.

85.

Ezek után jönnek vitéz mamelukok,
De szerencsétlenek, mert nincs nekik urok.
Szulimánnak nem régen lettek hódulók;
Az nagy s bü Aegyptusban ezek lakosok.

86.

Kayer bég jön vélek, mellyet szégyenére
Mehmet Junnus bassának, tett fővezérré
Az Szulimán császár; mert ű tüle féle,
S ily nagy tisztre szolgálját vinni nem meré.

87.

Ezek húszezren jó lovasok voltak.
Mert Tommembejtől vitézséget tanultak;
És noha külömb nemzetekből állottak,
De okos vezér alatt eggyesek voltak.

88.

Nem messzi cirkasok, ugyan szomszéd népek
Mamelukoktul, rendelt seregben jönnek;
Ezek de lehetnek ötvenkétezerek,
Mert zinsiek, geták, barstok vannak vélek.

89.

Magok választottak kapitánt magoknak,
Eztet hiják hadverő Aygas bassának,
És bizony nem heában nevezték annak,
Mert ez volt oka sok nemzet romlásának.

90.

Aygas bassa után jönnek zagatárok,
Legbelsőbb Scytiából való tatárok.
Hiszik az Alkoránt, de zöld pattyolatok
Megesmertetik, kik törökök, tatárok.

91.

Ellepték az földet ezek, mint az hangyák,
Avagy szélös mezőben az sok kalangyák.
Mindenütt villámnak csak nyilak és szablyák,
És mindent rettentnek lobogós kopiák.

92.

Ezek soha oly helyre nem fordultanak,
Az mellyet fegyverrel nem hóditottanak,
De inkább azt mondom, hogy elpusztítottak,
Valamerre ezek világban jártanak.

93.

Sőt, mikor törökre ezek támadtanak,
Csaknem tellyességgel őket elrontották;
De mi bineinkért rajtunk maradtanak,
Istentül ostorért mert űk hagyattanak.

94.

Nám, scita Tamburlan megveré musulmánt,
Elevenen megfogá Bajazitet, nagy chánt.
Akkor is láhattuk az Isten hatalmát;
Csak játékul tartja az emberek dolgát.

95.

Soha az scitákat senki meg nem verte,
Sem ű veszedelmeket soha nem érte;
Mitridates király háborgatni merte,
De, mondd meg énnekem, mit vihete végbe?

96.

Hallották rómaiaknak nagy hatalmát,
Magokon soha nem látták birodalmát;
Nagy Sándor meglátá scita bátorságát,
Midőn véve nehezen meg egy kűsziklát.

97.

Négy táborban ezek járának ékessen,
Mindenikben vala huszezer tegzessen;
Eggyiknek parancsol fekete szerezsen,
Hármának Uldair, Lehel és Turancsen.

98.

Ki számlálhatná meg az tenger örvényét,
Vagy Herciniának számtalan levelét?
Az megszámlálhatná Szulimánnak népét,
Az is írhatná meg roppant seregeket.

99.

Mert valaki hallá: haddal megy Szulimán
Keresztényekre, és megyen sok muszalmán:
Mindenik sieté haddal császár után,
Mindenik gyönyörködik kaur romlásán.

100.

Mert szép Indus vizén tul török nem lakik,
Sem ü császároknek soha nem adózik,
Mégis ide jüve király Atapalik,
Mert látni akarja, keresztény mint romlik.

101.

Jaj! hova ez az nagy folyhő fog omlani?
Mely világszegletre fog ez leszakadni?
Mely nagy haragját Istennek fogja látni,
Az ki ezt magára jünni fogja látni.

102.

Mint eget az folyhő, ellepte az földet
Az sok roppant sereg és idegen nemzet.
Még meg nem számláltuk asiai népet,
Sem europai hadakozó sereget.

Pars secunda
(második ének)

1.

Budai fővezér meghallá Arszlán bég,
Hogy ü tanácsából megbomlék békeség;
Gondolá, mindenben árt késődelemség,
De leginkább hadi dologban árt restség.

2.

Az ü elméje is vala nyughatatlan,
De okosság nélkül, azért állhatatlan,
Ü minden dolgában volt igen oktalan,
Azért is roszuljára minden dolgában.

3.

Ura hire nélkül sok hadakat gyűjte,
Mert aval kegyelmét nyerni reménlette,
Hogyha kaurokat miként megverhetné,
Vagy valami küvárat tölök nyerhetne.

4.

Nyilván mondja vala: megszállja Palotát,
Senki előtt nem titkolja ü tanácsát,
De kérkedik vala: lerontja bástyáját,
És elvágja vitéz Turi Györgynek nyakát.

5.

Azonban dühössen öszvegyűjté hadát,
Valaki köthetett oldalára szablyát;
De mind megbővíté az vezér táborát,
Rövid nap számlála tizszer ezer szablyát.

6.

Megszállá Palotát vezér ennyi néppel,
Sok ágyuval, elég tüzes mesterséggel,
Időt nem mulatván, sok ágyulövessel,
More bástyát törni kezdé keménységgel.

7.

Szégyenli az Turi, hogy vagyon küfalban
Sáncolva, akarna lenni táborában;
Mint erős oroszlány nem késik barlangban,
Mikor fekve találják vadászok abban:

8.

Kiugrik haraggal, sok erős dárdát ront,
Vadászt halomban mar, erős hálókat bont,
Valamerre fordul, piros vért sokat ont,
Igy Turi cselekszik, töröktől bántódott.

9.

Jó rendet benn hagyván, maga kétszáz fejjel
Palotából jön ki, mind híres vitézzel,
Törökre ráüte okos merészséggel,
Sokat benne levág vitéz keménységgel.

10.

Istrázsát nem talál, mert bizvást alusznak,
Éjfélkor vala ez, s békével hortyognak;
Nem félnek Turitól, és nem is gondolják,
Hogy ily dolgot magyarok megpróbáljanak.

11.

Kurt aga legszélről az vár felől vala,
Bolond merészségből sátorát ott vonya,
Ü körülötte háromszáz jancsár hála,
Azokra Turi György bátran rárohana.

12.

Csakhamar százötvenöt török elesék,
Mégis alig Kurt aga álmából ugrék,
Mert estve vacsorán sok huzamost ivék,
Turi veszedelmére sokat esküvék.

13.

Mezételen karddal kiszökék sátorból,
Kiált segítséget, melyet vár Arslántól,
Kiáltja társait az sátorok alól,
De mind ennek gondja van nagyobb magáról.

14.

Szintén immár lóra ugrani akara,
Hogy Arslán táborához elszaladhatna:
Ott éré Tót Balázs s az fejét elcsapá,
S az ü szép sátorát az magyar megrablá.

15.

Mély álmában sok jancsár megölettetik,
De nem messzi álombul halálba ugrik,
Soknak teli gégéből bor kiomlik,
Mindnyájan részegségnek ott jutalmát veszik.

16.

Az háromszáz közül tizenöt szalada,
Azki Arslán vezérnek erről hirt ada;
Haragjában ketté ü csaknem szakada,
Gyorsan kétezerrel a' felé szágulda.

17.

Thuri immár Palotában bément vala,
Azért Arslán vezér ottan nem találá,
De láta sok törökvért ottan omolva,
Holttestet, romlott sátort sokat találá.

18.

Táborában megtére, sokat esküvén,
Mahomet prophetának arra felelvén:
Hogy Turit megnyuzatja mindjárt merevén,
Kurt aga temetésének tisztességén.

19.

Az szép piros hajnal azomban eljőve,
Harmattal s világgal földet ékesíté,
Szép gazdagságával mindent örvendite,
Csak tégedet, Arszlán, megkedvetlenite.

20.

Azért nagy ágyukkal gyorsan elrontatá
Az More bástyáját, s földhöz hasonlítá,
Lovára fölugrék, trombitát fujata,
Ostromnak az tábort bástyának inditá.

21.

Mindennap afiumot ü eszik vala,
Hogy keresztény vérre ü kegyetlenb volna,
Már maszlagtól vezér reggel részeg vala,
Ugy hogy nem is tudá, maga mit csinálna.

22.

Száguld az bástyához, az kapitánt szidja,
Esti denevérek és lopónak híja,
De neki megfelelt Turi György ágyuja,
Mert jó lovát alatta ketté szakasztá.

23.

Ha gyorsan jancsárok el nem kapták volna,
Az másik ágyu is magát lütte volna,
Gyalázattal azért onnan elszalada.
Részegségnek mindenkor az az jutalma.

24.

Az jó hadviselő bor nélkül ellégyen,
Részegítő eszközt most hozzá se végyen,
Ha akarja, jó hírén csorbát ne tégyen,
És hogy ü hada is kárt tüle ne végyen.

25.

De mivel különböz oktan állattol,
Ki elválík akartva okosságátol?
Kinek feje teli párával sok bortul,
Nem tudja megválasztani jót az rosztul.

26.

Arszlán részeg vala bortul és maszlagtul,
Kárt és szégyent valla józan kapitántul;
Kurt agát elveszté, magát nyavalyásul
Alíg mentheté meg veszedelem alól.

27.

De az ostromon is kétszáz embert veszte,
Mert füstölgő szemmel romlott bástyát nézte,
Mert még bástyán belől két árok földözte
Palotát, kapitány kit akkor vésete.

28.

Két jó pattantyust is elveszte az harcon,
Maga öcsét, Durmist, második ostromon;
Immár tized napja, hogy hever az sáncon,
Minden dolga fordul csak szántalan káron.

29.

De az Luftis aga igen megijeszté,
Mert keresztény hadat, hogy siet, hirdeté;
Arszlán sátorokat gyorsan fölszedeté,
Félve és rettegve onnan elsiete.

30.

Ez lén vége Palota megszállásának,
Ez lén vége Arszlán vezér haragjának.
Jó hire marada Turi kapitánnak,
Ezután békesége lén Palotának.

31.

Szent Iván havának tizedik napján
Konstantinápolybul megindúlt Szulimán,
Avval az sok haddal vizeket szárazstván,
Nagy hegyeket bontván, városokat rontván.

32.

Egy fekete szerecsen ló volt alatta,
De képiró falra szebbet nem irhatna;
Nem vélnéd, hogy éri földet száraz lába,
Oly szépen egyeránt s halkan változtatja.

33.

Véres nagy szemei ugyan kidültenek,
Száraz fejecskéjén van helye üstöknek,
Az orra likjain lángos szellők mennek,
Szája tajtékot vér, mint vizi istennek.

34.

Magassan költ nyakán fejét alá hajtja,
Szálos rövid serényét szél hajtogatja,
Széles mellyel elefántot hasomlitja,
Körmmel, száraz innal szarvast meghaladja.

35.

Jámborúl csendeszen császár alatt jára,
De hogyha az ember fogdosni akará,
Mint az sebes sólyom, mikor kél szárnyára,
Vagy ha könnyü evét ugrik fárul fára.

36.

Ülj vala merevén nagy császár nyeregben,
Fejér vékony patyolat vagy on fejében,
Két csoport kócsagtoll alá áll széltében,
Szakálla merő ősz, halvány személyében.

37.

Szép arany hazdia függ alá vállárol,
Az dolmánya is szintén olyan kaftánbol,
Kemény misziri kard függ le óldalárol,
Mellyet szultán Musa nyert görög császártol.

38.

Szörnyü méltósággal kétfelé tekinget,
Könnyen esmerhetni, hogy nagy gondja lehet;
Ez viszen nagy szüvében lángot és fegyvert,
Ez keresztény világnak nagy veszedelmet.

39.

Az sok sűrű kopja utánna s előtte
Sok földet rettenetességgel befödte;
Azt tudnád, hogy nagy erdő jár körülötte,
Jancsár, mint az hangya, az földet ellepte.

40.

Szántalan sok ágyu, az ki kűfalt tör, ront,
Vonyatik utánna, kivel sereget bont;
Sok tarack pattantyu, ki keresztény vért ont,
Golyóbis, puskaapor, mindenféle profont.

41.

Minden ács-szerszámok, nagy erős kötelek,
Deszkák és vasmacskák, kikbül hidat vernek;
Tudós Ali Portu parancsol ezeknek,
Ágyuknak, szekereknek, minden mesternek.

42.

Sok szekszénás lovak ezek után jönnek,
Hosszu nyaku tevék és erős öszvérek,
Bialok, számárok és ökörszekerek;
Hat elefánt is jön, kiken sok emberek.

43.

Megyen császár előtt messzi két mérfölddel
Hozsa hatvanhárom, pénzt osztanak mind széllel
Minden nyomorultnak, hogy ezek Istennél
Szerezzenek szerencsét könyörgésekkel.

44.

Igazat kell irnom, halljátok meg mastan,
Noha ellenségünk volt szultán Szulimán,
Csak aztot kivészem, hogy hiti volt pogán,
Soha nem volt ily ur törökök közt talán.

45.

De talán nekük is bátran azt mondhatom,
Pogányok közt soha nem volt ez földhátan
Illyen vitéz és bölcs, ki ennyi harcokon
Lett volna győzödelmes, és sok országon.

46.

Vitézség s okosság egyaránt volt benne,
Hadbéli szorgosság nagy szorult ü benne;
Ha kegyetlenség szüvében jelt nem tenne,
Talán keresztyén közt is legnagyobb lenne.

47.

De fiát, Musztafát mikor megöleté,
Akkor felettébb magát megesmérteté,
Sőt, maga nemzetivel meggyűlölteté,
Roxa szerelméjért eztet cselekedé.

48.

Szerencse úvéle nem játszott, mint mással:
Ha ijeszteni is akarta csapással,
Vagy had veszésével, vagy más kárvallással,
Mindenkor állandó volt okosságával;

49.

Nem hajlott mint az ág, mint kőszikla állott
Tenger habjai közt, mert magában szállott,
Ha szerencse neki valami jót adott,
Nem bizta el magát, föl nem fuvalkodott.

50.

Ilyen úr s ilyen had jüve országunkra,
S ily ártalmas folyhó szálla le kárunkra,
Mely nemcsak magyarnak elég romlására
Lett volna; de elég világ rontására.

51.

Kissebb haddal Sándor bírá meg világot,
Ugy, hogy mind az négy rész hozott néki adót,
Soha rómajaknak ennyi hadok nem volt,
Mindazáltal ők is megbirák világot.

52.

Szorgalmatos vala Szulimán utában,
Hamar Drinápolybul jöve Fejérvárban,
Még Drinápolybul küldé előjáróban
Petrafot, hogy Gyulát szállná meg utjában.

53.

Petraf nénje fia volt török császárnak,
És nagy beglérbége az Görögországnak;
Szultántól küldetvén négyezer jancsárnak
Parancsola s huszonötezer kopjának.

54.

Harminckétezer török megszállá Gyulát,
Petraf besáncolá az maga táborát,
Negyven ágyuval kezdé törni bástyáját,
És földre rontani szép fejer kúfalát.

55.

Kerecseni László volt benne kapitán,
De kapitán nevet nagy gyalázatosan
Hordozta, Gyula várát hitre megadván,
Magát is, nemzetünket is meggyaláztatván.

56.

De vette érdemét rossz emberségének.
Meglátá igazságát Petraf hitinek:
Vitézivel együtt fogságban vetették,
Melyből szabadságokat soha nem érek.

57.

Esztelen, ki hiszen az török hitinek,
Főképpen életét ha bizza töröknek:
Török, megállani szavát, tartja bűnnek,
Főképpen hogyha mit ígér kereszténnek.

58.

Forgasd föl az egész magyar historiát,
De még az régit is, az görög chronikát:
Meglátod, hogy török ollyat nem fogadhat,
Az kit ű tenéked örömet megáll s tart.

59.

Azonban török császár jünni siete,
Nem tudja, keresztyénnek ártson mely felé.
Sokfelé osztatik bölcs s okos elméje,
Mely várat szálljon meg: Egret, Szigetet-é?

60.

Akkor az nagy nevü Zrini Szigetvárban,
Maximiliantul röndölve kapitán
Volt, Horvátországban és többiben is bán, -
Ez az, kiről szólni fog én historiám.

61.

Ez török erejét nem egyszer próbálta,
És minden harcokban vitézül rontotta.
Egész Törökország jól esmeri vala,
Ez miát volt nekik legnagyobb romlása.

62.

Török táboroknak utólsó romlásra
Elég volt mondani: Zrini vagyon harcban,
Mint folyhó szél előtt siet forgásában:
Ugy sietett futni török hazájában.

63.

Az Isten üneki adott oly hatalmat,
Ellenség előtte mint fővény, elomlott,
Jól esmerte Isten, hogy hű szolgája volt,
Azért minden ügyében tüle áldatott.

64.

Zrini egy hajnalban, az mint volt szokása,
Valamikor hajnalnak volt hasadása,
Az szent feszület előtt térden áll vala,
S így kezde könyörögni az ú szent szája:

65.

„Végzetetlen irgalmu szentséges Isten,
Az ki engem segítesz minden ügyemben,
Te vagy énnékem győzhetetlen fegyverem,
Paizsom, küfalom, minden reménségem.

66.

Hajts le füleidet az magas kék égből,
Halld könyörgésemet kegyelmességedből,
És ne csinálj törvént az én érdememből,
Hanem végzetetlen irgalmas szüvedből,

67.

Nem-é tetüled csináltattam földbül?
Nem nagy bűnnel jüttem-é anyám méhébül?
De te irgalmaddal tisztultam meg ebbül,
S minden világi jómat vettem kezedbül.

68.

Uraságot adtál, kivel én megérem,
S vitéz szüvel áldottál, s van böcsületem
Világ előtt; nem érhet az én érdemem
Annyit, mennyi sok jókat tetüled vettem.

69.

Mert az én érdemem nálad annyit téssen,
Mennyi vizet kis fecske szájában veszen
Az megmérhetetlen tengermélység ellen,
Annyi én érdemem te kegyelmed ellen.

70.

Mégis én nyomorult háládatlan vagyok.
Ujabb bűnre mindennap sok okot adok.
Uram, költs fel, kérlek, én mikor szunnyadok,
Moss meg szent lelkeddel, mert rút, mocskos vagyok.

71.

Atyáink vétkérről meg ne emlekezzél,
Sőt minden bűnökről, kérlek, feletközzél:
Mert tégedet nem holt, hanem ki mast is él,
Dicsér, és nevedről tisztességet beszél.

72.

Uram, azt is látod, az pogány töröknek,
Miként vásik foga az hitetlen ebnek,
Hogy miként árthasson az keresztyéneknek,
Csak az az szándékok, miként törhessenek.

73.

Ne engedd meg uram (noha érdemlenénk),
Hogy haragod miát földig törettetnénk,
Hogy az te szent nevedet ők megnevetnék,
Mitülünk, te hol vagy? kevélyen kérdeznék.

74.

Mutasd meg ónékik, hogy te vagy nagy Isten,
Hogy te kívülötte más hon Isten nincsen;
Ki megyen utánad, nem jár setéségben,
Hanem viszi úrad az örök örömben.

75.

Nem nekünk, nem nekünk, Uram, tisztességet,
De szent nevednek adj örök böcsületet.
Minket azért áldj meg, hogy hijuk nevedet
Mi segítségünkre, és bizzunk tebenned.

76.

Uram, te Felségedet arra is kérem:
Látod, immár az vénség majd elér engem,
Immár nem lesz oly erő az én testemben,
Hogy ellenségidet, mint előbb, törhessem:

77.

Vedd hozzád lelkemet, mely téged alig vár,
Miként segítséget hadtol megszállott vár;
Vedd ki én testemből, mellyen vagy nagy zár.
Ne sülessze bünöktül megnevelt víz-ár.”

78.

Igy az Isten előtt Zrini esedezett;
Azért meghallgatá az ő könyörgését.
Háromszor láttatott Zrininek, feszület
Hogy hozzá le hajlott, felelvén ezeket:

79.

„Im az te könyörgésedet meghallgattam,
Az te buzgó szüvedet mind általláttam,
Atyai kedvemben ügyedet fogadtam,
Ne félj, mert nem héában érted megholtam.

80.

Örülj, én jó szolgám, mert jól kereskedtél,
Mert öt talentomodra még ötöt nyertél,
Világon magadnak koronát kötöttél,
Mellyet aranyassan Atyámhoz viszed fel.

81.

Ottan az angyalok téged készen várnak,
Rendelt seregekben cherubinok állnak,
Téged jobb kezére Atyámnak állatnak,
Veled együtt örökkén vigadni fognak.

82.

Hozzám vészem immár az te szép lelkedet,
Magad is kívánod, s így jobbnak esmerted;
De hogy még fényesebb korona fejedet
Tisztelje, ím néked adok ily kegyelmet:

83.

Martyromságot fogsz pogántul szenvedni,
Mert az én nevemért fogsz bátran meghalni.
Zrini, hallgasd meg most, mit fogok mondani,
Im te jövőididet fogom számlálni.

84.

Szulimán haddal jün az Magyarországra,
És legelőször is fog jünni váradra,
Lesni, mint éh farkas, fog te halálodra,
Hatalmát, erejét veszti Szigetvárra.

85.

De ő nem fogja te romlásodat látni,
Mert vitéz kezeid miát fog meghalni,
Sok ezer töröknek kell ottan meghalni,
Akkor az te lelked fog hozzám szállani.

86.

De az te fiad, György, támasztja nemedet,
Felserkenti fénnel tündöklő nevedet,
Mint phoenix hamubul költi nemzetségét:
Ugy okossággal ez megtartja híredet.”

Pars tertia
(Harmadik ének)

1.

Ur Isten, embernek elméje mint fordul!
Nincs állandó tanács emberokosságból;
Ha mit elvégez is ő gondolatjából,
Ottan megfordul Isten akaratjából.

2.

Szulimán Egerre veté gondolatját,
Hogy annak el-kidöntse erős bástyáját,
De hamar az Isten téríté tanácsát,
Hamar megfordítá Szigetre haragját.

3.

Im megmondom okát az ő haragjának:
Midőn már megparancsolt volna hadának,
Hogy utjokat Egervár felé tartanák,
És viselnék gondját Dunán való hidnak;

4.

Bosznai főbassa Musztafa azonban
Érkezik szép haddal császár táborában;
Hires vitéz vala ez Horvátországban,
Mert erővel bémene Krupa várában.

5.

Megesmeré császár ennek emberségét,
Mindjárt néki adá Arszlán vezérségét,
Meg is hagyá mindjárt, vegye el életét,
Részeges Arszlánnak, mert látá sok vétkét.

6.

Jobb lett volna néked, Arszlán, vesztég lenned,
Urad hire nélkül nem is cselekedned
Semmit, hogysem bolondúl hadat kezdened,
S hamis hirrel uradnak fülét töltened.

7.

De Arszlán nem meré megvárni Musztafát,
Mindjárt Budán hagyá minden partékáját,
És nyomozni kezdé császár nagy táborát,
De úgy is megtalálá maga halálát.

8.

Császár Mehmet Gujlirgi bassának adá
Bosznát, hogy siessen oda, parancsolá;
És hogy arra szorgalmatos gondja volna,
Valami kárt keresztyén ott ne csinálna.

9.

Kétezer lovassal Mehmet megindula;
Nem sok nap múlva érkezék Siklós alá,
Ottan az szép mezőn táborát szállitá,
Maga szép sátorát ottan felvonyatá.

10.

Siklósi Szkender bék hozzá mene gyorsan,
Mehmetnek köszöne, s így szólla okossan:
„Uram, tetszik nékem ez csudálatossan,
Nem veszed eszedben, hon szállottál mostan.

11.

Vagy azt tudod-é, légy békeséges helyen,
Ellenség nélkül való szép török földön?
Nem vagyunk immár drinápoli mezőben,
De kaur kardjának kitettett helyen.

12.

Az keresztény várak nem oly messze vannak;
Higgyed, Szigetvárbán éh farkasok laknak,
Csaknem éjjel nappal ezt az mezőt járják,
Még az hóstádban is mieink nem laknak.

13.

Te jüvetelednek már régen hire van,
Itten szállásod is pór előtt nyilván van,
Mellyet ha meghallott szigeti okos bán,
Fejemet kötöm én, hogy régen lesben van.

14.

Uram, nem maradhat az török miatta,
Ha hova vagyon is némellyiknek utja,
Katona, vagy hajdu azonnal elkapja,
Vagy fejét elviszi, testét itten hagyja.

15.

Higgyed, hostádban is meg nem maradhatunk,
Onnan is lábunknál fogva vonyattatunk,
Még az várban is nem igen bizvást vagyunk,
Annyira félelme miát megkábuttunk.

16.

Az szent Mahometért, kérlek uram téged,
Magadat te itten ne szerencsétlessed;
Hanem inkább én tanácsomat kövessed,
És az kerítésben táborodat vigyed.”

17.

Az lovak az hostádban ott kinn lehetnek,
Az vitézek pedig várban benn férhetnek.
Kevesebb kár leszen, ha lovak elvesznek,
Hogysem ennyi sok és jó török vitézek.

18.

Külemenben, uram, magadnak veszélyt keressz,
De még én fejemre is haragot szeresz;
Ennek tanácsodnak hire énrajtam lesz,
Azért lásd, mit csinálsz, kérlek, hogy el ne vessz.”

19.

Mehmet az keresztényt nem esmeri vala,
Mert ő nevelkedék mindenkor udvarban,
És ő hiszen vala bolond Alkoránban,
Egy török hogy megöl négy keresztént harcban.

20.

Azért az Szkendernek nem sokat hisz vala;
Mosolyogva magában, ily választ ada:
„Köszönöm tanácsodat, Szkender Alboda,
De megbocsásd, táborom helyét nem váltja.

21.

Gyalázatos hirrel Bosznában indulnék,
Ha én itt ez éjjel maradni nem mernék,
És az semmi előtt oly igen rettegnék,
Hogy helyt is magamnak itten ne találnék.

22.

De az lány folyhók is engemet biztatnak,
Mert lá, hogy csak immár essőben állanak;
Nem lesz módja ez éjjel kicsin csatának,
Nem hogy lenne járása derekas hadnak.

23.

De az mely Zriniről beszéllesz énnékem,
Még nagy Sztambolban is jött hire fülemben.
Ur Isten, ha nékem lenne oly szerencsém,
Hogy ez mezőn vele megismerkedhetném!

24.

Mert hallottam az ő nyughatatlanságát,
Kiért az hatalmas császár is haragját,
Reá fordítani akarta szablyáját;
De más okok tartóztatták meg boszuját.

25.

De ő is rákerül valaha az törben,
Mint sokat csavargó róka kelepében.
Én pedig ez éjjel lések szerencsétlen,
Mert nem látom őtet, s fekszem dicséretlen.

26.

Szkender, ha akarod, ketten együtt háljunk,
Meleg kávé mellett agg szót kovácsoljunk,
Osztán mi virattig mind bizvást aluggyunk,
Mert tudom bizonynal, kaurt mi nem látunk.”

27.

Szkender így felele: „Bátor itt maradok
Éjfélig, uram, körülöttem udvarlok,
És azután osztán várban beballagok,
Néked nyugodalmas écskát kívánok.”

28.

Igy beszélnek ketten; azonban egy legény
Aranyos bőr-zofrát földre leterítvén,
Két szép bársony vánkost az zofra mellé tén,
Szerecsen téstával sátort megfűstölván.

29.

Vánkosokra ketten ottan leülének,
Egymást közt sok dologról beszélgetének,
Kávét kicsin fincsánból hörpörgetének,
Osztán az után vacsorát is evének.

30.

De az étel után egy szép török gyermek
Ura hagyásából az házba belépék,
Szép gyöngyházos tassán kezében tündöklék,
Fejét betekerte gyenge patyolatvég.

31.

Az egyik válláról szép bársony kaftánnyát
Lebocsátá, kezdé igazgatni kobzát;
Ablak felé üle, öszvehajtván lábát,
Igy kobza szavával nyitá hangos torkát:

32.

„Miért panaszkodjam, szerencse, ellened?
Ha bővited mindennap én örömemet,
Nem szakadsz el tülem, az mint vagyon hired,
Hogy állhatatlanságban van minden kedved.

33.

Kikeletkor áldasz az szép zöld erdővel,
Szerelmes fülemile éneklésével,
Égi madaraknak sok külömségével,
Viz lassu zugással, széllengedezéssel.

34.

Nem irigyled nékem az én egyesemet.
Inkább hozzá segítsz, szeressen engemet;
Soha el nem vész az én vig kedvemet,
Neveled óránként gyönyörűségemet.

35.

Adsz nyáron nyugovást és szép csendességet,
Szép ciprus árnyékokat, hűvös szeleket,
Gyöngye tűvel varrott szép sátorernyőket,
Szomszéd-megoltó, jó szagos vizeket.

36.

Ősszel sok gyümölcscsel, citrommal, turuncssal
Ajándékozsz bőven, szép pomagránáttal;
Erdőn vadat nem hagysz, mert nékem azokkal
Bőven kedveskedel, és jó madarakkal.

37.

De télen, az mikor minden panaszkodik,
Akkor az én szívem inkább gyönyörködik;
Erős fergetegen szívem nem aggódik,
Mert szép lángos tűznél testem melegedik.

38.

És vagyon császáromnál nagy tisztességem,
Mindenek között vagyon nagy böcsületem,
El nem fogyhat soha az én sok értékem,
Van jó lovam, éles szablyám, szép szerelmem.

39.

De kötve vagy, szerencse, az én lábomhoz,
Mer elfutál volna eddig gonoszomhoz,
Ha volnál szabadon; de rám gonoszt nem hozsz.
Mert kötve vagy, szerencse, az én lábomhoz,”

40.

Igy szólla a gyermek. De nagy szigeti bán
Mehmet jüvetelét póroktól meghallván,
Nem kérkedik világgal; más gondokban van,
Jó vitézeket mindjárt öszvehivatván.

41.

Nyolcszáz lovast válogat, ezer gyalogot;
Ezekkel, gondolja, visz végben nagy dolgot.
Jó vitéz lovára maga is fölugrott,
Maga szép szolgálíhoz osztán így szállott:

42.

„Vitézek, nem szükség néktek sokat szóljak,
És hogy én tinéktek bátorságot adjak;
Mindenitek olyan, egy országos hadnak
Tudna parancsolni, s szüvet adni másnak.

43.

Emlekezzetek meg sok vitézségekről,
Nagy erős próbátookról, szép hitekekről;
Cselekedjék minden most is oly serényül,
Az mint eddig cselekedtetek vitézül.

44.

„Ahon az pogány nép, ül bizvást Siklósnál,
Boszna felé indult huszonhat zászlóval,
Nem fél keresztyéntül; beszélí fölszóval,
Hogy siklósi mezőn mi szégyenünkre hál.

45.

Azért én vitézim, minden szót fogadjon,
Senkit az nagy bátorság el ne ragadjon,
Minden hadnagyától és éntőlem várjon,
Hogy talán közünkben zurzavart ne hozzon.

46.

És noha Mehmetnek van tudatlan népe,
És véres kardot nem látott bassa szeme,
De mi úgy gondoljuk, mintha legjobb lenne,
Minket bizodalom mert rajta vesztene.

47.

No már, én jó szolgálaim, bátran induljunk,
Urunk JÉZUS nevét háromszor kiáltsuk,
Az pogány ebektől mi semmit ne tartsunk.
Mert Isten mi vezérünk s kemény paizsunk.”

48.

Igy indulának el köröszteny vitézek
Eggyütt Zrini gróffal, szép zászlós seregek;
Délután az óra már ütött kettőt meg,
Lobognak az zászlók, fénlenek fegyverek.

49.

De Siklósig ez éjjel nem mehetnének,
Hajnalhasadásban nem messzi érének:
Ahón az törökök táborban hevernek,
De menni akarnak, mert immár nyergelnek.

50.

Egy mély és hosszú völgy fekszik tábor mellett,
Csaknem az vár éri egyik szélső végét,
Az másik peniglen arra, merre Sziget,
Fekszik, és tart éppen egy fertály mérföldet.

51.

Szigeti kapitány minden hadaival
Az völgyen felmene okos rendtartással;
Az vigyázó hallik bástyáról, mint szállal,
De az keresztyének vannak hallgatással.

52.

Völgynek másik részén száz lovas maradott:
Ezek, mihent derékassan megvirradott,
Csendeszen ballagván mutatták magokat,
Török tábora felé tarták útokat.

53.

Jól megláták őket az török seregek,
De azt vélik vala, hogy pécsi vitézek,
És hogy az bassához késérőül jönnek,
Azért ők ezektől semmit nem félének.

54.

De gyorsan szüvökből az kétség kiesék,
Mert kard miát ottan sok török leesék.
Sokat ez kicsin csoport ottan nem késék,
Ők viasszaságulda nyomra sietének.

55.

Rikoltás, kiáltás esék az táborban,
Azt tudnád, ördögök ugatnak pokolban,
Felrözzent az bassa, nem késik sátorban,
Jó lovára ugrék fegyveres páncérban.

56.

„Ihon már, vitézek (igy szól törököknek),
Kit ohajtva vártunk, ezeknek ebeknek
Vérekben megfesthetjük vitéz kezünket,
Ihon már az üdő, legyetek emberek.

57.

Hiszem tolvaj kurvák mit csináltak rajtunk,
Ide mertek jönni, hon az mi dondárunk,
Majdan jutalmokat érdemre megadjuk,
Csak gyorsan utánnok lovakon szágodjunk.”

58.

Ezeket megmondván, maga kirobbana,
Kezében pörögvén egy szép tollas csida;
Utánna az dondár, futhat kinek lova;
Csak az bassa fia nem igen szágulda.

59.

Ötszáz lovast tartott magánál meg Rézmán,
Ez volt neve fiának, s jára lassabban;
Volt okossabb is ez, noha ifiantan
Kelle veszni szegénnek más bolondságán.

60.

Meddig Mehmet azokat héában üzé,
Addig vitéz Zrini az lesbül kijöve,
És bassa táboráig bizvást elmene,
Mert senki nem állhatott ottan ellene.

61.

Vitézeket mind együtt csoportban tartá,
Török táboron kapdosni nem bocsátá,
Lassan török után renddel ballagtata,
Siklóstul, tábortul őket kiszorítá.

62.

Rézmán eszbevette keresztény dondárát,
Ott átkozni kezdé atyja bolondságát;
Zrinire emberül téríté zászlóját,
Atyjának izené nehéz állapotját.

63.

Legelsőben Rézmán Frank Andrást lováról
Csidával leveré, s kirántá torkából;
Lelke kiment előbb ő meleg testébül,
Hogysem maga földre esett lágy nyergébül.

64.

Csillag György zászlóval mellette áll vala,
Rézmán nagy csidájához erőssen csapa,
Kemény somfa csidát által nem vágthatá,
Magától is az csapást nem taszithatá.

65.

Györgynek mellyén páncér, de az sem tarthatá,
Mert erős Rézmán szüvén általtaszítá,
Dárdájával együtt életét kirántá,
Esék le zászlóstul Csillag György hanyattá.

66.

Csakhamar Solymosit azután leveré,
Tholnai Dömötört szablyával megölé;
Vitéz Sárkány Györgynek ottan fejét vévé,
Ifju Jurcsicsnak életét elvévé.

67.

Rézmán így viselé magát szablyájával;
De Farkasics Péter erős pallosával
Nem cselekedik kevesebbet Rézmánnál,
Mert miatta meghal aga Mehmet Butal;

68.

Juszup oda-bassát az földre terité,
Kurtot egy csapással az földre leveré;
Te is ártatlanul megholtál mellette,
Jazichi Ahmet, mert kemény seb levete.

69.

Iszonyu vérontást nem számlálhatom meg,
Kit ketten mivelnek, Farkasics, Rézmán bék,
Mint az eleven tűz, valamerre mennek,
Mindenütt holttestek halomban hevernek.

70.

Mindennek vagyon már szemén ellensége,
Török és keresztény öszve van keverve,
Halók jajgatása, élők serénysége
Nagy porral kevereg együtt magas égbe.

71.

Messziről meglátá horvátországi bán,
Mint bánik népével megdühödött Rézmán.
Lovát sarkantuval megindítá bátran,
Azhon immár népe csaknem futásban van.

72.

Igy mond: „Hová futtok, ti vitéz emberek?
Nézzétek, kicsodák, kik tikteket üznek.
Tehát ennyi keresztényt egy török gyermek
Megfutamtat mezőben?”¹

73.

Siklós várában-é ti akartok futni?
Itt akarjátok-é uratokat hadni?
De az ki engemet fog bátran követni,
Neki győzedelmet majd fogok mutatni.”

74.

Igy szólla s nem többet; Rézmánra szágulda,
Annak ismeg kezében van kemény dárda.
Mikor az jó Zrinihez közellyebb juta,
Nagy erővel, merészséggel reá hajtá.

75.

Kemény vasas paizs az hajtást megtartá,
De az vasa paizst ugyan átaljára,
De belől páncéron által nem járhatta;
Zrini éles pallossal Rézmánra csapa.

76.

Meg nem tartá aztot az acélos páncér,
Kiomlék Rézmának vállából piros vér;
Mindazáltal az vitéz török meg nem tér,
Hanem karddal ismég Zrinihez csapni mér.

77.

Azonban Mehmet is messziről érkezék,
Látja, miben vagyon az fia, Rézmán bék;
Hogyha nem érkezik hamar az segítség,
Ezennel egy fia éltenek lészen vég.

78.

Mint magas hegyekből leszállott kűszikla,
Kinek sohun nem lehet nagy tartalékja,
Nagy sebességgel dül, s álló fákat rontja,
Bont, tör, merre gördül és semmi sem tartja:

79.

Ugy Mehmet, fiának látván veszedelmét,
Valakit hon talál, elvész életét;
Öl, vág, ront és szaggat, az ki menetelét,
Tartóztatni akarja ő sietését.

¹ Szándékosan csonkán hagyott sor

80.

De mikor oda jön, fiát halva látja;
Gondold meg, szívének vagy-e bánatja?
Mint az fene tigris kölkét halni látja,
Hálóját vadásznak s magát is szaggatja.

81.

Igy mond jó Zrininek: „Avagy te engemet
Fiam mellé tészesz s elviszed fejemet,
Avagy és ezentül kiontom véredet,
S elevenen megrágom kemény szüvedet.”

82.

Eggyütt illen szókkal az nagy grófhhoz csapa,
Mellyért kemény sisakja ketté szakada,
És ha basa kardja meg nem fordul vala,
Az lett volna Zrininek végső órája.

83.

Az Isten angyala az csapást megtartá,
Az Mehmet kezében szablyát megforditá,
Gyorsan az kölcsönért kölcsönt megforditá,
Mert kardjával eggyütt jobb kezét elcsapá.

84.

Lovastul kemény földre Mehmet leesék,
Vitéz Zrini utánna gyorsan leugrék:
„Mehmet! roszul torlod meg fiad veszését,
Ezentől késérni fogod fiad lelkét!

85.

De ne félj, meg nem halsz nagy dicséret nélkül,
Mert lá, megölettetel Zrini kezétül.”
Igy mondván kibocsátá lelkét testébül,
Mert elválék feje kegyetlen mellyétül.

86.

Mehmet basa halálán megijedének
Az egész seregbéli török vitézek,
Már zászlóstul eggyütt futni készülének,
Mikor őket megtartá pécsi olaj-bék.

87.

Törököknek hangos torokkal így szólla:
„Elveszett ama jó vitéz Mehmet bassa,
Mi penig szaladunk? ez lesz megtorlása
Ő vitéz vérenek, serege futása?

88.

Mely világ szegletin ti akartok élni,
Micsodás emberek eleiben menni,
Holt uratok mellől ha fogtok szaladni,
És testét fiával akarjátok hadni?

89.

Ah, ne lásson az ég soha ilyen dolgot,
Hogy ilyen kár után török adjon hátat!
De ti futástokban is nem látok hasznót,
Hanem hogy vérünkkel fessük kaur kardot.

90.

Egy reménsége van meggyőzetetteknek,
Hogy semmi győzödelmet ne reménljenek.
Nem jobb-é tisztességgel halni embernek,
Hogysem szemén élni szégyennel mindennek?

91.

Én, én, ha az ti győzhetetlen szüvetek
Annyit mér, az mennyit mivelhet kezetek,
Én lések dicséretre vivő vezértek,
Avagy megmaradandó hirrel halok meg.”

92.

Igy mondván ragadá erős kemény dárdát,
Letaszítá lórul halva Marko Szilát,
Azután Tót Bencét és egy gyalog vajdát,
Cserei Pálnak is megsérté az vállát.

93.

Nem tarthatja magát lovon Cserei Pál,
Akaratja nélkül az kemény földre száll,
Ibraim olaj-bég már feje fölött áll,
Könyörgeni kezde sebes Cserei Pál:

94.

„Vitéz ember, ne bánts, mert jó rabod vagyok,
Elég ezüst arany pénzt magamért adok;
Én Zrini Miklósnak fő embere vagyok,
Nem sokáig vasat tenálad viselek.”

95.

Kegyetlenül Ibrahim megmosolyodék;
Monda: „Nem gyönyörködöm az te pénzednek,
Hadd otthon fiaidnak és gyermekeidnek,
Anélkül nem szükös tárházam, ha élek.

96.

Tülem kegyelmet kérsz, Zrini elrontotta,
Mert kérését Rézmánnak meg nem hallotta,
Az vitéz bassát is az földön levágta,
Azért Zrini öl meg téged, ravasz róka.”

97.

Pál végső óráján igen megbusula,
Kegyetlen olaj-bégnek földről így szólla:
„Ám legyen ez nékem legutólsó óra,
De te életed életemnek lesz árra.

98.

Nem sokáig kérkedni fogsz halálommal,
Nem messzi vár téged is kegyetlen halál;
Egy erős kéz miát lelked pokolban száll,
Engem penig menyország vár kívánsággal.”

99.

Nevet kegyetlen vég, akkor hozzá vága,
Mikor Pál még többet is szólni akara,
Az éles szablyával gégét elcsapá,
Életét és szavát egyszersmind szakasztá.

100.

Eggyütt az csapással eztet mondja vala:
„Az én jövőmet csak jó Isten tudja.
Halj meg te azonban, s mondjad menyországban,
Ibrahim olaj-bég hogy mégyen pokolban.”

101.

Másfelől Farkasics, mint sivó oroszlány,
Pogány török testet magas halomban hány.
Megholt őmiatta Durlik aga, Rézmán,
Bassa kihája is fekszik földet rágván.

102.

Adatik őnéki tágos és széles út,
Mert minden előtte, az merre lehet, fút,
Nem különben, mikor kilövik, az álgyút,
Csinál széles nyilást, az mig helyére jut.

103.

Csak te magad nem futsz, nagy óriás Rahmat,
Farkasicsra bátran hozod nagy botodat;
Régen Rahmat elhagyta az maga lovát,
Gyalog, mint egy torony, hordozza nagy botját.

104.

Heában, Farkasics, megvárnod ezt karddal,
Nem árthatsz őnéki kemény pallosoddal;
És hogyha el nem ejted eztet puskáddal,
Vagy maga terhével lever, vagy nagy bottal.

105.

Ottan legelőször puskához ragada,
Az vitéz Farkasics Rahmatra iránza;
Nem ijede Rahmat, de nagy bátran monda;
„Félénk eb, messziről látni akarsz halva.

106.

Bár pattanyust oltalmadra hozz magadnak,
Nem árthatsz te avval ennek az Rahmatnak;
Bár tüzzel állj ellen én buzogányomnak,
De étke léssz ebeknek és az hollóknak.”

107.

Ottan az Farkasics nagy mellyében löve,
De magas óriás evvel le nem düle;
Bottal Farkasicsnak az fejét megüté,
Félholton lova mellé földre terité.

108.

Magát is Farkasicsra esni bocsátá,
Mert seb miát lábon tovább nem állhata;
Átkozódván magából lelkét bocsátá,
Mely testét élteben oly kevélyen tartá.

109.

Nincs már tartalékja Zrini seregének,
Mert futnak előtte az török vitézek;
De ihon jön gyalog kegyetlen olaj-bég,
Nem akar elfutni, de akar halni még.

110.

Sisaknak csak az fele vagyon fejében,
A többi mind eltörött sok ütközetben,
Szablája eltörött, csak fele kezében,
Maga lustos porban és keresztény vérben.

111.

Száz lik van paizsán, száz kopjadarabok,
Most már környülvették az egész gyalogok
De mint küsziklának nem ártanak habok,
Ugy semmit nem tehetnek bégnek gyalogok.

112.

De mihent Zrini Miklós eztet meglátá,
Lovon gyorsasággal oda szágultata,
Vitéz olaj-béget bántani nem adta,
Mert nagy vitézségét maga is csudálta.

113.

Igy szólla Zrini: „Adde meg, vitéz, magadat,
Eléggé mutattad már vitéz voltodat,
Kiért nem kívánom én is halálodat;
Vagyok Zrini, ne szégyenld megadásodat.”

114.

Ottan karddarabját az bég elhajítá,
Zrini nevére szüvét mert meglágyítá.
Az jó grófnak térdéhez ily szóval futa:
„Uram, te nevedre bég magát megadta.

115.

Higgyed, hogy senkinek én másnak magamat
Meg nem adtam volna, mig birnám karomat,
Mert vitéz olaj-bégnek mondom magamat,
Én szép Pécsen tartom mostan lakásomat.”

116.

Ezután az nagy bán trombitát fujata,
Maga szép seregét mind öszvehivatá,
Mert az szép nap is már lovait elhajtá,
Oceanum tengerben mert beusztata.

117.

Bassa táborában magáét szállitá,
Szorgos istrázsáit körüle jártatá,
Ott hált azon éjjel. Mi volt másodnapra,
Azt bizom negyedik rész historiámra.

Pars quarta
(Negyedik ének)

1.

Fut, fárad az ember és kap ez világon,
Véli, hogy állandó boldogságot adjon;
Nem hiszi, tövéből szerencse szakadjon
Markában, s kis édesért száz ürmet adjon.

2.

Kit gyakran szerencsétlenség messzi kerül,
Valaha őrá is nagy usurával dül;
Mentül nagyobb hegyen forgó szerencse ül,
Annál nagyobb kárral és sebességgel dül.

3.

Örül az szerencse ember esésében,
Azért ő elveszi, teszi csaknem égben,
Hogy gyönyörködhessék nagyobb esésében,
Mint juhász kűsziklán kűnek görgésében.

4.

Én tinéktek példát messziről nem adok,
Noha mennyi hajam van, annyit adhatok:
Mehmet bassa esetét jól hallottátok,
Ült magassan s bizott, de lá, lehanyatlott.

5.

Boldog, az ki jóban el nem bizza magát,
De kész szüvel várja szerencse forgását;
Mind jön, mind gonoszon álhatatlanságát,
Látjuk szerencsének sokféle játékját.

6.

Ihon most Zrininek jó szerencséje van,
De még őrajta is ennek hatalma van,
Ma az törökökön nagy győzedelme van,
Holnap vitéz fejét meglátjuk karófán.

7.

Örülsz, Zrini Miklós, törököt megveréd,
Nem sokáig talán nagy árron megvennéd,
Hogy ne láttad volna az bassát, Mehmetet,
Mert halált és romlást csak ez hoz tenéked.

8.

De nékem nem szabad ilyeneket szólnom,
Mert az ő szent lelke Istennél van, tudom;
Hogy Szigetvárában meghal, tudta, tudom;
Azért el nem bizta magát, én gondolom.

9.

Mert állhatatlan szerencse ajándékját
Nem más szüvel vette, mint egy piros almát,
Az kit bánat nélkül mindjárt visszaadhat,
Avagy ha nem ad is, tudja, hogy megrothad.

10.

De talán historiánkból mi kiléptünk,
És Sziget veszéséről elfeletköztünk.
Ugy tetszik, terhünket avval könnyebbétjük,
Ha arrul szólhatunk, kiben van sok részünk.

11.

Szerencse énvelem is gyakorta mulat.
Mind édesset, keserűt egyaránt mutat.
Mulasson bár velem, annyit nem tréfálhat,
Hogy jól ne esmérjem állhatatlan voltát.

12.

Azonban az szép nap ő szép harmatjával
Vidámétá világot ékes voltával;
Az éjelt elüze szép pirosságával,
Mindennek fényt ada sok különb látattal.

13.

Sok hangas trombita akkor megrivada,
Sok haragszavu dob tombolva robbana;
Kiki immár fölült, jó vitéz, lovára,
Az gyalog rendben áll vitézek módjára.

14.

Fölült már Zrini is, áll az sereg előtt,
Sisakján szép strucc toll vér haragos szellőt,
Mellyét fődözi vas, és ad néki erőt,
Kezében nagy dárda, s így szól sereg előtt:

15.

„Kit vártunk Istentől, és szübul kívántunk,
Ihon, jó vitézek, most megadta látnunk;
Ihon ellenségünkön jár az mi lábunk,
Látjátok, Istennek irgalma van rajtunk.

16.

Vegyünk ezt ötüle nagy háládó szüvel,
Szolgáljunk is önéki minden erőnkkel;
Most az mit cselekednünk hagyott ezekkel,
Megengedi talán nagyobb ellenséggel.

17.

Mi holt társainkat is itten ne hagyjuk,
De érdemek szerint mi temetést adjunk,
Mert ez lesz nekik utolsó ajándékunk:
Ilyen jótétünkért Istentől áldatunk.”

18.

Cserei Pál testét ottan lóra tévék,
Osztán az többit is földről mind felvévék.
Két huszan voltanak megholt vitéz testek,
Ezeket föllevék keresztény vitézek.

19.

Vitéz Farkasicsot tévék lecticában,
Mert meg nem holt vala iszonyu csapásban,
De ő csak alig élt, mert feje csontjában
Nincs talán egy is, ki volna ép voltában.

20.

Az seregek között ezek hordoztatnak.
Rokoni s társai körülöttük vannak,
Szép vitéz szókkal sebéseket biztatják,
Kötözik sebeit, szánják és ohajtják.

21.

De mind ezek előtt megyen kétszáz lovas,
Mindenik fegyveres, és mindenik tollas,
Fénlik mindeniknél páncér, sisak s karvas,
Mindeniknek hátán egy haragos farkas,

22.

Nem volt egyiknek is kopjája az harcon,
Mert inkább hordozott karabint oldalon;
Most kopját kezében tart, és kopjavason
Mindeniken török fej ráütve vagyon.

23.

Kétszáz gyalog osztán ezeket követi;
Minden maga rabját mellette vezeti,
Van kecsé mindenén, deli tekinteti,
Vélnéd, lába földet hogy nem is illeti.

24.

Hat török agának hat lovas az fejét
Hordozván nagy kopján, gyalog után léptet,
Ezek után viszik az Rézmán fegyverét,
Bassa kihájáét és Mehmet bassáét.

25.

Három párdücbürös hadnagy megy azután,
Azt az három fejet viszik magas kopján.
Jün pécsi olaj-bék maga ezek után;
Látod, hogy haraggal ül most is ló hátán.

26.

Osztán tizenhárom török zászló mégyen,
Eztet tizenhárom viszi gyalog legény,
Osztán az dondár is jün rendelt seregben;
Lobognak az zászlók, vannak nagy örömben.

27.

Husz nagy nyaku teve megyen sereg után,
Az basa sátorát hordozzák az hátán.
Van negyven öszvér is, és bial két hatvan;
Ez mind nyereség volt az siklósi pusztán.

28.

Mikor Szigetvárhoz közel érkezének,
Akkor mind megállnak az rendelt seregek,
Együtt hálát adván az élő Istennek,
Háromszor szent nevét hanggal kiálták meg.

29.

Zrini vitéz lovárul ottan leszálla,
Az fő hadnagyokkal szentházban ballaga,
Ott az nagy Istennek sok hálákat ada,
Mert eztet Istennek ő tulajdonítá.

30.

Az szentegyház előtt gyalog puska ropog,
Az bástyán sok ágyu iszonyuan durrog,
Füst, kiáltás eggyütt magas égben forog;
Talán az égben is hallják ezt angyalok.

31.

Az szentegyház előtt egy déván szőnyegre
Az vitéz holttestek renddel vannak téve;
Meglátá jó Zrini, az mikor kijüve,
Igy szólla önékik ő keserült szüve:

32.

„Micsodás áldással dicsérjelek tiktek,
O, keresztény módra megholt vitéz testek?
Mi édes hazánkért elfogyott éltetek,
Minket dicsősített ti vitéz véretek.

33.

Szűbül kívánhatom, köztetek fekünném,
Ti szerencséteket hogy ne irigyeném,
Mert ültök Istennek ti mostan jobb kezén;
Légyen hát veletek Isten mind örökkén.

34.

Talán az az Isten, kinél vigadtok mast,
Hosszabb útat hagyott nékem, és próbálást;
Hiszem, nem sokáig ez testem, unalmast,
Itt hagyom, s meglátjuk menyországban egymást.

35.

Igy jó Zrini holt szolgálitul bucsuzék,
Hadnagyival együtt az várban bélépék;
Ottan eleiben fia, György viteték,
Melynek az atyjátul ily szép szó adaték:

36.

„Tanulj, fiam, túlem isteni félelmet,
Tanulj fáradságot s kemény vitézséget;
Mert kell tenéked is követned engemet,
Sokat járnod s fáradnod, veritékezned.”

37.

Azonban nagy asztalok megvettetének,
Zrini gróffal vitézek ott leülének,
Vitéz olaj-béget is abbul böcsüllének:²

38.

Zrini vitézeket mint jó szüvel tartja,
Kire köszön jó bort aranyas kupába,
Dicsérvén, viselte hogy jól magát harcban;
Kit szóval apolgat megajándékozván.

39.

De mihent jó bor fejeket melegété,
Kiki gondolatját mindent félre tévé,
Némely horvát dávorit nagy torkkal kezdé,
Némely hajdu táncot fegyverrel szökdöse.

40.

Ki dicséri lovát, ki erős fegyverét,
Ki társát, ki magát, ki nyert nyereségét,
Mindnyájan peniglen urok vitézségét
Fönszóval kiáltják és dicsérik ötét.

41.

Csak maga olaj-bék szomoru szüvel ül,
Bánatos gondokban feje csaknem őszül;
Sok vitéz szók között csak az ő szüve hül,
Néha nagy bánatjában csak el nem merül.

42.

Ily nagy szomoruságát Zrini hogy látá,
Vitéz Ibraimot ily szóval szóllettá:
„Lágyíts meg bánatod, vitéz, ne bánkódjál,
Mostan te mivelünk bátran egyél, igyál.

43.

Az mely Isten téged most rabságra adott,
Módot szabadulásodban magánál hagyott;
Nincsen szomoruságodra néked okod,
Hogy most az szerencse veled így mulatott.

² Szándékosan csonkán hagyott versszak

44.

Mindent cselekedtél, ki tőled lehetett,
Isten akaratját mássá nem tehetted.
Nem úgy mint rabomat tartlak én tégedet,
De mint magátul jött vitéz vendégemet.”

45.

Felel bék Zrininek, s szemében bátran néz:
„O, nagy hirű, nagyobb vitézségű vitéz,
Mely meggyőzöttetekre kegyelemmel nézsz,
Örülök, ide hozott szerencse-szélvész.

46.

Miért szégyenleném nálad rabságomat,
Ha te röszketteted török birodalmat?
Ha te megcsorbitod mi fényes hódunkat?
Azoknak legnagyobb része vagyok én hát?

47.

Vitézségemmel is soha nem kérkedem,
Mert egyedül vitéz mindenható Isten.
Csak alázatossan Nagyságodat kérem,
Hogy ilyen raboddal jó kegyelmet tégyen.

48.

Hat mázsa ezüstet váltságomért adok;
Urak való lovat néked hatot hozok;
Vedd tülem jó nevem, kit jó szüvel adok,
Értékemet ennél mert többet nem tudok.”

49.

„Nem kell nékem pénzed (igy felelt Zrini bán),
Aranyam, ezüstem mert énnékem több van,
Hanem törökök közt egy vitéz szolgám van,
Annak szabadulását én szívem kíván.

50.

Az szolgámat híják Radován vajdának,
Vitézségen kívül semmie nincs annak,
Higgyed, de hallottam, és az ő sarcának
Nem tesz száma annyit, mint ajánlásodnak.

51.

Eztet szabadéts meg, osztán mentté tészlek.”
Itten megcsókolá bék kezét Zrininek,
Mert engedett az ur méltó kérésének,
Érte rabok mindnyájan lének kezessek.

52.

Azonban az gyors hír szárnyára felkele,
Sebesebben szélnél s madárnál röpüle;
Hir, melynél nincs gonoszb, s mely hamarébb nőne,
Az mely futásban nagyobb erőt venne.

53.

Valamerre mégyen, az basa veszését,
Ezer trombitával hirdeti elvesztét;
Nem nyugovék, míg nem tölté császár fülét,
Ama nagy császáret, szultán Szulimánét.

54.

Szokása szerint is hamissan hirdeté,
Hogy török várakat török mind elveszté,
És hogy Gujlirgi bassát Zrini megverte,
Harcrol egy sem szaladott, mind megölette.

55.

Császár ily rossz hirben igen megütközött,
Mert hallván ezeket ugyan felejtkezött;
De tétteti magát, hogy ő nem félemllett,
És az bassák előtt mutat bátor szüvet.

56.

Nem hiszi bassának derekas veszését,
Itélvén Mehmetnek mondhatatlan esztét;
De hamar kiveté szüvébül kétségét,
Mert sebes Iszlán hozá bizonyos hírét.

57.

Harcrol csak aliglan Siklóstul szaladott,
Hozott magával is derék bizonyyságot,
Mert hegyes kopjavas hátában maradott,
Fején két seb; Iszlán császárnak így szóllott:

58.

„Uram, ki Oceanum tenger vizével
Határoztatod nevedet s az egekkel,
Kivánnám, hogy hozzád jühetnék jobb hirrel,
Hogysem az kit kell hoznom kételenséggel.

59.

Tajeléri Mehmet, az te vitéz basád
Akarván próbálni üdötlenül próbát,
Siklósnál megszállította volt táborát,
Elveszté azt, vitéz fiát is, és magát.

60.

Az Zrini kardja ezt mind megemésztette,
Nem vélem, közülünk sok elkerülhetette;
De végvárakban is oly ijedést vete,
Csaknem pusztán vagyon némely körülette.

61.

Én magam csak alig és futva szaladtam
Bizonnyal az bassát s fiát halva láttam
Pécsi olaj-béget kaur kézben hattam,
Mindent megemésztett az kaur kard, uram.”

62.

Császár öszvehivá mindjárt vezéreket,
Mihent bizonyossan érte ily híreket;
Mond nekik: „Mi máshun nézünk ellenséget,
Addig az horvát bán, nézd, miként ront minket

63.

Mindnyájan csufságra bizony méltók volnánk
Ha ezt mi Zrininek mostan elhallgatnánk,
Most kezünkben vagyon mi büntető pálcánk,
Hagyjunk békét ártatlan Egervárának.

64.

O, mely nagy büntetést fogok rajtad venni!
Miképpen fogtok véretekkel fizetni!
Te legelőször, vakmerő horvát Zrini
Fejeddél Tajelérit fogod fizetni.

65.

Azért, én bassáim, mindjárt az hadakat
Visszahivassátok, az kik sebes Dunát
Én parancsolatomból általusztatták,
Mindjárt vissza zászlókat hozzám fordítsák.”

66.

Szokolovics Mehmetnek megparancsolá,
Ez legfőőbb s kedvesebb vezére vala;
Hogy Kadileschernek ezer juhat adna,
Ő Isten nevében sasoknak osztatná.

67.

Ezer juhat vágata pusztá mezőben
Kadilescher, s egyet sem hagyta bőrében;
Ez vala szultánnál igen böcsületben,
Mert vala ő főpap és érsek hiteken.

68.

Szálla sok sas földre, s az barmot ellepé,
Rút horgas orrokkal azt szaggatni kezdé;
Szántalan sok holló károg mindenfelé,
Tolvaj kánya, lopó héja van keverve.

69.

De csudát én tinéktek mondok ezennel:
Ihon jön egy nagy sas haragos körmével,
Hasomlit ördögöt feketeségével,
Bialt nagyságával s rettenetességgel.

70.

Háromszor kerülé szárnyon az juhokat,
Szárnyait mozgatván mint gallyavitorlát;
Végre aláforditá sebes sugárát,
Elkergeté, üzé mind az madarakat.

71.

Mikor már egy sem volt, akkor ő leszálla
Az sok dög között kegyetlenül sétála;
De ő csak egyiket is meg nem kostolá,
De egy sötét folyhőben eltűnik vala.

72.

Kadilescher ezen igen megijedett;
Tudja, jövődjé ennek nem jó lehet.
Igy szóllítá meg Szokolovics Mehmetet:
„Hajts meg, uram, hajts meg szómra te füledet!

73.

Noha néked nékem sokat nem kell szólnom,
Mert ezt az jövődöt általérted, tudom;
Menésünket Szigetre én nem javallom,
Mert madarak által Isten tiltja, látom.

74.

Látád, saskesellő mint üzé aprókat,
De még az sem bántá az nyuzott juhokat.
Bizony ez jelenti az császár haragját
Miránk, hogy meg nem veheti Szigetvárát.

75.

Üzni fog bennünket erővel ostromnak,
Fogunk futni előtte, mint hollók sasnak;
Magának sem mondhatok jót az császárnak,
Mert elveszténk ködben röpülését sasnak.

76.

Mikor Egervárra hamaliát hántunk,
Ugy mutatta, valamint kívántuk magunk:
Egervárban ülni fog az mi császárunk,
Magunk is szerencsésen mindnyájan járunk.”

77.

Mindezeken sem ijedt az nagy Szulimán,
Mutat bátor orcát Mehmetnek sátorban;
Szüvében, nem tudom, ha mint szájával van,
De bal jövődöket nevet meggugolván.

78.

„Mi ugy cselekedjünk (monda az Mehmetnek),
Mint tudunk legjobban, s mint vitéz emberek,
Többit akaratjára hagyjuk Istennek,
Éhtelen madarak minket nem ijesztnek.

79.

De mi számunkra jobb jövődő nem lehet:
Tudd-é vitéz szolgám, Szokolovics Mehmet,
Miért az sok madár az dögbe nem evett?
Vár keresztény testbül mert hamar jobb étket.

80.

Holnap ha Isten egészségünket adja,
Légyen készen mindennek nyeregben lova,
Induljon Istennek szerető tábora,
Vagyon Mahometnek mireánk nagy gondja.”

81.

Elnyugvék az szép nap csendesszen azonban,
És nem igen sokára lén éjféltájban,
Illyen nagy történet esék az táborban:
Két fene ló megszabadult egy sátorban.

82.

Kifutának sátorbul nagy harcolással,
Sátorköteleket szaggatnak rugással,
Tipornak már mindent nehéz vas lábokkal,
Az egész tábort fölfutnak gyorsasággal.

83.

Kinek fejét nyomják fekvé, kinek hasát,
Rá szaggatják, döntik kire az sátorát;
Ki jajgat, ki fegyvert kap, biztatja társát,
Mindnyájan gondolják kaur csalárdságát.

84.

Nem tudom, mellyiktül, egy szózat kijöve:
„Ha most bán Zrini Miklós jelen lehetne,
Hitemre mindnyájunkat öszvekeverne;
Az Isten ne adja, hogy Zrini itt lenne!”

85.

Iszkender Talismán hallá Zrini nevét,
Nem hallá szomszédnak az többi beszédét,
Véli bizonyosnak Zrini ott lételét,
Fut, bujik mindenütt, nem tarthatja szüvét.

86.

Kiált török barát: „Zrini rajtunk vagyon,
Láttam szemeimmel; bár minden szaladjon!”
Fut, az ki ezt hallja, kevés, ki maradjon,
Az ki bátorsággal szablyához ragadjon.

87.

Fölzöndült az tábor, minden felől futnak,
Némellyek egymás közt igen vagdalkoznak,
Esmeretlen népek ha öszvetalálnak.
Kiki maga társát alítja kaurnak.

88.

Az ki káurt kiált, ottan fejét vészik,
Mert bizonynal káurnak ötet ítélik,
Rettentő kiáltással tábor megtelik,
Embert, lovat, sátort magok közt keverik.

89.

Már Murtazán basa kiment az táborbul,
Hogy megnézzé, lássa, történt ez mi okbul:
Vannak harminc százan ezek mind lovasul:
Kiküldetnek Szokolovics bassátul.

90.

De már Aigas basa, cirkasok hadnagya,
Mivel rend rajta volt, tábort körüljárja.
Volt tizenháromszáz az ő jó lovassa,
Mikor sötétségben Murtazánt meglátá.

91.

Véli, hogy ez légyen az káur csoportja
Kevés bátor szóval vitézit biztatja,
Az maga csoportját törökre indítja,
Nem kérdez, nem is szól, csak haraggal vágja.

92.

Nagy erős dárdával sokat földre vere,
Mert neki mindenik ez esmeretlenje.
De nem állhat Aigasnak senki ellene,
Erős ő maga is, s van vitéz serege.

93.

Szalad a Murtazán vissza mind népestül,
Szalad nagy serege nagy-dicséretlenül,
Aigas az Murtazánt eléri népestül;
Nézi, véli: légyen hadnagy káur közül.

94.

Buzogánnyal Murtazánt erőssen üté,
Akaratja ellen az földre terítte;
De nem bántja, tüle hogy nyelvet vehetne,
Kötözve egy tüzhöz sietve viteté.

95.

Ily zöndülést hallván az Szulimán császár,
Szántalan lovassal az tábor között jár,
Vagyon körülette sok jó puskás jancsár;
Nézi, honnan lehet köztök ily zurzavar.

96.

Zrinitül ő nem fél, mert tudja bizonynal,
Madár sem jühetne ily hamar szárnyával;
Azért mindent biztat, az kit futva talál,
Végre csöndeszedvén, egy kis tüznél megáll.

97.

Hát ihon Murtazánt hozza Aigas basa,
Hogy megnézné tüznél, ki légyen, akarja;
Szerencsére talált ottan az császárra,
Messziről esmérven császárt, néki szólla:

98.

„Im hatalmas császár, Zrinit hozom néked,
Egy bot-ütésemnek eztet köszönheted.”
De Murtazán kiált: „Hát ne bánts engemet,
Török vagyok én is, esmérlek tégedet.”

99.

Aigas Murtazánnak nézi bátran szemét;
Mond: „Bizony nem érdemled az török nevet.”
Ily szókkal oldozá meg kötözött kezét;
Nem meri Murtazán felemelni szemét.

100.

Ott Aigas császárnak, mint járt, megbeszélé,
Murtazán mint futott, és miként kötözé,
Az törökökben is hogy sokat levere,
Mert nem tudják vala az jelt s nem esméré.

101.

Vitéz Aigas nagy tisztességben marada,
De Murtazán, mivel szégyennel szalada,
Az vitézek előtt vala gyalázatban,
Császár visszatére csendesült táborban.

102.

Török háromezer elveszté életét,
Mert Aigas ezeret vága, Murtazánét;
Ki maga futásban szakasztotta fejét,
Kinek puska szaggatta mellyét és fejét.

103.

Elég nagy gondja volt az vitéz basáknak,
És még magának is az okos császárnak,
Hogy az fölzendült népet megcsillapítsák;
Ám nehezen, későre, megcsillapíták.

Pars quinta
(Ötödik ének)

1.

Egyfelől Szulimán van nagy készüléttel,
Másfelől horvát bán várja gondot visel,
Megtölt szorgos füle már császár hírével,
Hogy jön romlására minden erejével.

2.

Áll rettenthetlenül Zrini nagy gondokon,
Mint nagy tornyos küsziklák magas Késmárkon;
Heába küszködnek nagy szelek azokon,
Erejeket veszti heában ostromon:

3.

Ugy Zrinit nem ijesztheti gond, sem rettentés,
Ha Atlas leromlik, ha az nagy ég leés;
Mert állhatatosra az félelem nem és,
Az ki igaz ügygel s jó szüvel fegyveres.

4.

Hadnagyokat, vajdákat előhivatá,
Az vitézlő rendöt mind elől állatá;
Mikor együtt lenni őket mind meglátá.
Ily szókkal hozzájuk bölcs száját megnyitá:

5.

„Nem véletlen dolgot szerencse ránk készít,
Nem teszi váratlanul ránk, az kit épít;
Kit nagy szüvel vártunk, vitézek, vagyon itt,
Had, fegyver előttünk, mellyet pogány készít.

6.

Hatalmas török császár szultán Szulimán
Huzza ránk haragját, mint dühös oroszlán,
Minket elveszteni és rontani kíván,
Vagyon reménsége szántalan sok hadán.

7.

Minden reménsége az sereg sokaság,
Hatalma, ereje szántalan jancsárság,
Biztatja veszélyünkre sok számu lovasság,
Sok világszegletről özszvegyült pogánság.

13.

Nem gondolhatjuk azt, hatalmas vitézek,
Hogy az mi kezeink, bár készek s kemények,
Véghez ily rettenetes próbákat vittek,
Mellyekért tisztelnek minket az emberek:

14.

Nagyobb erő volt az, mert az nagy Isten volt,
Az ki miérettünk hatalommal harcolt,
Kezünknek erőt, szívünknek bátorságot
Csinált, és az pogánytul elvette aztot.

15.

Ihon mit cselekedett értünk Siklónál
Az kegyelmes Isten számtalan tatárral:
Mint az terhes folyhó, jött ránk sokasággal,
Minket kész prédának tartott ő magánál.

16.

Az Isten azoknak elrontá rendeket,
Megtompítá nagy szívöket s fegyvereket,
Azért nem akarának várni bennünket,
Vágtunk le őbennek kétszer két ezeret.

23.

Előbb elfogy éltem, oh, erős vitézek,
Hogysem kimondhassam kegyelmét Istennek,
Most sem hágy el nagy hatalmu keze tiktek,
Ti is ő szent nevéért serénkedjete.

24.

Mindenfelől ránk néz az nagy keresztyénség,
Mi vitéz kezünkön van minden reménség,
Soha még mireánk nem jött rut szégyenség,
Azért rakva hirünkkel föld, tenger és ég.

25.

Mostan megnevelnünk kell az mi hirünket,
Avagy tisztességgel végeznünk éltünket;
El nem rontja üdő cselekedetünket,
Valamig világ lesz, és lát ember eget.

26.

Az is minekünk nagy tisztességünkre van,
Hogy maga ellenségünk szultán Szulimán,
Kit mi ha meggyőzünk, mint reménségünk van,
Világbiró császárt meggyőztük az harcban.

27.

Harcolnunk peniglen nem akarmi okért
Kell, hanem keresztény szerelmes hazánkért,
Urunkért, feleségünkért, gyermekinkért,
Magunk tisztességéért és életünkért.

28.

Előbb halva lássa pogány eb testünket,
Hogysem elveszessük megszámolt kéncsünket,
Hogysem ő porázon hordozzon bennünket,
Szabadságunkkal együtt rontván hirünket.

34.

Ez a' hely s ez az vár légyen dicsőségünk,
Avagy madár gyomra mi koporsóhelyünk.
Mindenképpen emberek s vitézek legyünk,
Ugy marad meg örökkén az mi szép hirünk.

35.

Fejem fennáltáig lészek én veletek,
Esküszem seregek élő Istenének!
Kivánom, hogy ti is így cselekedjetek,
Éles szablyát kézben tartván esküdjetek.”

36.

Vitéz Zrini szavával megbátorodtak,
Az egész szigetvári vitéz leventák
Előtte megrendelt seregben állottak,
Mezételen fegyvert kezekben tartottak.

37.

Mint mikor az főlshél Késmárkbul kiszakad,
Ama sűrű fenyős erdő közben akad,
Támaszt zugást nagyot, nem reked s nem lankad,
Hajol előtte lágy, és kemény ág szakad:

38.

Illyen nagy zöndülés esék ő közikbe,
Mert fölforr az haragos vér mindenikbe,
Kivánja mindenik: ellenség vérébe
Hamar kezét fössthesse, és az szüvébe.

39.

Ott Farkasics Péter (mert meggyógyult vala
Abbul csapásbul, kit Rahmattul nyert vala)
Szablyát hüvelyéből gróf előtt kiránta,
Az egekben nézve így esküszik vala:

40.

„Halld meg te, igaz Isten, én beszédemet,
És te, o, vitéz gróf, én esküvésemet!
Hazámért kéméllem hogyha életemet,
Ha vigan nem ontom, a' hol köll, véretem;

41.

Hogy ha, meddig élek, elhagyom uramat,
Vagy gondolok az hely ellenpractikákat:
Isten, bosszuálló köveddel magamat
Üss meg, és lelkemet vesd pokolban hanyatt.”

42.

Volt Farkasics Zrininek főkapitányja,
Ő serege kétszázharmickettő vala,
Mindeniknek páncér, karvas és sisakja;
Mindnyájan főlshóval így esküsznek vala.

43.

Mihant félre álla az vitéz kapitán,
Jün százötven karddal Novákovics Iván;
Haragos tigrisnek vagyon bőr az hátán,
Kegyetlen sastoll van szegezve paisán.

44.

Novák Debeljáknak nemzetiből való,
Cselekedeteivel is bizony hasomló,
Törött lába alatt sokszor török zászló,
Hevert ő alatta sok török, sok holt ló.

45.

Száz meztelen szablyát Dandó hoz ez után,
Maga van előttök, jár mint egy oroszlán,
Ez is ugy esküvék, félre álla osztán,
Utánna érkezék százzal Orsics István.

46.

Ennél nem szülhetett anya mérészebbet,
Erős testtel bíró sem természetesbet,
Azt tudnád, hogy Márs jár, mikor látod ötet,
Sokszor szemeivel törököt kergetett.

47.

Jün Szecsödi Máté, nagy tarka kecsével
Befödözve magát, és páncér fegyverrel,
Nagy meztelen pallost tart erős kezével;
Megesküvék ez is száz erős legénnyel.

48.

Hát Alapi Gáspár négy ötven szablyával
Jün, van befödözve párducnak hátával,
Vitéz módra ékes szép daru tollakkal,
Bővölkedik vitézséggel s okossággal.

49.

Jüsz te is, kegyetlen Radován Andrián,
Mert urad kiváltott az olaj-bég sarcán.
Higgyétek, nem fenébb ennél az oroszlán,
Mikor török seregben keveredve van.

50.

Küldött már hatszázat törököt pokolban,
De még küld ezeret, van olyan szándékban,
Száz seb vagyon testén, mellyet nyert harcokban,
Nem régen legtöbbet, hogy esék fogságban.

51.

Ihon Stipán Golemi rettentő testtel
Lépik, mint egy halom, rettenetességgel;
De ennek nem árthatni soha fegyverrel,
Mert keményebb bőre vasnál s kemény kúnél.

52.

Im Bata Péter is deli öltözettel
Jün egygyütt haragos Patatics Péterrel,
Papratovics Farkas jün könnyü testével;
Ez mindenik vala száz-száz jó legénnyel.

53.

Maga Kobács Miklós kétszáz legényt vezet,
Mert hadnagy Cserei Pál társa elveszett.
Bizony ezeret is ez méltán vezethet,
Mert ravaszabb nálánál hadban nem lehet.

54.

Jün Balázs deák is nagy Győri Mátyással,
Medvei Benedek hatalmas Bikával,
Mondom, bizony hatalmas Bika Andrással,
Ki lovat s törököt öl csak egy csapással.

55.

Geréci Berta is ötven legént vezet,
Mert többi Olaj bék keze miát veszett;
Maga is Geréci fején sebesedett
Legutolsó harcon, kiben basa veszett.

56.

Juranics Lőrinc is zászlótartó vala,
De nem régen történt vajdája halála,
Azért érdeméért tevék most vajdává,
Mert sok vitézségét harcokon mutatá.

57.

Iffiu Juranics, melynél szebb iffiat
Soha az nap szeme világon nem láthat,
Vezet maga után ez két ötven szablyát,
Orostoni Péter utánna más százat.

58.

Hoz Horvát Radivoj száz legényt ez után,
Eztet százzal követi Bajoni Iván;
Guszics András százzal az ő nyomába van,
Ez megtartá Zrin-várát töröktől bátran.

59.

Ihon Deli Vid is, törökök ostora
(Mert tanítja őket gyakor szaladásra),
Jün maga ez utól hatalmas leventá,
Véle jün haragos ötször ötven szablya.

60.

Kevés hasomlitanom ezt oroszlányhoz,
Mert hasomló hadverő haragos Márshoz;
Látszik az szemén, is hogy halált s lángot hoz,
Ez négy ölni vas dárdát kezében hordoz.

61.

Selyem páncér ünggel öltöztette testét,
Nagy nyusztbőr kápával befödözte fejét,
Azon kerecsen szárny mutatja szépségét,
Egy nagy nehéz paizs sulyosítja kezét.

62.

Nagy mamuz az lábán kemény földet szántja,
Kemény fringia-kard oldalát támasztja;
Ez volt szigeti leventáknak virágja,
Bölcs, erős, gyors, haragos, mikor akarja.

63.

Ezek mind esküvének szigeti grófnak,
Hogy véle az várban meghalni akarnak,
És hogy ó mellőle holtig el nem állnak,
Hanem hivek lesznek néki s az országnak.

64.

Mustrát elvégezvén szorgalmatos Zrini,
Várnak állapotját kezdé látogatni,
Ágyukat bástyákra rendel felhuzatni,
Fegyvert vitézeknek és port osztogatni.

65.

Mindenféle profontot, hadi szerszámot,
Bort, kenyeret és hust, és elegendő sót,
Sok kapát, lajtorját, mindenféle ásót,
Tüzes mesterséget, főcskendő tűzótót,

66.

Sok deszkát, taligát és égni való fát,
Salétromot, kénkút s égett mogyorófát,
Sok kemény tölyfából temerdek gerendát;
Egy szóval, az mi kell várnak, mindent hozat.

67.

Meghagyá azután: senki ellenséggel
Beszélni ne merjen, az pogány törökkel;
Mert ha találtatik, megfizet fejével,
És nem lészen néki semmi kegyelemmel.

68.

Istrázsákat osztán körül az palánknak,
Hogy mind éjjel-nappal eztet renddel járvák.
Futnak, szorgoskodnak az sok vitéz vajdák,
Magok személyek szerint várat vigyázzák.

69.

Mikor mind ezeket Zrini vivé rendben,
Mikor hivatalját tudja immár minden,
Tartozása szerint ír egy levélben
Magyarországi királynak ilyenképpen:

70.

„Vagyon immár két heti, Felséges Uram,
Hogy az török császár készíti kardját rám.
Bizonyos emberimtől eztet hallottam,
Azért Felségednek ezt tudtára adtam.

71.

Az mint lehetett is, készültem mindennel,
Vitéz szolgálom, mindenmód fegyverrel,
Szorgos vigyázással és minden jó renddel;
Vége szerencsének de vagyon Istennél.

72.

Irhatom bizonynyal aztot Fölségednek,
Hogy provideáltam Sziget szükségének.
Ha kézből maradást rendelt Isten ennek,
Ez tartja meg, az mely ir te Felségednek.

73.

De félek, más véget tett Isten ez várnak,
És az várral együtt az te hű szolgálódnak,
Mint fővénynek mondják mert számát pogánnak;
Azért csak küvel is itt beburithatnak.

74.

De csak az te fejed legyen egészségben,
Örömet meghalok én ebben Szigetben.
Kérem Felségedet, hogy emlékezetben
Fiaim légyenek nálad, s kegyelemben.

75.

Mostan én örökkén bucsuzom tetüled,
Mert tudom, nem látom soha Fölségedet,
Azért, ki teremte földet és az eget,
Az az mindenható Isten légyen veled.”

76.

Elvégezvén levelét, bepecsételé,
Oszlán fiát, Györgyöt, szépen megölelé,
Okossan, röviden néki így beszéle,
Az gyermek atyja szavát igen fülelé:

77.

„Fiam, én utolszor most látlak tégedet,
És azért is áldom az én Istenemet,
Hogy hallanod hagyta végső beszédemet;
Halld meg fiam, kérlek, az én intésemet.

82.

Fiam, annak szolgálj és járj azon uton,
Kit fia Istennek rendelt ez világon,
Ez ad néked erőt az török pogányon,
Ez ad jó szerencsét ezen a világon.

83.

Osztán emlékezzél az én sok próbámrol,
Ne légy, mint elfajzott galamb kemény sastul,
Karddal te keressed hiredet pogánytul,
Mondhassák, igazán fajzottál Zrinitül.

85.

Ezt az levelemet vidd gyorsan királyhoz,
Tudhasson idején készülni az hadhoz,
És nyulni jó móddal az ország dolgához,
Mert sietséggel jön Szulimán az várhoz.”

86.

„Kemény szivű atyám, mit kegyetlenkedel?
(Igy iffü Zrini az nagy bánnak felel)
Engemet magadtul kergetni akarsz el,
Hogy tüled elváljak örökös üdővel?

87.

Nem így fia sasnak én igaz sas lések,
Hanem elfajzott veszteni való kölök,
Ha én halál előtt oly igen félemlek,
Kit vig szüvel keressz, én aztot kerüljek?”

91.

De atyja így felele okos elmével:
„O, nagy szivű gyermek, s teli bölcsességgel!
Mennyire bővölködöl te keménységgel,
Annyira tüzedet illik óltanom el.

95.

Nem mienk az lélek, hanem az Istené,
Te fogsz-é kedvedre sáfárkodni véle?
Tarts meg, fiam, magadat nagyobb szükségre,
S szegény romlott hazánknak jobb üdejére.

96.

Szükség, hogy én itten végezzem napomat,
Mert Isten rendelte itt végső órámat,
Most utolszor mutatnom kell mivoltomat;
Kövessed, mikor kell, te is nagy próbámat.”

Pars sexta
(*Hatodik ének*)

1.

Szulimán Harsánhoz már érkezett vala,
Harmadnap táborát ott megnyugasztalá.
Onnan követeket magátul bocsáta,
Kik menjenek Zrinihez Sziget várába.

3.

Vala igen okos Halul bék beszédben,
Oly szépen folyt szava, mint ha kevert mézben
Volna, s az másiknál magá csendesebben
Viselte is magát, és sokkal bölcsebben.

4.

Az másik Demirhám volt Arabiából,
De tetszik, mint egy vad pusztá Libiából,
Vakmerő kegyetlen nem lehet ily sohul;
Minden igazságát veti csak szablyából.

5.

Ennél vadabbat az föld sem teremthetne,
Bár ha újabb boszuval óriást szülne,
Az ki az nagy egekre hegyekkel lünne,
De mégis vadabb Demirhámnál nem lenne.

6.

Ez szerencsen hadnak kapitányja vala,
Ötödik részének, s igen erős vala,
Ezt csak ijesztésért császár küldte vala,
Mert az követséghez ő semmit nem tuda.

7.

No, ezek Szigetvárhoz elindulának,
Mikor osztán kapukhoz közel jutának,
Egy ágyu-lövésnire ők leszállának,
Fegyvert szolgálknál ottan elhagyának.

8.

Zrini öszvehivá mind az vitézeket,
Mert már régen hallotta az követeket;
Piacon hallgatá meg az követeket,
Maga körül állitá az vitézeket.

9.

Demirhám nem igen böcsüllé meg őket,
Mintha nem gondolná látni vitézeket;
De Halul mellyére tévé az két kezét,
Alázatossággal monda, hajtván fejét:

10.

„O, JÉZUS hitin valóknak szép csillaga,
O, ily vitézeknek érdemes hadnagya
Egyedül! mely ország próbádat nem tudja?
Mely világrész vitézségedet tagadja?

11.

Hon az meleg hajnal pirossan feltetszik,
Hon az sötét estve tengerben enyészik,
Hon az északtenger magában küszködik:
Hired mindenütt van, s mint nap, úgy tündöklük.

12.

Csudául mi halljuk nagy vitézségedet
Mindnyájan, urunk is az te jó hiredet
Szereti hallani, cselekedetedet,
Szeret magadat is, ha nem is hitedet.

14.

Ű kívánsága ez: ez várat kezében
Adjad, és ne bizzál nagy keménységedben,
Haszontalan harag, az ki nincs erőben;
Esztelen, ki kíván, az mi lehetetlen.

20.

Ha bölcs vagy, szükségbül tehetsz magadnak jót,
Nagyobbtul magadra nem csinálsz haragot:
Alázd meg magadat, add meg ezt az várat,
Mellyet semmiképpen többől meg nem tarthatsz.

29.

Bizol-é németben, te okos horvát bán,
Hogy hamar segítséget küld néked talán?
Német, mely tégedet az föld alatt kíván
Lenni, segítséget hoz kárával talán?

30.

Ki nem esmérheti német barátságát?
Leginkább magyarhoz gonosz akaratját?
Hogy gyűlöli német az magyar katonát,
Ha akarod, adok néked ezer példát.

31.

De bár az úgy légyen, eljűjön az német,
Rákháton tinéktek hoz ő segítséget,
Elvesztitek akkor kedves éltetőket,
S ők török kezében találják Szigetet.

36.

Ezt szultán Szulimán, mivel szeret téged,
Izente álltalunk, vitéz Zrini, néked.
Ihon jün maga is, egy millio népet
Hoz el romlásodra, ha szavát megvted.”

37.

Itt hallgata Halul, és esék zsibolygás
Az erős vitézek közt, és zúgolódás;
Jól esméri Halul, hogy nekik unalmas
Az illen követség és az vármegadás.

38.

Horvát bán megnéze az sok jó vitézét,
Osztán követekre fordítá az szemét;
Mindnyájan hallgatnak, várják bán tetszését;
Ő nagy méltósággal elkezdé beszédét:

39.

„Jó követ, okossan nekünk megbeszéléd,
Lágyon s haraggal is urad követségét;
Szép szóval kitévéd urad szeretetét,
Kit mihozzánk hordoz, és az ő jó kedvét.

43.

Hol penig Szigetvárat nevével kéred,
Jó követ, tudnod köll, az mit mondok néked,
Hogy Zrini ezekkel már sokat szenvedett,
Gonoszt, veszedelmet, hideget s meleget.

44.

Azért, hogy Istennél nyerhessünk kegyelmet,
Azért nem gondolunk vesztünk éltünket,
Sok kincset, gazdagságot és mindenünket,
És ez elmulandó világi hirünket.

46.

De ha bűneinkért az Isten bennünket
Mégvér, s kezetekben adja életünket:
Meghalunk örömet, de ti elvesztünk
Nem fogjátok nevetni, s keresztyéneket.

47.

Mi sem irigyeljük akkor élteteket,
Elhagyjuk örömet mennyekért Szigetet.
Vidd meg császárodnak az én beszédemet;
Meglátja Szulimán, Zrini is mit tehet.”

52.

Gyorsan az császárnak esék ez fülében,
Hogy Zrini többivel van nagy keménységben,
Nem sokáig késék, ugrék nagy méregben
Zrini s Sziget ellen, és nagy kevélységben.

53.

Szokolovics Mehmetet magához hívá,
Néki forró haraggal megparancsolá,
Hogy egész táborban készülőt fujatna,
És hogy Oszmán basát elől bocsátaná.

54.

És Oszmán basával Ali Kurtog menne,
Amaz az nagy Asiának béglerbékje,
Ez vizen, szárazon fő ágyusmestere.
Meghagyá, hogy evel husz száz jancsár menne.

55.

És hogy körülfognák Sziget kerületét,
Néznék, hon lelhetné maga szálló helyét,
Árthatlanul honnan törhetnék Szigetet,
Hon lovas- s jancsárnak szállitná seregét.

56.

Maga is hogy holnap, első szép hajnalban
Megindul és mégyen az Oszmán nyomában.
Hát megindúlt Oszmán ugyanaz órában,
Mert semmit nem mér elmulatni hagyásban.

57.

Visz tizezer szablyát béglerbék magával,
Ali Kurtog vagyon kétezer jancsárral,
Mendegél török sereg jó rendtartással.
Vigyázó, jelt ada Szigetben haranggal.

58.

Zrini lovas csatát várbul kibocsáta,
Hogy török szándékárul ez hirt mondhatna.
Szerencse kezekben egy törököt ada,
Mely vár felől maga többtül szakada.

59.

Ez megmondá nekik béglerbék szándékát,
S hogy holnap elvárná az császár táborát,
Gyorsan megnyittatá Zrini az kapukat,
Vive ki magával tizenkétszáz szablyát.

60.

Basa megszállott volt már egy nagy malomnál,
Hol hináros Almás foly lassu zugással,
Túl az vizen Ali Kurt van fele haddal,
Nézik: Szigetvárnak ártsanak mi móddal.

66.

De sokat szigeti kapitány nem késik,
Közikben mint vitéz, bátorsággal esik;
Az hol csoportokban török gyülekezik,
Az Zrini kezétül gyorsan elszéledik.

67.

Talán így Hercules bánt az sárkányokkal,
Vagy hatalmas Sámson philisteusokkal,
Mint Zrini cselekszik török pogányokkal,
Egy kemény és élös fringia-szablyával.

70.

Deli Vid másfelől török közt, mint tündér,
Százat dárdájával nagy erővel levér,
Már minden ruhája nem más, csak török vér,
Egyedül köztök, mint oroszlány, járni mér.

71.

Nem is mondhatom ezt harcnak s viadalnak,
Csak rettenetes iszonyu vérontásnak,
Mert törökök mindenfelől, mint por, futnak,
Ki lovon, ki gyalog berekben szaladnak.

82.

Oszmán az hamar lovát általusztatá,
Harctól is az Zrinit az éj elválasztá.
Seregét szépen öszvecsoportoztatá,
Lassan Sziget felé vélek elindula.

83.

De vitéz Deli Vid általment az vizen,
Az törökök hátán, s többre halált viszen.
Ő eleiben megy Hamviván szerecsen,
Megesmerte vala Vidot szép fegyverén.

84.

Igyenetlen erővel ráhajtá dárdát,
Találá középben Vidnak nagy paisát,
Elveszté erejét, találván nagyobbát,
Földre megtompitván esék maga vasát.

85.

Iffiu Hamviván elijedt szüvében,
Nincs már reménysége fegyvertelen kézben,
Elfuta Vid előtt az szélnél könnyebben,
Bizik futásának nagy sebességében.

86.

De gyorsan utánna fut Vida kegyetlen,
Ennehány ugrásban eléré hertelen,
Igy szólla: „Látszik, hogy vagy álnok szerecsen,
Többet bizol lábadban, s nem fegyveredben.

87.

De nem használ néked hazádbéli futás,
Megszaggatja szüvedet mostan ez az vas.”
Ily szók után lén rá erős dárdahajtás,
Kinek soha mássát nem látta ég magas.

88.

Acélos paizsát Hamviván föltartá,
De azt kemény dárda nagy vassal szaggatta;
Üvén Hamvivánnak nagy kerék kű vala,
Azt is porrá töré az halálos dárda.

89.

Bement hasában is, nem tartá meg háta,
Mert kedves életét magával kirántá;
Esik le Hamviván Vid előtt hanyattá,
Földben leszegezte Deli Vid dárdája.

94.

Hamviván fegyverét békével levévé,
Arannyal varrt üngét is magára vévé.
De Kamber sokáig eztet el nem tűré,
Igy hangos torokkal seregnek üvölte:

95.

„Haj, szégyenvallottak! Ti vagytok vitézek?
Igy mutatunk szégyent első nap Szigetnek?
Vitéz holt Hamvivánt jól látja szemetek;
Egy ember megölte, ezt ti ölettétek.”

102.

De az Kamber szaván egész török sereg
Kiki maga szüvében búban mozdult meg,
Egyszersmind Deli Vidot köröskörül vék,
Úgyhogy kezén kívül nincs semmi reménség.

103.

De Vid, mint küszikla áll, az habok között,
Vitézséggel tartja maga az hadfölyhőt,
Nagy fegyver-szélvésszel kemény pajzsa megtölt,
Nyíl, dárda, szablya jár sűrűn feje fölött.

110.

Talál utat Vida magának szablyával,
Mint az emésztő tűz merre megyen lánggal,
Úgyhogy ő közülök kijött már haraggal,
Ballag az víz felé, lustos vérrel s porral.

113.

Fegyverestül ugrék hináros Almásban,
Almás penig ütet viszi maga hátán,
És lemosá róla pogány vért folyásban,
Ugy küldé urához s társaihoz tisztán.

115.

Háromezer lovas veszett ebben harcban,
Ötszáz jancsár hever az Almás patakban;
De mindnyájok fölött nagyobb kár Hamviván,
Mely Vid dárdájátul fekszik földet rágván.

Pars septima
(*Hetedik ének*)

1.

Minekutánna már szép hajnal szekere
Mindeneket indított gyönyörűségre,
Szép fülemülét keserves éneklésre,
És szigeti vitézeket nagy örömré.

2.

Eljőve az gyors hír császár táborában:
Zrini Oszmán basát megverte nagy harcban,
Életét s fegyverét elveszté Hamviván,
Elveszté kedves fiát basa Murtuzán.

3.

Esék ez fülében az vad Demirhámnak,
Kiért szívét ereszté sértő bánatnak,
Esztelen szaggatja ruháját magának,
Mintha használhatna avval Hamvivánnak.

12.

Demirhám dühösségét császár esmerte,
Azért megrivogatni ottan nem merte.
„Ihon most indulunk, néki azt felelte,
Társod volt Hamviván, állj bosszut érette.”

13.

Azért megindula Szulimán táborral,
Igen hadviselő okos rendtartással;
Ére Szigetvárhoz ugyanazon nappal
Délután két órákor nagy táborával.

14.

Szigetvár bástyáját Zrini szintén nézte,
Meglátá messziről, magát fölvitette
Iszonyu sűrű por, s megy égbe keverve,
Ugyhogy eget-földet mind besötétítte.

15.

Megláták későre osztán sok törököt,
Szintén mint levegőben az sötét folyhót,
Beburétva vagyon sokaktul mert az föld,
Mintha hegy mozdulna az sik mező fölött.

16.

Az seregek fölött magas por csavarog,
Alattok rettenetességgel föld robog,
Sok ezer vörös zászló az széllal lobog,
Gondolnád, tenger is hogy most reád forog.

17.

Megszállta vár körül világrontó tábor,
Mint szintén az Dunán az jéges sűrű sor.
Mindenütt fejrlik sok számtalan sátor;
Senkitől ő nem fél, erejében bátor.

18.

Császár köröskörül megnézé az várat,
Azután maga is egy halmon túl szállott.
Akkor egész tábor Allahü kiáltott
Egymás után háromszor, messzi megállott.

19.

Az egész jancsárság elrendölt seregben,
Puska mindeniknek kártévő kezekben;
Ezt minnyájan kilövék az magas égben,
Császár jüvéséért vannak nagy örömben.

20.

De az ágyukat is egyszersmind kilüvék,
Azt tudnád, leszakad reád az magas ég;
Alol az föld robog, repedez mint egy jég,
Sziget bástyája is féltébül mozdul meg.

28.

Két lövéssel nagy kár esett az törökben;
Sokkal nagyobb történék mostan Szigetben,
Mert Farkasics Péter régi betegségben
Készíti nagy lelkét Isten eleiben;

29.

S csak azon törődik, hogy ágyon halna meg.
Esztelen, akaratját élő Istennek
Panaszkodással nem fordíthatja meg.
Ő vitézek előtt így panaszkodik:

30.

„Hej, hej, én fátumom mely igen kegyetlen!
Ettől mindenkoron szívemben rettegtem,
Dicséretlen ágybul hogy éltelmet küldjem
Mindenható kegyelmes Isten kezében.

31.

O, százszor boldogok, kik hazájok mellett
Vitéz módra letették kedves élteket,
Szerencse penig azért tartott engemet,
Hogy haszontalanul fogyassam éltemet.

35.

De jól van, ha úgy van, mint Isten akarja;
Gyakorta szolgáját keménnyen sujtolja,
Azért hogy mennyekben szebben koronázza,
Szenvedéséért bőven ajándékozza.

36.

Ihon, vitéz barátim! mostan meghalok,
Néktek jó szerencsét Istentől kívánok,
Egekben értetek jó Istent imádok,
Vitézek, legyetek most Isten hozzátok!”

37.

Igy Farkasics Péter végezé életét,
Az Istenhez küldé vitéz tiszta lelkét.
Siratja jó Zrini ő kimenetelét;
Igy nagy fohászkodva elkezdé beszédét:

38.

„O, forgó szerencse, átkozott, kegyetlen!
Miért ragadád el ez vitézt hertelen?
Az mi nyavalyánknak ez volt hea szintén,
Hogy ne légyen Farkasics mostan eleven.

39.

O, élet, mely hamar ez világbul kitünsz!
O, rövid élet, tülünk mely gyorsan röpülsz!
Mikor inkább kellenél, akkor te megszünsz,
És, mint harmat nap előtt, egyszersmind eltünsz.

40.

Mint harmat nap előtt, mint hó az tűz előtt,
Mint álom előttünk, mint füst a szél előtt,
Vagy sebes forgószél mint hajtja az folyhót,
Ugy tünsz el előttünk s kívánságunk előtt.

41.

Csusz haszontalanul rút kigyó az réten,
Semmit nem törődik unalmas vénségén,
Ű megiffiadik, mikor jön kedvében,
Elveti vén bőrét s megiffjul testében:

42.

Ember penig, az ki isteni formára
Meg van ékesítve, Isten-ábrázatra,
Hogyha elérkezik utolsó órára,
Nem tér s meg nem ujul, de mégyen halálra.

43.

Megvénheszik az föld, elveszti szépségét,
De ujul, ha éri kikelet idejét;
Az nap elvégezi estve ő menését,
De megujul reggel, kihozván szekerét:

44.

Csak maga egyedül az nyomorult ember,
Az ki gyors vénségérül soha meg nem tér;
örök folyásában van az fris forrásu ér;
Emberben peniglen soha nem ujul vér.

45.

Viz, tűz, föld és nagy ég tartanak sokáig:
Ember, ezek ura, egy szempillantásig;
Küfalok, nagy tornyok sok száz esztendeig:
Ember, ki csinálta ezeket, óráig.

46.

Csak egy van, ki megmarad koporsó után,
Az mely megmutatja magát világ fogytán:
Jószágos cselekedet, nagy öröksége van,
Ujul mindenkoron halhatatlan voltán.

47.

Ujul hát, Farkasics, az te vitéz neved,
Noha az nehéz föld befödi testedet.
Cselekedetteddel az halált meggyőzted,
Most Isten jobb kezén van gyönyörködésed.

48.

Ottan fizetődik most világi munkád,
Vigan nézik angyalok sebeid nyomát;
Ottan, mely véredet hazáért hullattad,
Örök boldogságodra szentek fordítják.”

49.

Igy Zrini Farkasicsot eltemetteté,
Osztán gondot visel várra mindenfelé;
Szigeti vitézek vannak csendességbe,
Mindenütt bástyákon nagy gondviselésbe.

50.

Török megszállott volt már köröskörül,
Mindenütt sok török szép ödőnek örül;
Csak maga Szulimán nagy gondokban őszül,
Bán merész szívűjért nagy félelemben hül.

51.

Nem késik sokáig szigeti vitéz bán,
Bátorodik szüve ellenségét látván;
Mint az rettenetös örményi oroszlán
Kijön barlangjából, ottkinn fegyvert látván:

52.

Igy Zrini Szigetbül törökökre megyen,
Erős emberölő van dárda kezében,
Mozgatja gyöngye szél strucctollát fejében;
Ötszáz vitéz utánna megyen szép rendben.

53.

Megfordult hozzájuk, így szólt seregeknek:
„Halljátok, mit mondok, ti erős vitézek,
Első nap, első harc lesz most előttetek,
Ma félelmet tennünk kell török ebeknek.

54.

Ma török császárral mi megesmértetjük
Mi szívünk, mi kezünk, micsodás fegyverünk.
Ma rettenetessé kell magunkat tennünk,
Azért, vitéz szolgálaim, emberek legyünk,”

80.

De nem tudom, Demirhám honnan érkezék,
Mert harcrol kiáltás fülében beesék.
Gyorsan az harcolók közikben férkezék;
Látja, hogy törökök az futáshoz készek.

91.

„Én vagyok Deli Vid, felelte az másik,
De miért karátyolsz, szájad nyelveskedik?
Az én kezem miát Hamviván ott fekszik,
Majd ugyan ez miát fejed földre esik.”

92.

Demirhám, mint ördög, hogy eztet meghallá,
Hogy ez keze miát lett társa halála,
Nagy demecki kardot kezében ragada,
Ugy megyen dühösséggel nagy Deli Vidra.

93.

Mint két haragos libiai oroszlán,
Öszvetalálkozván az nagy széles pusztán
Próbálják körmöket egymás szőrös hátán:
Ugy két vitéz téssen Szigetvár határán.

94.

Demirhám haraggal s dühösséggel nagyobb,
De vitéz Deli Vid igaz hüttel bátrabb;
Nem enged egymásnak, szikráznak az kardok,
Magokon merő vas nagy messzirül ragyog.

95.

Török két csapással Deli Vid paizsát
Darabokra rontá, de török sisakját
Deli Vid eltöré, mert szablyája lapját
Üté az sisakhoz, megsérté homlokát.

101.

Mikor sötét vala, Demirhám így szóllal:
„Mi itt, mint az vakok, törjük bolondsággal
Heában magunkat, s nem árthatunk karddal
Egymásnak; nem jobb lesz-e harcolnunk nappal?

102.

Nappal akkor munkánkat az irigy sötétség
El nem titkolhatja, mert meglátja nagy ég,
Meglátja Szigetvár, és az török sereg,
Micsodás bosszut áll rajtad Demirhám bék.

103.

Azért esködjél meg nékem az Istenre,
Én is megesküszem Mahomet hűtíre:
Hogy te is visszatérsz, én is, erre helyre,
Mihent néked, nekem is módunk leszen benne.

104.

Mert sötétség miatt most nem harcolhatunk,
De hiszem, még lehet alkolmatosságunk,
Mert tudom, ily hamar innen el nem válunk,
Valamíg titeket falbul ki nem vájunk.”

105.

Felel az Deli Vid: „Képes beszédedet
Szeretném; de énnékem módom nem lehet,
Hogy bizonynyal, tudnám kijüveteletem,
S mint tegyen ki nagy had ellen életemet.

106.

Bár elhidd aztot, ha bizonynyal tudhatnám,
Hogy maga ellenségem lenne Demirhám,
Soha én előtte fal közé nem bujnám,
Hanem erdőn, mezőn, mindenütt megvárnám.”

107.

„Ne félts, Deli Vida, mástol életedet,
Mert hozok tenéked császártul levelet,
Demirhám csak maga lészen ellenséged,
Szulimán beköti igaz török hitét.”

108.

Igy halálos veszélyre megalkuvának.
Azután egymástol hamar elválának,
Mint két erdei kegyetlen fene bikák,
Kik szarvokkal egymásnak nem ártathattanak.

Pars octava
(Nyolcadik ének)

1.

Ihon jön szárnyas lovon szép piros hajnal,
Mosódik zablája fejr tájkával,
Az ló fekete volt, de szebb Pegasusnál,
Orra likjából tűz, szeméből jön halál.

2.

Kis fejr patyolat magának fejében,
De az ő orcája van nagy fényességben,
Ő maga öltözött arany páncér-űngben;
Két szál hebánium csid van fényes kezében.

3.

Minden kis veréték, mely lórul csöppenik,
Szép gyöngé harmattá az földön változik;
Előtte sötétség nagy futással oszlik,
Körülötte az ég messziről tündöklik.

4.

Iffiu orcával mindent megvidámit,
Ő földből virágot szépségével indit,
Ő fülemilében keserves torkot nyit,
Ő forrást, ő folyást, erdőt mezőt ujit.

5.

És mikor érkezék Szigetvár fölben,
Esék ily kételkedő elmélkedésben:
„Ihon mennyi holttest fekszik ebben helyben,
Nagy levegő eget elveszt bűdösségben.

6.

Vallyon ki keze munkája ez lehetett?
Talán itt döghalál vagy sárkány lehellett?
Elvesztette magyarnak gyönyörű földét:
Talán mérges Python ismég fölébredett?

7.

Ha az, majd leszálok földre magas égből,
Két hegyes dárdámmal megmentem mérgétől
Sárkának magyarokat, s veszedelmétől.
De, így tetszik, tábort látok amott szélről.

8.

Ah, hitetlen törököt látom mezőben!
Ezt jobban sárkánál gyűlölöm szüvemben.
Haj, hitetlen Ebek! ha volna erőmben,
Mind elvesztenélek haragos kedvemben.

9.

De jól van, mert látom, nem igen örülnek,
Sőt sűrű sirással égben üvöltének.
Ne adj, ne adj szerencsét, Isten, ezeknek!
Engedd, magyar kéztől fottig elvesszenek.

10.

Áldott légy, jó Zrini, ki így őket rontád,
És hitetlen testeket halomban rakád,
Ugyanis tetüled vár minden jót hazád;
Ezért, és jó hírért, éltedet te ne szánd.”

11.

Szulimán de őszül az széles táborban,
Szüve gondokban hül és nagy busulásban.
Zrini megmutatta már kétszer két harcban,
Tovább mit reménlhessen Pannoniában.

20.

Világrontó Szulimán szüvét így törte,
Okos fő tanácsiórt gyorsan elkölde,
Szokolovics Mehmet ezeket meggyűjté,
Császár sátorában renddel leülteté.

21.

De császár leöltni nem akar közikbe,
Hogy változást rajta senki ne esmérne,
Egy röjtök sátorbul dévánt titkon nézte,
Szokolovics Mehmet beszédét így kezdte:

23.

„Az hatalmas császár, szultán Szulimán chán,
Kinek az hold szolgál, kinek birtoka van
Tengeren és vizen, ki az ég alatt van,
Élni tanácstokkal ebben helyben kíván.

28.

Senkit azért, vitézek, az vakmerőség
El ne ragadjon, és meggondolt vitézség,
Mert Zrini horvát bán olyan ellenség,
Ki ellen lesz káros oktalan sietség”

29.

Igy végezé szovát Szokolovics Mehmet.
Rustán, császár veji, elkezdé beszédét;
Ő ül vala első nagy kajmekán mellett.
Méltósággal fordétá mindenre szemét:

34.

„Hirrel viseltetnek az hadakozások;
Nem, mint mi gondoljuk, szók legkisebb dolgok;
Ettől rontattatnak hatalmas táborok,
Evvel vesztnék, nyernek világi császárok.

35.

Mi pedig semminek gondolván ezeket,
Sánc nélkül, vakmerőn szállottuk Szigetet,
Napvilággal alá hoztuk seregeket,
Nem tartván istrázsát, sem titkos kémeket.

36.

Igen megfizettük vakmerőségünket,
Mert ezen az mezőn hullattuk vérünket;
Igen búven most is látjuk holttesteket,
Látjuk Almás vizét, forgat embereket.

43.

Az mi pedig várnak vételét illeti.
Sánccal köröskörül azt kell nekünk venni;
Ugy kaurok miránk nem tudnak kijünni,
Rövid nap kár nélkül fogunk benn örülni.

44.

Rontsuk el ágyukkal földdel tölt bástyákat,
Szárasszuk ki ásással vizes árkokat,
Lapát és golyóbis veszi meg várokat,
Vesztég ülve nézhetjük holt kaurokat.”

45.

Ily szók után Rustán még helyére üle,
Másfelől tatár Delimán talpra kele.
Ennek teli méreggel haragos szüve,
Rustán ellen bátran osztán szólni kezde:

49.

„Hirrel viseltetnek az hadakozások,
Tahát törököknek hirt nyernek az ásók.
Nem rókáknak, borzoknak Sziget szállások,
Az kit kivájhatnak mindenkor pór ásók.

50.

Bujjon el őmaga, az ki fegyvertül fél,
Vesse el szablyáját, ki futó, mint az szél,
De az mi szívünket, mely fegyverben reméll,
Nem látja földben ásva ez a' fényes dél.

54.

Nem ásó, nem kapa az mi győzedelmünk,
Hanem rettenetes acélyos fegyverünk;
Evvel Szigetvárát hamar porrá tesszük,
Evvel nevelkődik hírünk s vitézségünk.

55.

Ne kérdezd, hon megyek én Szigetvárában:
Hogyha kijün Zrini, én is ő nyomában
Bemegyek Szigetvárnak nagy kapujában;
Hozzon kapát, ásót, az ki bizik abban.”

56.

Ily szókra Rustán szüve megkeserödött,
Ismég talpra áll a kajmekán mellett,
De vitéz Delimán nagy haraggal kiment,
Nem méltóztatik várni Rustán beszédét.

57.

Messzi Demirhántul tanács rendi vala,
De mérgessen ő is kiáltván föláll: „
„Én is nem kapálni jöttem ez vár alá;
Ha az kell, én teszek szert ezer asapra.

59.

Delimán jó tanácsát én is javallom,
És tovább ily gyalázatot nem hallgatom.
Ki szereti jó hirt, minket követ, tudom.”
Ily szókkal Demirhám kiment sátorajtón.

60.

Rustán csaknem észli mérggel kezét, lábát,
Hogy ezek megnevetik ő jó tanácsát:
„O, balgata nemzet! fohászkodva kiált,
Nem ember, de okatlan és dühös állat!

62.

De mit törődöm én más esztelenségén?
Jobb lesz vesztég ülnöm sátor kerevetén,
S csudálkoznom ezeknek nagy vitézségén,
Ha ugyan veszni köll dolgunknak, ám vesszen.”

63.

Rustán az sátorbul haraggal kilépék;
Petraf, ki Gyulát megvévé, emelkedék
Talpra, s így szólla az török vezéreknek,
Az kik várván Petrálra minnyájan néztek:

73.

„Az élő Istenért, tegyétek félre mast
Kiki maga szüvébül nagy visszavonyást!
Mindenik eszébe juttassa ezt bizvást:
Császáruk, tisztességünk velünk vagy on mast.

74.

Az mi peng Sziget vételét illeti,
Mindenik őmagában megesmérheti,
Hogy ha táborunknak nem lesz kerületi,
Könnyen török császár eztet elvesztheti.

78.

Ha kijün Zrini bán valamikor harcra,
Mi is ne maradjunk akkor ebben sánca;
De ne tanácstalanul, mert lesz kárunkra,
Hanem rendelt seregben menjünk ő reá.

79.

Ez az én tetszésem, de ha tud ki jobbat,
Mondja meg, nem gyújtja azzal haragomat;
Örömet is hallom más ember tanácsát.”
Itt Petraf elvégezvén, leül és hallgat.

80.

Mindnyájan Petraf tanácsát helyén hagyák,
Ezt jónak, hasznosnak mindnyájan kiálták;
Osztán, fejet hajtván renddel kajmekánnak,
Sátorbul magok szállásokra oszlának.

81.

Az tatár Delimán császárhoz bemene,
Mert régen kéredzett, s néki így beszéle:
„Vitéz töröknek hatalmas fejedelme,
Hallgasd meg, mi okért jöttem te elődbe!

85.

Engedd meg, hogy hat erős vitéz közülünk
Zrinit s más ötöt halálos bajra hijuk.
Hiszem Istent, tenéked kezedben adjuk
Zrinit, Szigetvárát is mindjárt megbirjuk.

88.

Az te seregedben más is találkozik,
Az ki ilyen fáradságtul nem irtozik.
Elhittem, vitéz Demirhám el nem bujik,
Sem Idriz Zagatár ettül nem rettenik.”

96.

Szulimán de látja Delimán haragját,
És az bajvivásra elszánt akaratját,
Igy szól: „Meg nem szegem te akaratodat,
Ugy légyen, valamint te akarod magad.

97.

De jobb alkalmatosság szükséges erre;
Most pedig másképpen micsoda ereje,
Próbáljuk, Zrininek; ágyukkal Szigetre
Kell minekünk mennünk; most van annak helye.

98.

Hogyha nem árthatunk avval mi Szigetnek,
Akkor leszen keleti vitéz kezednek.
Mindnyájan bennünket most megnevetnének,
Ha ily vitézinket ok nélkül vesztenénk.

99.

Fiam, én szeretlek, szeretem hiredet,
Vedd ki hát belőlem minden kétségedet;
Ennek az dolognak tudom jól idejét,
Bízd rám vitéz szüvednek csak egyik részét.”

Pars nona
(Kilencedik ének)

1.

Hova ragadtattam én könnyü pennámtul?
Holott tanulhatnék Dedalus fiátul:
Kis készüléttel indultam tengeren túl,
Kis elme ez, ki ir nagy Atyám dolgárul.

2.

Kiván nyugodalmat vers és historia,
Nem haragos Márssal lakik Musák fia;
Hangos dob, trombita Apollót nem hija
Verscsinálásokrul harcra s viadalra.

3.

Engemet penig, midőn irom ezeket,
Márs haragos dobja s trombita felzörget.
Ihon hoz házamban füstölgő üszöget
Kanizsai török, óltanom kell eztet.

4.

Még sem tanácstalanul kezdtem munkámat,
Tudván ez dologhoz nagy tartozásomat.
Nem röjtöm Istentül vett talentumomat,
Kézzel is, ha lehet, követem Atyámat.

5.

Fáradhatatlanul Ali Kurt forgolódik,
Három helyen tüle nagy sánc csináltatik,
Az honnan ágyukkal Szigetvár lövetik,
Nappal és éjjel is bástyája töretik.

6.

Két napja mult már el, Zrini Szigetvárbul
Nem megyen ki harcra, igen nagy okokbul,
Noha minduntalan vitéz Deli Vidtul
Kérettetik, bocsássa hogy Szigetvárbul.

7.

De Zrini Deli Vidnak így beszél vala:
„Az ki az szerencsét meg nem zabolázza,
Hanem mindent elereszt erős szájára,
Végtére is veszélyre aztot ragadja.

8.

Még mindeddig szerencse mivelünk tartott,
Isten kegyelmébül győzödelmet adott;
De mivel forgandó, ha kezd adni hátot,
Egyszersmind ránk burit veszélyt s ártó habot.

9.

Higgyed, nem heában nyugodtam én itt benn,
Nagy dolgokat forgattam gondos szüvemben.
Ha törökök elbiznák magok ez helyben,
Akarnám, gondolnák, vagyunk félelemben:

10.

Akkor véletlenül mi reájok mennénk,
Kárt és veszélyt nagyot köztök cselekednénk,
Azalatt császárnak talán hirt küldhetnénk,
S talán tüle hamarább megsegíttetnénk.”

11.

Igen javallá Vid az ura tanácsát,
És legottan mindjárt fölajánlá magát:
„Ha akarod, uram, én fáradságomat
Érted nem restellem, sem vérem hullását.

12.

Vagy éjjel vagy nappal mondod, megindulok,
Törökök közt megyek, mert nyelvökön tudok,
Hogyha mesterséggel semmit nem használok,
Erővel, kardommal mégyek őáltalok.”

13.

„Édes vitéz szolgám (igy felele Zrini),
Nem kell te vitézségedben kételkedni,
De tenéked Szigetet el nem kell hadni,
Itt énvelem együtt kell aztot őrizni.

14.

Talán rendelt Isten mást erre dologra,
Ki kevesebb kár nélkül ezt föl vállálja.”
Zrini Deli Viddal így beszélnek vala,
Azonban szólton szól Ali Kurt ágyuja.

15.

Erős Radivojon rendi istrázsának
Vala, és mellette Juranics vajdának.
Ezek kapu fölött vigyázásban voltak,
Radivoj így szólla másik barátjának:

16.

„Juranics vajda, édes vitéz barátom,
Nézd, min gondolkodom, édes jobbik szárnyom!
Az mi jó urunkat nagy gondokban látom,
Mint magyar királynak törökrül hirt adjon.

17.

Mindenütt jól tudom az kalauzságot,
Éjjel vihetek végben én illen dolgot.
Mig felkél, megvárom az szép holdvilágot,
De előbb megmondom az urnak ez dolgot.

18.

Higgyed, oly nagy merészség szállott szüvemben,
Az mineműt soha nem tudok éltemben,
Ugy tetszik, nappal is az török seregben
Kézzel magam nagy dolgot vihetnék végben.”

19.

Mikor vajda Radivoj beszél illyeket,
Az másik vajdának fölgyujtá az szüvét,
Juranicstul azért lén ilyen felelet:
„Hová hagynál, Radivoj, tehát engemet?

20.

Egyedül ily veszedelemre magadat
Akarnád-é vetni, s itt hagyni társodat,
Az mely szeret tégedet, szintén mint magát?
Futsz, Radivoj, tülem s én szüvemtül tahát?

27.

Te haszontalanul hitegetsz engemet,
Soha meg nem lágyítod az én szüvemet;
Szállitson szerencse minden veszedelmet
Én ifju fejemre, de elmegyek veled.”

28.

Igy megyen két vajda Zrini eleiben,
Az hol Deli Viddal van beszélgetésben.
Elöl szól Radivoj: „Ne csudáld szüvedben,
Uram, hogy mi ketten jöttünk te elődben.

29.

Láttuk az bástyákrul nagy esztelenségét
Az mi ellenségünknek, és henyélését;
Tegnap sok itallat terhelték fejeket,
Most bizvást alusznak, nem esmervén minket.

30.

Ha engeded, éljünk szerencsével mi mast,
Ketten általmegyünk az táboron bizvást,
Hirt viszünk császárnak, mely Bécsben vagyon mast,
Micsodás ellenség van Sziget körül mast.

31.

Én itt mind jól tudom körül az föld csinnyát;
Arra megtanított untalan vadászat;
Megbujjuk mi lopva az török táborát:
Ad Isten szerencsét, az ki mindent adhat.”

32.

Itten örömében Zrini könyvet hullat,
Megölelvén őket, az égben fölkiált:
„O, hatalmas Isten, ki vered hadakat,
Nem elegendőül téged nyelvem áldhat,

33.

Nem akarsz elveszteni még szintén minket,
Mivel adsz közinkben ily erős szüveket.
De mi elegendő lesz ti érdemetek,
O, minden dicséretre méltó vitézek?”

37.

Igy adnak választot az két vitéz vajda:
„O, hatalmas vitéz, Szigetnek nagy ura,
Ajánlásod böcsüljük, de tedd máshova,
Nem ösztönöz adomány minket próbára.

38.

De ád az jó hir-név nekünk erre szüvet,
Mellyet irigy üdő tőlünk el nem vehet,
Csak jó egészségben maradjon te fejed,
Mindenkor megtaláljuk nálad ezeket.”

39.

Mikor elereszté Zrini vitézeket,
Deli Vid az ajtón kikéséré őket,
Mindeneknek ada szép emlékezetet,
Avval ajándékozá az vitézeket:

40.

Magáról elvévé, adá Radivojnak
Bőrét nagy arabiai oroszlánnak,
Mellyet elvett testérül Abdus Elamnak,
Életével együtt Singér bék fiának.

41.

Szép arannyal varrt üngöt vörös atlacbul
Azután Deli Vid levévé magárul;
Ő ezt levonta szerecsen Hamvivánrul,
Juranics vajdának adá ajándékul.

42.

„Kivánom, szerencsésen ezt viseljétek”,
Igy monda Deli Vid; de többi vitézek
Ki kardot, ki sisakot ada nekik;
Fegyveressen osztán kapu felé mennek.

43.

Vala oly órában, mikor minden állat
Legcsendeszebben magának nyugodalmat
Vesz; juhász, szántó aluszik kedves álmat,
Juhok mellett nyugszik kuasz, mely megfáradt.

44.

Akkor az vitézek kimennek mindketten,
Hiját segítségül Jehovát szüvökben,
Vannak bátorságban és nagy reménségben,
Mindenfelől vigyáznak nagy sötétségben.

45.

Nem menének vártul igen messzi földre,
Látnak sok törököt az gyöpön heverve,
Gondolkodnak: menni volna legjobb merre,
Hon inkább az török eszben nem vehetné?

46.

Bizony két vad farkashoz hasomlók ezek,
Mikor mindenfelé azok barmot néznek;
Mindenökre örömetst ők elmennének,
Végre hon legtöbb ordít, arra ügetnek.

47.

Radivoj Juranicsnak azt mondja titkon:
„Az nyomunkra vigyázz, édes vitéz társom.
Én elől csinállok utat nagy hatalmon,
Mert feküsznek törökök részegek ihon.”

50.

Valamerre megyen két vajda fegyverrel,
Fest sátort és földet bővön török vérrel;
Sok név nélkül való nép kard miát hull el,
Két vitéz kéz miát mezőn szerte szélllel.

51.

Két táboron vágták már által magokat,
Még sem vészik eszekben szörnyű károkat
Az részeg törökök, bor miát nem láthat
Akarmely okos is; rossztul jót nem válthat.

52.

Harmadik táborban, hon Szulimán fekszik,
két vitéz oroszlány haraggal érkezik:
Apró sátorokat ők mind elkerülik,
Jönnek egyben, az hol Kadilesker fekszik.

54.

Juranics karddal megy lassan ő ágyához,
Két kezével nyula éles szablyájához,
Felemelvén csapá meztelen nyakához,
Legördül az feje az szép zöld pázsithoz.

55.

Valamint eszbe vé ezt az ő inasa,
Kiált; nem sokáig de lén kiáltása,
Ura után küldé Radivoj csapása
Szerencsétlen lelkét mélységes föld alá.

56.

Kadilesker mellett egy aranyos zofrán
Fekszik bársony vánkoston török alkorán.
Ezt jelért Juranics, hogy volt ilyen próbán,
Magával elvivé, Radivoj így szólván:

57.

„Véghez ment, Juranics, mi minden szándékunk,
Utat törökök közt magunknak csináltunk;
De tovább szerencsével nem jó játszánk,
Jerünk ki közülök; nem jó itt mulatnunk.”

58.

Mindaddig kerülék az sok sátorokat,
Végre kimenének, az hol vége szakadt
Az széles tábornak; Almás vize partját
Jobb kézre elhagyák, s nem nézik az utat.

59.

Nem messzi tábortul háromezer tatár
Járja az istrázsát, s ott Idriz zagatár
Vagyon személyével; ő köröskörül jár,
Hogy hátul kaurtul ne essék semmi kár.

60.

Ezek eszbe vevék az két vitéz vajdát,
Az ki előljáró, „Kimszi! Kimszi!” kiált.
Már semmi reménséget egyik sem láthat,
Mindenik erdő felé fut, az mint futhat.

61.

Már nem fél Radivoj mert bement erdőbe,
De másik nem vala olyan gyors erőbe;
Eztet az tatárok vevék kerületbe,
Ugy hogy nem maradott semmi reménségbe.

62.

Radivoj visszanéz, s nem látja az társát;
Gondold meg az ő rettenetes bánatját.
„Juranics! Juranics!” sűrű erdőn kiált,
De nem más, csak Echo néki bus választ ad.

63.

„Juranics! Juranics! én hova hagytalak?
Micsodás ebeknek prédául adtalak?
Hon keresselek már, és hon találjalak?
Micsodás föld hátán téged nyomozzalak?”

64.

Igy búsul s így kiált, s nyomra visszamegyen,
Hogy valamint Juranics nyomát esmérjen.
Hát nagy kiáltást hall; arra visszamegyen,
Látta Juranicsot, hogy török közt légyen.

65.

Mit csináljon maga, s micsodás fegyverrel
Szerelmes társát török közül hozza el?
Nem használ, ha maga rá megy személyével,
Avval semmit társának, ha ottan vesz el.

66.

Szép aranyas kézij az oldalán vala,
Mellyet azon éjjel töröktül nyert vala,
Ezt gyorsan pusdrából nyíllal kiragadá,
Nyilat idegestül az füléhez vonyá.

67.

Röpül az tollas nyíl, Sabaszot mellyébe
Találá, és megjárá szintén középbe,
Ő halva leesik társának ölébe,
De társát másik nyíl találá bal fülbe.

68.

Ott Juranics körül hat holt tatár fekszik,
Ki miát legyen ez, sohun nem tudatik;
Azonban Idriz vezér oda érkezik,
Ő szeme láttára két tatár elesik.

69.

Elbusúlt az vezér, nem látja, ki csinált
Sok vitézi között gyorsan ennyi halált;
Igy mond Juranicsnak, kivonván szablyáját:
„Te fogsz mindnyájokért fizetni egy halált.”

70.

Nem tarthatja tovább Radivoj bánatját,
Oda rugaszkodik, az hun látja társát.
„Engem, engem, vitézek!” Messzirül kiált,
„Engem öljetek meg, nem az én társomat!

71.

Én voltam az oka azok halálának;
Én, nagyobbik feje ennek az próbának
Semmit nem mivelt ez, de nem is árthatnak
Ily gyermekek, mint ez, ily hatalmas hadnak.”

72.

De kegyetlen tatár annak vádolását
Füle mellett ereszti, s fejében szablyát
Juranicsnak vágja; ő leburul hanyatt,
S vérrel kiereszti lelke tisztaságát.

73.

Leesik Juranics, mint egy szép virágszál,
Kit kegyetlen munkás nagy vassal lekaszál,
Avagy ha tövéből kidül liliumszál,
Mely szép növényében tavaszi mezőn áll.

74.

Mint fene leopárt, ha elveszti kölkét,
S ha előtalálja vadászok seregét,
Rájok mérgét, fogát, rájok viszi körmét,
Dárdát halomban ront, s ott veszti életét:

75.

Igy dühös Radivoj ellenségre megyen,
Az nagy seregek közt Idrizt tartja szemén,
Sok száz fegyverütést magára fölvészén,
nem gondol, társáért mert majd boszut téssen.

76.

Idrizt seregek közt immár megtalálta,
Egy csapásban ketté derekban szakasztá,
Maga is sebek miát esék hanyattá,
Társa mellett lelkét Istenhöz bocsátá.

77.

O, áldott, o, boldog, o, erős vitézek!
Ha mit az én magyar verseim tehetnek,
Soha ti dicséretre méltó hitek
Meg nem hal, míg folynak alá sebes vizek.

78.

Mig az nap meg nem áll, míg az magyar nemzet
Karddal oltalmazza az keresztény hitet,
Élni fog nevetek; ti pedig az Istent
Örök boldogságban mostan dicséritek.

79.

Azonban Deli Vid külső palotában,
Az Ur háza előtt esék mély álomban;
Csak oly fegyveressen, sisakban, páncérban,
Ülve alszik vala egy széles ablakban.

80.

Egyszersmind felugrék, mint egy eszeveszett,
Az urához mene, és így szólni kezdett:
„Uram, minden reménség szívemből esett:
Ihon az két vajda is mostan elveszett.”

81.

Csudálva hallgatja jó Zrini ezeket,
És választul adja okossan eztet:
„Miért hagyod sirnya te kemény szüvedet,
Mint egy kis leánzó? tarts meg könyveidet.

82.

Nem illik tehozzád, sirj mint egy üdőtlen,
Nem szállhat vitézre szerencse véletlen;
Gonoszt készen várunk kell nekünk szívünkben,
De nem csak egykor, hanem minden üdőkben.

83.

Most már azon kérdezlek: te hon hallottad
Két erős vajdának kegyetlen halálát?”
Nem tarthatja Deli Vid de maga sirását,
Felel az urának illen okos szókat:

84.

„Ne csudáld szívemet, hogy keservessen sir,
Mert igen általverte az kegyetlen hir.
Nem mindenkor magával ember szüve bir,
Ha az tüle elvész, kit szerencse ígér.

85.

Elmém gondolatját hogy inkább enyhítem,
Előbb leültem vala egy sellyeszékben,
Alig huntam vala be fáradott szemem,
Ihon vitéz Radivoj jüve előmben.

86.

Ollyan fegyveressen bizony ütöt láttam,
Valamint magamtul mikor elbocsáttam,
De sok kemény sebben és bü vérhullásban;
Alig, hogy ki légyen, esmerhetni tudtam.

87.

Száz helyen megnyitott az ő vitéz mellye,
És még annyi sebet hordoz vitéz feje.
Sisak, oroszlánybőr, mely ötöt fődözte,
Sok megaludt vérrel van beförtöztetve.

89.

Hogy szólok őhöz, nekem tetszik vala:
,Ki bánt így teveled, oh, te vitéz vajda?
Ezt az megaludt vért, mely tested csunytja,
Kicsoda belőled fegyverrel ontotta?

90.

Nem így várt tégedet szigeti kapitán,
Az ki tefelőled van nagy gondolatban;
Szigeti sereg is nagy reménségben van,
Segétsége lészen vitézséged után.’

91.

Ő pedig ezekre énnékem nem felel
Semmit is, csak néz reám szomorú szemmel;
Sok ohajtás után végre horvát nyelvvel
Eztet mondja nekem nagy keserőséggel:

92.

,Mig Isten akarta, Deli Vid, én éltem,
De keresztény hitért most halált szenvedtem
Juraniccsal együtt, s most elődben jüttem,
Én meztelen lélek, töröknél van testem.

93.

Semmit ne irtózzál, Deli Vid, éntülem,
Nem sok üdő mulván leszesz együtt velem,
Mert mártýromságot néked is az Isten
Mind urastul együtt rendelt, s helyt az égben.

94.

Ne felejtkezzél el azért vitézségrül,
És ne is rettenj meg az pogány töröktül,
Én erőt tenéked kérők az Istentül;
Isten légyen veled, maradj meg vitézül.'

95.

Igy monda, s eltünék, mint gyors szél előttem,
Mint egy könnyű árnyék az levegőben;
Heában utánna futok, hogy öleljem
Háromszor, de csak esék kezem semmiben."

96.

Alig végezhetette Vid szomorú szavát,
Hogy bástyákrul hallának iszonyu lármát.
Az török táborban nagy zöndülés támadt,
Mert most veték eszekben kárvallásokat.

97.

Ihon az holt vezért az tatárok hozzák,
Fényes zászlójokat ők földre forgatták,
Rettenetes zajjal urokat siratják,
Fegyverét s jó lovát teste után hozzák.

98.

Máshul Kadileskernek temetés készül,
Csaknem egész tábor arra az helyre gyül.
Ott áll Mihaliogli, ott sok vezér körül,
Csudálják, ily dolog lett csak két vitéztül.

99.

Siratja Szulimán az nagy Kadileskert,
Mert nálánál soha okosbat nem esmert.
De sátorbul kijünni császár nem is mert,
S azért rajta senki változást nem esmert.

100.

Mindkettőt egy helyre az vezérek vivék,
Azután mindenbül őket vetközteték.
Arabiai balsamummal megkenék,
Egy nem mély verőmben mind az kettőt tevék.

101.

Temetések fölött kiáltnak az hozsák,
Kétségben ne essenek, azon biztatják,
Sok dervis s talismán Mahometet hiják
Nékik segítségül, s azután ott hagyák.

Pars decima
(Tizedik ének)

5.

Bátor szüvel szokott szerencse játszani,
De bátor őnéki nem szokott engedni.
Valamint Kormányos habbal tusakodni
Tud, úgy kell bátor szüvnek evvel küszködni.

6.

Kissebbedik s lágyul szüve félénkeknek
Gonosz szerencsében, de nem, jó Zrininek;
Sőt, nő bátorsága, ha veszedelemnek
Látja öregbülését, s rossz szerencsének.

7.

Látja, hogy megégett Szigetnek városa,
Ágyuk miát ledült várnak egy bástyája,
Készül már ostromhoz sok jancsár s gyumlia,
Sok százezer ember veszélyére látja.

8.

Mint sivó ördögök, ostromnak idejét
Várják vitéz törökök, az harcnak jelét;
Kivánják, szomjuhozzák jó Zrini vérét,
S ő vérevel együtt az több keresztyénét.

9.

Külső s belső váras már töröknél vala,
Mellyet Zrini jó esszel maga elhagya,
Mert minden erejét az várban behozza,
Azt feje álltaig tartani akará.

10.

Megzöndült azonban sok dob és trombita,
Sok kevert népet ütközetre indíta;
Sok lovast bátor szüv néki bátorita:
Elhagyván jó lovát, gyalog harcra futa.

11.

Az ledült bástyára jön vitéz Demirhám,
Utánna hatezer jancsár és szpahoglán,
Megy kapura erős s nagyszüvü Delimán,
Utánna nyolcezer tatár és musulmán.

12.

Háromezer arnaut, kétezer karamán,
Háromezer cirkas Aigas basa után
Visz harmadik felől lajtorjátát hátán;
Ott van Singir zagatar, szerecsen Kénán.

13.

Az várban peniglen piacon áll vala
Zrini bán, kezében van aranyas dárda,
Utánna az sereg áll vala csoportba,
Urának szép biztató szavát hallgatja.

14.

Henyei bátyáján, az mely volt leromlott,
Radován Andrián száz gyaloggal állott.
Az kaput őrzötte száz karddal Péter Bot;
Mindennek maga rendi ilyen helyt osztott:

15.

Az hova Aigas basa készít lajtorját,
Deli Vid száz karddal őrzy azt az bátyát;
Novakovics Iván mellette másikat,
Minden készen várja ellensége kardját.

16.

No, kiomlik sáncbul török sok számtalan,
Nem jött ennyi ki trójai ló oldalán;
Ki csákánt, ki baltát, ki szablyát oldalán,
Ki hirtelen halált, puskát viszen hátán.

17.

Viz árokja térdig ér az törököknek,
Mert az több vizet előbb kieresztették;
De erre is szalmát és vesszőt vittének,
Hogy könnyebben ostromnak ők mehessenek.

18.

Visz legelöl Demirhám dárdát kezében,
Paizst az másikban, ráró-toll fejében.
Mellyén van kuracély; s maga jün elsőben,
Hoz halált, hoz veszélyt ez vitéz Szigetben.

19.

Bátran neki indult az vár árokjának,
Nem gondol semmit is, hogy társai hullnak,
Mellette s fölötte ónok sűrűn járnak,
Sokak közép mellyén az vasban akadnak.

20.

Ő kézzel, ő szemmel, ő bátor járással
Biztatja társait haragos torkával,
Mikor oda érkezik, hon megnyitott fal
Radovánt mutatja száz vitéz szablyával.

21.

Mint az mérgös sárkány, közel látván prédát,
Készíti mérgös körmét s vérszopó torkát,
Dühösséggel élesíti horgas fogát,
Méregben usz, méreggel felfujja magát:

22.

Ugy Demirhám ballag s kegyetlenül hallgat,
Méreg nem ereszti torkából az szavát,
Csak bömböl magában s tartja nehéz dárdát,
Pokinak általveri széles oldalát.

23.

Ledül Poki Gergely, s bőven hányja vérét,
Vérrel kibocsátja ő magából lölkét,
De mindjárt megtalálta ott temetését,
Mert kétszáz megholt török befödé testét:

24.

Mert Radován maga kezével két huszat
Rá halomba raka, vitéz jancsárokat.
Medvei Benedek Testoglint s Operkát
Megöl ő fölötte, és más tíz muszurmánt.

25.

Orostoni Péter levágja Saladint,
De Demirhám ütöt, erős Orostonit;
Malkuch Huszárt, Szelim Balázst és Gerdeit,
De Bosnyák Benavirt, Ramadánt, Huszaint.

26.

Achmedani aga neki bizta magát,
Megyen Radovánra, s őnéki így kiált:
„Esmered-é, kaur, az vitéz Achmedánt,
Az ki majd megcselekszi, hogy légy föld alatt?”

27.

Mind az két kezével hozzá vág, így szólván,
De amaz felvészi az csapást paizsán;
Így az vitéz vajda néki felelt osztán:
„Én pedig vagyok vajda horvát Radován.”

28.

Nem szól többet, de csap hozzá kegyetlenül,
Amaz halva az földre eleiben dül,
Lelke testét ott hagyván föld alá röpül,
Vértül s melegségtül egyszersmind teste hül.

29.

Legtöbbet Demirhám maga cselekeszik:
Keze miát Haszanovics ott elesik,
Azután Penezics tüle ölettetik,
Hajdu Mátyás, Nagy Máté előtte fekszik.

30.

De Radován előtt hentereg az vérben
Pirim, Buluk bassa s tíz más török sebben.
Öszvekeveredtek már ebben az helyben
Török és keresztény nagy kegyetlenségben.

31.

Ki fél holt eleven, kiáltja az társát,
Ki rettenetesül kemény földön jajgat;
Vér és fegyver között hallik hangos szózat,
Azt tudnád távulrul, hogy az ég leszakadt.

32.

Fekszik holtak között, noha még eleven,
Vitéz Szlamenovics (mert lába térdében
Eltörött szegénnek); ő kiált az égben,
Káros puskát átkozza török kezében.

33.

De mikor közel megy ehez Terhat aga,
Földrül az töröknek ruháját megkapja,
Más kézzel mellyében dárdáját taszítja,
Halva maga mellé az törököt vonja.

34.

Ő Demirhámhoz is üt fáradt erővel;
Esztelen, nem tudja, hogy nagyobb erővel
Kell eztet megölni; Demirhám fegyverrel
Felvészi az csapást, és nagy szerénsséggel

35.

Fejét elválasztja testétül legottan.
De erre érkezék szintén nagy Radován;
Mint az préda fölött két vitéz oroszlán,
Öszvemennek, szüvökben lángot hordozván:

36.

Ugy két vitéz megyen öszve bátorsággal.
Legelső Demirhám csap ehhez szablyával,
De vajda felveszi erős paizsával,
Ugyan ez is mindjárt hozzá csap nagy kárral.

37.

Hozzá csap, de eltörik szablya kezében
(Áruló, elhagyá urát ily veszélyben);
Fegyvertelen markát hogy nézi keserven,
Demirhám ketté vágja sisakját éppen.

38.

Mindazáltal nem ijed az vitéz vajda,
Noha feje ütéstül megszedült vala,
Paizzsal befödvén magát, fut kard alá,
Haragos ellenségét oldalban kapá.

39.

Örömet elválnék Demirhám vajdátul,
Mert karddal nem férhet hozzá szorosságtul,
De amaz nem ereszti messzi magátul,
Hát birkodni kezdték mindketten haragbul.

40.

Imide-amoda űk hányják magokat,
Botlástul, eséstül jól őrzik lábokat;
Szoritja magához szerencsen az vajdát,
Vajda ismég ötet, mint legjobban tudhat.

41.

Mikor méz-szag medvének orrában esik,
Utánna mászkálván бүkfárul leesik,
Körmével s fogával az fára haragszik,
Szaggatja heában heát gyökeréig:

42.

Igy ez mind az kettő egy másik körül jár,
Egymásnak fejére kárt kívánsággal vár,
Demirhám haragos, mint hótul nőtt viz-ár,
De másik engedni éltéig nem akar.

43.

Utolsó fonalát éltének forgatják
Nagy Radován vajdának kegyetlen Párkák,
Mert mihant érkezék háta megé Durak,
Vajdában beveré felét dárdájának.

44.

Az fekete földre ledül szegény vajda,
De még is szerencsent maga után vonya.
Félholtan földön is ellenségét marja,
Mig szegényt tellyességgel lölke elhagyá.

45.

Megzördült kemény föld az két vitéz alatt.
Láttad-é ledülni régen nevelt tölgyfát,
Kit erős kötéssel borostyán lehuzhat?
Igy fekszik Radován holtan pogány alatt.

46.

Rettenetes Demirhám az földről felkél,
Megyen több ellenségre, mint az forgószél;
Nem meri megvárni senki ötet, mert fél,
Mert vagyon kezében nagy halál, nagy veszély.

47.

Elhagyák az bástyát vajdátlan vitézek,
Futnak ide s tova, mint kicsin gyermekek;
De ihon jün Dandó, hoz gondot töröknek,
Száz vitéz szablyával segét futó népnek.

48.

Kevés, Dandó Ferenc, az te segítséged:
Hogyha Zrini maga fejével öregbet
Gyorsan nem hoz, elvesztitek ti Szigetet,
Mert dült bástya bevett kétezer törököt.

49.

Mindent, az mi lehet, Dandó maga tészén,
Mert sok ezer ütést paizsán fölvészén:
Számptalan törököt lefektet egy helyben,
Mint óriás, gázol ellenség vérében.

50.

Másfelől Delimán jut immár kapuhoz,
Ő halált, ő veszélyt erős kezében hoz;
Nagy dárda kezében hasomló tölygyfához,
Avagy rettenetes gallyaárbocfához.

51.

Több bátorság esék Bot Péter szüvében,
Hogysem az mi kellött volna ily üdőben,
Mert ő harcra kimegy török eleiben,
Megvetvén törököt, bizik jó szüvében.

52.

Kapuját megnyitja szép Szigetvárának,
Ottan eleiben áll nagy Delimánnak,
De Delimán éltét elveszi két hatnak,
Kik Bot Péter előtt serényen harcolnak.

53.

Péter is másfelől kárt tészén törökben,
Mert Murtuzán ledúl előtte nagy sebben,
Sabán is, Bichir is, Pechliván Eöszven,
Sas Fábián előtt fekszik Nuh Mohacen.

54.

Áll vala Embrulah aranyas fegyverben,
Szkofiummal varrott kápa van fejében,
Cifrált jancsárpuska mind az két kezében,
Kemény bagdati kard fűtyög hüvelyében.

55.

Nezér Cselebinek vala kedves fia,
Minden tudománnyal mert elméje rakva,
Ő Musáknak vala szerető szolgája,
Ő kobzot, ő miszkált, ő chingiát toda.

56.

Ő szerencsen tökkel tett szégyent nagy Pánnak,
Énekével penig szép bilbil madárnak,
Erdőknek Orfeus, Arion halaknak,
Második Endimio volt az fényes Holdnak.

57.

O, örökké szerencsés, Embrulah, lennél,
Ha hadat s Szigetet te elkerülhetnél!
Erre Badankovics, kegyetlenb medvénél,
Megyen, visz félelmet reá nagy erővel.

58.

Heában Embrulah kilövi puskáját,
Mert meg nem találja az horvát leventát;
Ő pedig kikapja sereg közt Embruláht,
Mint nagy saskesellő szép hattyu madarat.

59.

Hóna alatt viszi félénk gyöngé prédát,
Ő vékony torkával segítséget kiált.
Meglátja Delimán iffiu Embruláht,
Badankovics után fut, mint jobban futhat.

60.

Látja Badankovics, nem viszi békével
Az török gyermeket, szablyája élével
Felnyitja szép torkát, mely szép énekével
Erdőt, mezőt töltött sok gyönyörűséggel.

61.

Megáll osztán s várja, az ki jön utánna,
Delimán mint villámás de tűnik reá,
Mint az sebes menykő, röptül nagy dárdája,
Egy szempillantásban Ivánt elszaggatja.

62.

„Te rontád világnak nagy gyönyörűségét,
Én pedig érte elvettem éltedet.”
Igy Delimán beszél, s lábban nyomja testét,
Testéből dárdáját kihuzza és vérét.

63.

Bot Péter megbánta vakmerő próbáját,
Nem meri megvárni Delimán haragját,
Visszafut az várban, visszaviszi hadát,
Vakmerőségének vallja gyalázatját.

64.

Nem sokkal azután érkezik kapuhoz
Delimán, hasomló ő viznek árjához,
Mikor fővént, dölt fát, gyökeret bőven hoz,
Mert rettenetességet s kárt markában hoz.

65.

Sok számtalan tatár mellette elesik
Puska miatt, attul de ő nem rettenik;
Nem tud az ő szüve félni, sőt nevelik
Aztot veszedelmek, s jobban serénkedik.

66.

Egy kis torony vala kapu fölött fából,
Azt lerontá Ali Kurt mostan ágyubul;
Torony emberestül Delimán előtt hull,
Ki hanyatt, ki talpra, ki szájára burul;

67.

Kit nehéz gerenda holtan lefektetett,
Kit maga fegyvere mellybe sebesített,
Kit rettenetes esés halálba kevert;
Husz volt, kettőn kívül többi mind ott veszett.

68.

Szvilovejics Antal, Klizurics Mikula
Egészségben toronybul leestek vala,
De mikor Klizurics magát közben látja
Sok ezer török közt magát befoglalva,

69.

Mint az erdei vad, dühösségben esvén,
Ha történet szerint jön vadász seregben,
Akartva fegyverre kemény szüvel megyen,
Jól tudja halálát, hogy ez helyben legyen:

70.

Klizurics szintén úgy, hon sűrűbb fegyvert lát,
Fejét alá huzza, föltartja paizsát,
Másik kezében penig nehéz pallosát,
Reméltelenül megy, ott látván halálát.

71.

Szvilovejics penig bizik gyors lábában,
Török közt s fegyver közt indult nagy futásban,
Kapdos már bástyához, erőködik abban,
Miként fölmászhasson, s lehessen bizvástban;

72.

De ott éri szegént kegyetlen Delimán,
Rettenetességgel lábánál megkapván,
Amaz föl erőködik, de csak heában,
Mert lerántja, nagy falt véle leszakasztván.

73.

„Vélted-é, előttem te elszaladhatnál,
Hitetlen eb, és gyorsabb légy Delimánnál?”
Igy mond az kegyetlen néki, és nagy vassal
Megnyitja gégáját, merre bement halál.

74.

Milos Badankovics az kapu mellett áll,
Másfelől Hervoics, mint két magas tölgy-szál,
Az mely Dunaparton innen is, túl is áll,
Magasban többinél, s nagyobb hatalommal:

75.

Ezek esztelenül kis kaput megnyiták,
Hogy ellenség bejűjön, szübül kívánják,
Mert nem sokat beereszteni gondolnak;
Többet kin szoritván, ezeket benn vágnak.

76.

Tódul az sok török, és mász egymás hátán,
Mindenik másik előtt bemenni kíván,
De Hervoics immár megfélemlert dolgán,
Beteszi az kaput, vállával támasztván.

77.

Esztelen, mert bezárta az tatár királyt,
Mint bárányok közé haragos oroszlánt.
Milos Badankovics néki bizta magát,
Megy szüves tatárra, messzirül így kiált:

78.

„Nem Krim ez, Delimán, hazádbeli földed,
Hanem Sziget-vára, az te temetésed;
Halállal megfizeted az én öcsémet,
Ihon ez az dárda mostan légyen tied.”

79.

Elugrik Delimán, mint az könnyü evét,
Helyt ad az halálnak, dárda üté mellyét
Nagy Daust basának, elszaggatá szüvét;
De Delimán így felel, felelvén nevet:

80.

„Illendőbb, hogy késérd te öcsédnek lelkét
Feneketlen pokolban, s még utban éred.”
Nagy azimi karddal ily szók után mellyét
Felnyitja, s kibocsátja siralmas lelkét.

81.

Hervoics mellette megölt kilenc tatárt,
De élte vesztével ő megvallotta kárt,
Mert heában éltét fegyverderékban zárt,
Mindkettőt elrontá az nagy azimi kard.

82.

Egyedül maradott az vitéz Delimán,
Mert mind elvesztenek társai az várban,
Mégis az ő szüve oly bátorságban van,
Mintha volna közép török táborában.

83.

Sem szaván, sem kezén, sem bátor személyén
Nem esmerni félelmet: ő jár merevén,
Tiporja, gázolja és öli kegyetlen
Keresztény katonát, ki áll eleiben.

84.

Minden fut előtte, kerüli mint lángot,
Őnéki is akkor eszébe nem jutott,
Hogy várban eresztett volna török hadat,
Csak az futó népre viselt nagyobb gondot.

85.

De mikor meghallák ezt az vár piacán,
Hogy várban berekedt haragos Delimán,
S hogy nagy veszélyt téssen egyedül egy szablyán,
Alapi Gáspárral siet vajda Stipán.

86.

Akkor legelsőben vette magát eszben
Delimán, hogy nem jó néki késni itt benn.
Mint szüves oroszlán sok vadászt erőben
Ha lát, nem fut, haraggal előttök mégyen:

87.

Delimán így ballag karddal kapu felé,
Mert utánna fegyver-árt lát mindenfelé;
Késéri kiáltással nép, ki lű felé,
Ki tüzet, ki vizet föllyül hány fejére.

88.

O, hányszor megfordult! szégyenli futását,
Szégyenli mutatni keresztyénnek hátát,
Akar visszamenni, de esz bátorságát
Meggyőzi, kapu felé tartja járását.

89.

Az nagy vas lakatot, ki egy lóterh vala,
Leüti ököllel, kaput lábbal rugá;
Így vitéz Delimán várbul kiindula,
Hid fel vala vonva, árkot általuszá.

90.

Okos Aigán basa hadverő elmével
Lajtorját visz Vidra igen mesterséggel,
Sok ezer jancsár lű partrul sűrűséggel,
Bástyán nem hágy állni senkinek lövéssel.

91.

De itt sem aluszik az tudós Csontos Pál,
Bőven felel nekik porral és ágyuval,
Szurkos koszorukkal, sok tüzes labdákkal;
Lajtorja-hozóknak áll ellent nagy kárral.

92.

És minden szándékjok ugyan semmivé lén,
Aigán csudálkozván maga veszedelmén,
Mert ott háromezer török nélkül el-lén.
Mégis bástya felmenésére szert nem tén.

93.

De Demirhám ront, bont, de veszti az népet,
Csaknem maga rontja keresztyén sereget.
Rosszul áll előtte Dandó, s reménségét
Már szüvébül ereszti, s lát kevés népet.

94.

Ezt mikor meglátá Szigetnek Hectora,
Két seregét magával gyorsan ragadja;
Vitéz Zrini elől maga megyen vala,
Tündöklük fegyvere, kezében szép dárda.

95.

Röszkettél-é, Demirhám, mikor ezt láttad,
Mint nyárfa levele? magad nem tagadtad,
Mikor az harc után császárnak mondottad
Az harc állapotját, s igazán vallottad.

96.

Mert nem volt orcádon akkor igen sok vér,
Mikor bán dárdáját láttad, hogy éppen vér;
Száz törököt kézzel maga Zrini levér,
Mégis reá bátorság mindenkor több tér.

97.

Fekszik öelötte Balbozán és Bilal,
Gyalog Réz, Kurt, Ali, aga Behludi Szal;
Kaszum lelkét fujja, Szulfikár földet fal,
Vitéz Sziaus bék, Pirkuch, Porcha alfal.

98.

Mint vizi óriás, bán gázol az vérben,
Henterög sok török az maga sebében;
Más s még más törököt fektet le egy helyben,
Akkor futni indul török nem seregben.

99.

Ki utat nem talál, bástyán aláugrik,
Kinek keze, lába, feje őszveromlik,
Kevés az törésre bástyán találkozik;
Heában Demirhám maga tusakodik.

100.

Mert az nagy szorosság akaratja nélkül
Kiragadja hirtelen az bástyán kívül.
Ő eleget kiált: „Dur!” de haszon nélkül,
Mert az nép kivivé magát is fal közül.

101.

Itt már sok török hull, mint tűz előtt az nád,
Mellyet pásztor tavasszal gyujtogat, s vigad,
Látván tűznek, szélnek kemény harcolását:
Igy hull az sok török, és szaladton szalad.

102.

Nem látnál egyebet pornál s magas füstnél,
Kit kovályogva visz az lengedező szél
Jajgatással kevert, jár köztök az veszél,
Omol kéméletlenül pogány török fél.

103.

Láttad-é az halált az falon leirva,
Mely rettenetesül kaszáját hordozza?
Bán oly rettenetös az török táborban,
Mint kasza előtt fű, hull török halomban.

104.

Az egész seregnek ő ad bátorságot,
Ő ad erőt szigetiéknek s hatalmat,
Mert soha mellette senki kárt nem vallott;
Minden szüvel kíván mellette az harcot.

105.

Nagy hosszú harc után megtér szép várában,
Mint az kölykeihez hű nöstény oroszlán
Elűzvén ártóit, megtér barlangjában:
Igy tér meg szolgálóihoz Zrini vigságban.

106.

Ők penig körüle, mint orosz lánykölkök,
Vigadnak, örülnek, s néki hizelködnek,
Seregek megbontó Istenét dicsérnek,
Vigyáznak, fáradnak és gondot viselnek.

Pars undecima
(Tizenegyedik ének)

1.

Még aljos szüvet is nagyra visz boszuság,
Nem hogy határtalant, kit nem bir okosság:
Legyen nékem Achilles ebben bizonság,
Kit harcrul tartóztatott egy kis bosszuság.

2.

O, ha ment lehetne némely ember ettül!
Jobbat nem kérhetne világon Istentül,
Mert némely boszuság igen üdőtlenül,
Némely penig kárral maga fejére dül.

3.

Delimán, hogy megtért rettenetes harctul,
Fáradtan, lustossan alutt-vértül, portul,
De szüve még jobban ég nagy boszuságtul,
Szégyenli, kifutott hogy Sziget-varábul.

4.

„Mit fog Rustán bék most énnékem mondani,
Ha ezt az dolgomat fogja meghallani?
(Igy szól vala magában), mit fog tartani
Császár én felőlem, ha ezt fogja tudni?

5.

Hej, mert elvesztettem minden jó hiremet!
Mert nem vártam arcul meg ellenségemet,
Látták úk hátamat, látták szégyenemet,
Hová kívánhatom tovább életemet?

6.

Most lesz már mezejek az én irigyimnek,
Engemet gyalázní most nyilik meg nyelvek,
Mert senki nem látta én vitézségemnek
Próbáját, s az én hatalmas fegyveremnek.

7.

Nem futottam én, nem, kaur ebek előtt,
De magam nem tarhattam egy hadi fölyhőt;
Kijüttem Szigetbül ott hagyván jelemet:
Vértót, holttest-halmot, föstölgő üszöget.”

8.

Magában tatár hám így törődik vala,
Azonban Rustánt az ő gonosz csillaga
Haragos iffíu eleiben hozá;
Rustán Delimánnak kevélyen így szólla:

9.

„Azt tudám, krimi bék, Zrinit kötve hozod,
Az mint vala minap az te fogadásod,
De talán akartva te aztot halasztod,
Mensz császárhoz, Szigetet kérni akarod.

10.

Jól van, én hazudtam, te igazat mondtál,
Az kaurokat egy csapással levágtál,
De bánom, hamarábban hogy kifutottál,
Hogysem az mely lassan Szigetben ballagtál.”

11.

Tűz sem oly hirtelen, sem puskapattanás,
Sem ama rettentő mennyei villámás,
Mint tatárnak szüve s haragja hatalmas,
Mert mindjárt kezében akada kemény vas.

12.

Heában hány ellent Rustán bék kardjával,
Mert vitéz tatár hám három csapásával
Földre halva nyujtá, s fölötte így szóllal:
„Holt eb, ihon Krim bék, az kivel játszottál.”

13.

Kiáltás, sikoltás ottan sok származék,
Mert vezérrel valának jancsár seregek,
De semmit Delimán nem gondol övélek,
Békével maga sátorában belépék.

14.

Ily nagy zöndülésre császár maga mégyen,
De későn érkezett, mert látja, mint légyen
Holt vejinek dolga, s kérdezi: mint légyen
Oka? hogy bünöstül ő büntetést végyen.

15.

Kaszum kapidzsi basa eleiben áll
Az haragos császárnak, és mérges szókkal
Gyujtja lobbant szüvét, s azt mondja: „Mit használ,
Hogy te császárunk vagy? ő ártatlan meghal.

16.

Ez ártatlan megholt magunk fegyverétül,
Mellyet hoztunk kaurra, külömb hitünkül
Ez az gonosztétel; de mit tart hitünkül
Delimán, ha nem fél tüled, sem Istentül?”

19.

Kaszum többet szólni császárnak akara,
De Demirhám szintén elérkezék arra,
Kemény intéssel többet szólni nem hagyta,
Hanem az császárnak így szól vala maga:

21.

„Országló embernek nem egy az büntetés,
Ha mindegy is az bűn, mert külön mértéklés
Kell minden dologban; néhutt az büntetés
Ártalmasabb, hogysem az gyöngé megintés.”

22.

Az császár így felel: „Rosszul tanácslottál,
Demirhám, engemet, mert nincs igazságnál
Szebb s jobb, az mely egyaránt mindenfele áll;
Hát énnékem császárság, mondd meg, mit használ,

23.

Ha csak nyomorultakra száll én büntetésem?
Hát azokon hatalmam csak vagyon nékem?
De én megmutatom, hogy vagyon különben,
Delimánnak vétkét mert meg nem engedem.”

24.

De többet Demirhám felelni nem mere,
Gyorsan Delimánhoz, barátjához, mene,
Császár nagy haragját neki megbeszéli,
És hogy azért éltére gondot viselne.

29.

Azonban Aigás is, Halul is érkezett:
Mindenkor barátinak tartá ezeket.
Delimán haragját enyhítik és szüvét;
Halul bék így kezdé tatárnak beszédét:

34.

„Menj el szeme elől haragos császárnak,
Adj kis ideig helyt méltó haragjának,
Nem lesz ez félelem; sőt, nagy okosságnak
Fogják ezt mondani, valakik meghallják.

35.

Mi, az te barátid, itt leszünk azonban,
És módot keresünk visszahozásodban,
Titkon te ellehetsz valamely várasban,
Mig tőlünk nem értesz mit bizonyossabban.”

36.

Ily tanácsok után szüve meglágyula
Vitéz iffiunak; mindjárt készül vala,
De csak másodmagával onnan indula
Dumán névű lován, s tülök elbucsuza.

37.

Ez elment békével, Demirhám azonban
Nem nyugszik, sőt töri elméjét magában;
Ő szüve nyughatatlan minden órában,
Mert Deli Vidot megesmérte már harcban.

38.

És neki megesküött, hogy harcra visszatér,
Mihent alkolmatosságot és üdőt ér,
És hogy török császártul hitlevelet kér,
Mellyért Deli Vidot más bántani nem mér.

39.

Eddig mind haladott az ő akaratja,
Mert néha egy, néha más volt akadályja;
Mostan penig immár az szüve furdalja,
Ez harcot véghez vinni szübül kívánja.

40.

Eleibe hiva azért egy követet,
Az mely azelőtt is vitt sok követséget,
És néki ilyen mód kezdé beszéllését:
„Sahman, véghez vinned kell egy követséget.”

43.

Sahmán elindula szép Szigetvárában,
Integet távulrul, hogy követségben van.
Beereszték azért szigeti kapuban,
Ottan Deli Vidot kérdezi, hogy hon van.

44.

Mikor megesmeré Sahmán Deli Vidot,
Őhozzá békélvén lassan fejet hajtott,
Osztán bátor nyelvvel őnéki így szóllott:
„Demirhám engemet, Vid, tehozzád küldött.

45.

Hogy ha te vitéz vagy, azt izené néked,
Jer ki az mezőre, ottan van te helyed,
Demirhám kezét is ottan megesméred,
Ő halálos bajra ottan jön ellened.

46.

Senki ellenséged más nem lészen néked,
Csak maga Demirhám harcol teellened.
Deli Vid, te eztet szentül elhiheted,
Mert ihon császártul vagyon hitleveled.”

47.

Mint tűz, Vid ugrott haragos gondolatban,
Nem tarthatja haragját tovább magában,
Mond az töröknek: várjon, de kevés szóokban,
Osztán az nagy urhoz mene belső várban.

48.

Lábához békélvén, kezde esedezni,
Hogy ne neheztelje harcra eresztetni.
Noha nem örömet, de nem tud mit tenni
Bán, Vidot bocsátja halálos bajt víni.

49.

Vid várbul kijüve, mint egy keselyő sas,
Kinek orra, körme fegyveres és horgas:
Igy Deli Vid körül mindenütt fényes vas,
Sisakja fejében haragossan tollas.

50.

Mond osztán követnek: „Eredj te uradhoz,
Mondjad néki, Deli Vid kezében mit hoz
(Dárda vala kezében); várjon hát ahoz,
Hol meglátott első nap, közel patakhöz.”

51.

Sahmán követséget megvívé urának.
Annak csuda gondok szüvében befolynak;
Sokat fohászkodik ő az nagy Allának,
Sokat Mahometnek, fogad szent Alinak.

55.

Meddig az két vitéz harcra készül vala,
Addig Zrini Miklós vigyázásban álla,
Hogy mi csalárdságot török ne inditna,
Mint pogány ellenségnek szokása vala.

56.

Végre megnyittatá szép Sziget kapuját,
Kapuig elkéséré vitéz szolgáját,
Sok vitéz szavával ujétja kész voltát,
Késérőül ada mellé kétszáz szablyát.

57.

Vid mégyen előttök, mint gallya tengeren,
Kinek sok vitorlája leveg az égben,
Mert rettenetesen structollat fejében
Mozgatja forgószél, dárda forog kézben.

58.

Másfelől Demirhám, mint nevelt méreggel
Napkeleti sárkány, rakva gondos tüzzel,
Ezer gyumlia jün, ezer szpahi evvel,
Jün Amirassen is husz száz szerecsennel.

59.

Maga is az császár egy dombrul alá-néz,
Mit csinál szerecsen és keresztény vitéz.
Holtnak immár ő tartja Vidot, mert emez
Elhitette vala császárral, hogy meglesz.

60.

Mikor közel Vidhoz Demirhám eljuta,
Hangos torkkal néki ilyenmód kiálta:
„Egészséggel, Deli Vid, horvát leventa!
Miért ily későn jüsz te fogadásodra?”

61.

Igy felel Deli Vid: „Én későn nem jöttem,
Most itt vagyok, mostan küldöttél érettem;
De talán még ma Isten megadja érnem,
Mebánod, idején hogy kihittál engem.”

64.

Ily szók után gyorsan reá rugaszkodik,
Alatta fekete föld ugyan rözzenek,
Villámás módjára dárdája kitünék
Kezébül, de Demirhám gyorsan elugrék.

65.

De még sem volt oly gyors, mint az sebes dárda,
Mert páncérát oldalán mind megszaggatá.
Török páncérából dárdát kiszakasztá,
S magáét Vidra készületlenül hajtá.

66.

Az Vid paizsában kár nélkül magakadt.
Ottan mindkettőnek kard kezében akadt,
Az két erős fegyver hány tüzes szikrákat,
Ars, Márs ő közöttök forgatják magokat.

67.

Néha öszvemennek, néha eltávoznak,
Mint ágyubul kilőtt fényes, tüzes labdák,
Mellyek levegőben öszvetalálkoznak:
Igy cselekesznek ezek vitéz levanták.

68.

Nehéz fegyver alatt Demirhám fuj lángot,
Nem ad Deli Vidnak semmi nyugodalmot,
De Vid sem aluszik, mert közel már jutott
Minden szerencséhez, s jól forgatja kardot.

69.

De ihon szerecsen talpra emelkedék,
Mint déli késértet, nagyobbra nyujtozék,
Kezétül nehéz kard magasra viteték,
Honnan sebességgel Vid fejére esék.

70.

Mint iszonyu menykü, porrá té sisakját
Vidnak, meg is töré haragos homlokát,
Kiért csaknem esni elereszté magát,
Kiért esni ereszté mind az két karját.

71.

Akkor vigassággal török sereg kiált,
Deli Vid élteben, azt tudja, véget lát,
Körösztények közzé esék penig bánat;
De gyorsan szerencse megfordítja magát.

72.

Megéledt Deli Vid, kézben vette szablyát,
Töröknek ketté vágá fényes paizsát,
És azon csapással megsérté oldalát;
Második csapással eltöré sisakját.

73.

Nem is hágy nyugodni az vitéz töröknek,
Ujtitton ujítja hatalmas kezének
Nehéz csapásait. Az törökök félnek,
Demirhám barátjai igen rettegnek.

74.

Demirhám, ez volna néked végső órád,
Hogyha megtarthatná török fogadását,
De ő meg nem tartja sem hitit, sem szavát,
Ihon most is megszegi eskütt mondását.

75.

Mikor Amirassen látja társa dolgát,
Hogy rettenetes harcban Demirhám lankad,
Vid peniglen magával még jobban birhat,
Török seregeknek felszóval így kiált:

77.

„Alig van százunknak egy-egy ellenségünk,
Mégis ez gyalázatos bajvivást nézzük.
Evvel érdemessé Deli Vidot tesszük,
És talán nagyobbra magunknál böcsüljük.

78.

Ah, ne lássák Szigetet ezek az ebek!
Az kik Deli Viddal nézni harcra jüttek,
Hogy azután soha ne kérkedhessenek,
Hogy boszuságunkra várba visszatértek.”

79.

Ezt mondván, Karabul jó lovát fordítá,
Az maga seregét magával ragadá,
Vidot nagy erővel hátul megtaszítá,
Sebessége miát csiddal nem hajthatta.

80.

Deli Vid ezt látván szüvében félemllett,
Mert látja körüle szerecsen sereget,
Azt mondtam, hogy ő fél, de nem, hogy megijedt;
Nem ijedt ő, noha látja élte végét.

81.

Ő Karabul lónak megkapja fékszárát
Bal kézzel, jobbikkal felemeli kardját,
Amirassennek is ketté vágja nyakát,
Holtan letaszítja másfelé derekát.

82.

Csudálja Demirhám ezt a történetet,
Mert (meg kell vallani) nem ő kedvéből lett.
Vid peniglen kiált: „Megszegted hitedet,
Pogány eb, megvetéd az te Istenedet.

83.

De Isten is megvet, Demirhám, tégedet,
Végre is kezemben adja életedet.”
Felelne Demirhám, de most nem felelhet,
Mert többivel együtt öszvekeveredett.

84.

Szégyenli és pirul, s próbálja tartani
Török seregeket: de ha nem hallhatni
Az nagy kiáltás közt, heában fáradni
Őnéki hát itten.

85.

Deli Vid peniglen, mint az könnyü evét,
Karabulra ugrott, s járja az sereget.
Már az török sereg öszveegyeledett
Az kétszáz vitézzel, ki állott Vid mellett.

88.

Mikor ezt meglátá szigeti Zrini bán,
Hogy nem állandó császár fogadásában,
Ötszáz karddal kimegyen s fegyverderékban,
Maga segítséget visz elő nagy bátran.

89.

Az törökök ütet meglátták messzirül,
Mint ártalmas szélvészt hajós lát tengerrül;
Szaladnak előtte igen képtelenül,
Mindenik magáruul gondol, nem társáruul.

90.

Deli Vid peniglen, mikor magát közben
Látja számlálhatatlan török seregben,
Kardja nem használhat, látja elméjében,
Ily mesterséget gondol gyorsan szüvében:

91.

Egy holt gyumliáról az kápát levészi,
Azt mind tollastul maga fejében tészli,
Ő szalad egyaránt, merre sereg viszi,
Zrini előtt merre szerencse vezérli.

92.

Zrini penig hátul viszi nagy dárdáját,
Mint vitorlás gallya az nehéz árbocfát:
„Deli Vid! Deli Vid! „, nagy torkával kiált;
De Deli Vid néki most választ nem adhat.

93.

„Hon vagy, édes szolgám, Deli Vid, hon vagy te?
Élsz-e? török szablya vagy megemésztett-e?
Felelj meg, hogyha élsz!” Így jár az seregbe
Zrini, könyvei tellyesednek szemébe.

94.

Azt gondolja vala, hogy Vidot megölték,
Azért szüve nagy keserűségben ugrék,
Futó török után gyorsan rugaszkodék,
Egyedül ő maga közben keveredék.

95.

Ki ad nékem oly eszt, irhassam ez dolgot,
Zrini mely rettenetes harcot indított?
Miképpen előtte az pogány test hullott,
Mint szalma tűz előtt, oly hirtelen omlott.

97.

Holttestek között jár, mint kegyetlen halál,
Török vérben gázol, mint tengerben kűszáll;
Senki ő eleiben fegyverrel nem áll,
Bajvivó társára senkire nem talál.

98.

De ihon Olind bék szégyenli futását,
Látván vezérének ottan nagy halálát,
Megfordítja Zrininek azért orcáját,
Merevényen tartja kezében nagy kardját.

99.

Öszvecsap Zrinivel, de egyenetlenül,
Mert halva az földre ő eleibe dül.
Ő keserves lelke nagy föld alá röpül,
Zrini penig máshová megy kegyetlenül.

100.

Ő levágja Hajdárt, Mussát, Bajazetet,
Nagy testü Murtuzánt, fegyverü Rechepet,
Végre Aigas basának elcsapja fejét,
Nagy sötét folyhővel befödi életét.

Pars duodecima
(Tizenkettedik ének)

1.

Bujdosik nagy Delimán másod magával,
Nagy gondokat hordoz mindenütt magával,
Küszködik busulásinak nagy habjával,
Idegen földön jár, rakva bátorsággal.

2.

Ül vala egykoron harmatos hajnalban
Egy igen szép dombon és szellős árnyékban,
Eleiben tűnék Cupido haragban,
S ily haragos szókat beszélt magában:

3.

„Vagy megkissebbedett-é az én hatalmam,
Hogy én ezt az embert megbirnya nem tudom?
Talán nem oly erős az én nyílaim s íjam,
Mint mikor megbirta Marst én vitéz karom?

4.

De, az mint én hallom, nem kisebb ez Mársnál,
Sőt minden termete deliább nálánál;
No, majd meglátom én, vitézség mit használ,
Ha szép termetedben sebet nyílaim csinál.

5.

Begyógyult már sebed, kit azelőtt csinált,
De ez az mostani tenéked hoz halált;
Soha el nem felejtet többször Cumillát,
Valamíg fogsz élni, császár szép leányát.”

6.

Ezután kitölté puzdrából sok nyílat
Kegyetlen istenfia, és nézi vasát;
Nézi mindeniknek mérgét és fulánkját,
Keserves sebecsináló titkos hatalmát.

7.

Azok közül egy rettenetes választ,
Mely nagy ohajtással timporálva vala;
Siralom és bánat ő hegyes fulánkja,
Rövid gyönyörűség vala fája s tolla.

9.

Ezt ijában tévén az füléhez vonyá,
Vitéz Delimánnak szüvében bocsátá;
Nyíl láthatatlanul ő szüvét megjárta,
Minden mérges nyavalyát középből hagyta.

10.

O, hányszor jün néked abban az órában
Cumilla szép szeme nagy gondolatodban?
Hányszor Cumilla név jün elől szájadban,
Vitéz Praecopita, csak egy pillantásban?

11.

Ha az fülemüle sirását hallgatja,
Annak bujához magáét hasomlitja;
Ha derült egeket az ő szeme látja,
Cumilla szépségét nagyobbbnak gondolja.

12.

Ha foly az folyóviz, vagy szép csurgó patak,
Az ő szemei is mind egyaránt folynak:
Ha az gyöngye szellők ágok közt fujnak,
Az ő bánati is nyughatatlankodnak.

13.

És így szól magában: „Cumilla! Cumilla!
Miért tészesz engemet boldogtalanná?
Ezt az sok ohajtást, kit busult szü fuja,
Miért az te kemény lelked meg nem hallja?

14.

Miért én sirásimtul te meg nem lágyulsz,
S nem látod bus szememet, könyvekben mint úsz?
Te pedig talántán nyavalyámtul gyógyulsz,
És az én kinomban te semmit nem is tudsz.

15.

Maga ez fényes nap és ez az derült ég
Nálad nélkül énnékem sűrű sötétség;
Ez az kikeleti mezei különbség
Énnékem unalom és nagy keserűség.

16.

Tengelic éneke, pinyőke sirása
Nálad nélkül, mint baglyok huhogatása;
Lengedőző szellők, csurgóknak folyása,
Mint szélvész háboru és Lethe forrása.

17.

Hej, csak szép szemeid vigasztalnak engem!
Minden boszuságot enyhítenek bennem.
De talán megcsalom magamat én ebben,
Talán gyüölölsz Cumilla, édes szép gyöngyöm!

18.

Rustan bék halála, melytül véres kezem,
Talán szemeid előtt gyüöltet engem?
De inkább mit bánnád, hogy aztot megöltem,
Holt ebtül szépségedet hogy megmentettem.

19.

Ihon hozzád mégyek, tégy boszut énrajtam!
Magad kezeitül lelkemtől fosztassam.
De nem lehet, hogy olyan kegyes orcában
Lakjék kegyetlenség, s kárt valljon Delimán.”

20.

Igy szól vala tatár, és lovára ugrék,
Gondolá, sok buja talán mint enyhödnék;
Heában, mert kis isten nyergében ugrék
Előtte, s kezében vala vezető fék.

21.

Szerelem istene Delimánt vezeti
Oda, hon nagy tűzben taszítani véli.
Lador-Fejérvárban azért elkéséri,
Cumilla ölében ottan elmeréti.

22.

De Cumillának is hasonlatosképpen
Szüvét átallüvé vak nyilával éppen.
Ő is, mint szarvas gém, futkos az erdőkben,
Kinek nyíllal csinált vadász sebet mellyben.

23.

Igy ég az Cumilla szerelem mérgétül,
Mert sebesítettett Cupido Istentül,
Nyughatatlankodik, vagy jár, vagy áll, vagy ül,
Egy hüvének ily szókat ejte mellyébül:

24.

„Fáti, édes anyám, mely sűrű árnyékok
Járják én elmémet, ugyan elájulok;
Mely kegyes vendéget mi földünkben látok,
Lű tüzet énbélém, kitül és gyuladok.

25.

Vagy hogy Márs öltözött kis isten tűzében,
Vagy Cupido Márs haragos fegyverében,
Mindenhez Delimán hasomló termetben,
Avagy mind az kettőt meggyőz ő szépségben.

26.

Mely isten forgatja most az én elmémet,
Hogy azt szeressem, ki megölte férjemet?
De boldogtalan én, szeretem vesztőmet;
Talán szintén Delimán gyűlöl engemet.

27.

Talán azért gyűlöl, Rustán társa voltam,
S én azért szeretem, hogy szabadítottam
Vitéz keze által. Ah, szívem Delimán!
Elöttem is unalmas volt pogány Rustán.

28.

O, hányszor kívántam végét életemnek,
Hogy ne feküdjem mellette az holt ebnek!
Hányszor fohászkodtam az szent Mahometnek,
Hogy fertelmes ágyátul megszabadulnék!

29.

Igy hozta az fátum. De ki mondja néked,
Hogy alázatos Cumilla szeret téged?
Fáti, édes anyám, elvesztem elmémet:
Talán avval eggyütt unalmas életemet.”

30.

Igy szól vala Cumilla. De vén orvossa
Néki orvosság helyett cicutát ada.
Ő mesterséges csinált szókat gondola,
Kivel az ő kedvét jobban megkapcsolá.

32.

„Szöbb lélek szöbb testben nem szorult ez földön,
Mint, édes leányom, Cumilla, tiedben;
De szépség nem hoz bátorságot semmiben,
Enged szépség, ha lát Cupidót fegyverben.

35.

Hát miért idejét vesztened heában
Szép iffiuságnak, s mi haszon abban?
Nem-é ez az kék ég, kit látunk magasban,
Közli velünk szépségét és örül abban?

36.

Nem-é ez fényes nap, az mely szöbb mindennél,
Oszlja fényét közinkben, mi élünk evvel?
Ha földi jószágát röjtené irigységgel,
Elveszne ez világ csak egy kis üdővel.

37.

Az jót és az szépet az Isten rendelte
Másoknak hasznára, s ember, mely kémélte
Másoktul javát, Isten kedvét megszegte,
És haszontalanul az földben temette.

38.

Nem kell néked futnod vitéz Delimántul,
Melynek hire futott Vöröstengeren tul,
Melyben szépség, vitézség jüttek lakóul;
Jobb férjet nem kívánhatsz te nagy Allátul.”

39.

Igy szól vala Fáti, tüzre olajt önte;
Cumilla tisztességét hátra vetette,
Sem az nagy császár atyját meg nem böcsülte,
Kis levélre könyvével ily szókat önte:

40.

„Csudálni te fogod én vakmerőségem,
Vitéz Delimán, kit magam is esmérem,
De ha az az isten, az mely bir énvelem
Igy hagyta, ne csudáld, ihon jó mentségem;

41.

Azért te ezt így érts: minthogy győzhetetlen
Kézzel téged megáldott kegyelmes Isten,
S van hatalmad minden ellenséged ellen,
Ihon én is rabul mégyek teelődben.

42.

De ha csak azoknak mutatod erődet,
Az kik ellenségül birkodnak ellened,
Nem bántod hát ezt az nyomorult fejemet,
Ki böcsül, ki tisztel, ki imád tégedet.

43.

Ha gyülsz, ha társom vétkéből énreám
Ragadott valami: ne szánjon Delimán,
S légyen annyi kegyetlenség az ő kardján,
Haljon meg őmiátta Cumilla leán.

44.

De ha leányságomat néked tartották
Diána társai, szép istenasszonkák,
Vedd jó neven; ha úgy sem, tarts hát rabodnak,
Parancsolj Cumillának, te szolgálódnak.”

45.

Igy ira, s elküldé egy kis inasátul,
Vára nehéz szüvel választ Delimántul,
Gyógyulása lehet, gondolja, csak abbul.
Delimán ily levelet küldé válaszul:

46.

„Látom, igazán szolgáltam istenemet,
Hogy ma megláthatom én jobbik lelkemet;
Meggyőztetett győzte győződelmeseket,
Azért én elődben viszem rab fejemet.”

47.

Nem késék sokáig Delimán azután,
Cumillához mégyen szüvében hordozván
Nagy örömet, és hamar ott lenni kíván,
Az hon Cupidónak vetett hálója van.

48.

O, mely igen tudatlan ember elméje!
Ha tudná némellyik, mi lesz jüvendője,
Sok cselekedetét bizony elkerülné,
Delimán Cumillát bizony elkerülné.

49.

Futtok egymás után, mint egy szerencsések,
De majd mind ketten lesztek szerencsétlenek.
Vaj, ki szörnyű cérnát Párkák fonnak néktek,
Egyszersmind szakad el evvel örömtök!

50.

Mit mondjak ezeknek öszvejüvésérül,
Szerelmes iffiaknak sok szerelmérül?
Duplazzák csókokat egymás szája körül,
Venus triumfusán kedves szüvők örül.

51.

Mint borostyán fával öszvekapcsolódik,
Mint kigyó oszlopra reá tekereszik,
Bachus levele is fára támaszkodik,
Ennyi mód két phoenix öszvecsingolódik.

52.

Hallgass tovább, Musám. Az török táborban
Sok idegen nép között nagy zendülés van,
Mert sok ezer török kapitán nélkül van;
Csak maga egyedül forgódik kajmékán.

53.

Mind kegyetlen tatár, mind merész szerecsen,
Sok láb, és sok erős kéz, de mind fejetlen,
Kevély töröknek is szintén azonképpen
Elveszett vezérek s basájok mind éppen.

54.

Nem látnál közöttök, csak titkos suttogást,
Félelemmel kevert sok gyakor ohajtást;
Ki ohajtja Idrizt, Olindot, ki Aigást,
Minden maga vezérét és nagy kárvallást.

55.

És egykor csoportostul öszvegyülének
Immár estve felé mindenféle népek,
Törökök, tatárok, geták, szerecsenek,
Egy közölük így kezde szólni ezeknek:

56.

„Ugyan mind örökkén vakká kell-é lennünk,
Vagy veszedelmünkre szemünket bekötnünk?
Vajon tisztesség-é, ha bolondul veszünk,
S vérünk hullásával kaurt mi tisztelünk?

57.

Megaggott az császár az ő elméjében,
Megkötötte magát vakmerőségében;
Azt mondja, hogy bemegy erővel Szigetben,
Ha török nem marad csak egy is életben.

59.

Vezérek és basák és kemény vitézek
Erős Zrini kardjátul megemésztöttek,
Hány ezer muszurmán fekszik ömellettek,
Prédául hollóknak s körösztýén ebeknek?

62.

De mi minden kárunkat elfelejtenénk,
Ha vitéz Delimánt előttünk nézhetnénk,
Némettül, sem magyartul akkor nem félnénk,
És minden dolgunkban szerencsésé lennénk.

63.

De ki tiltja nekünk, hogy vissza ne hozzuk,
Császár ellenére is, mi fényes holdunk?
Fele az tábornak érette fáradjunk,
Kérésünkkel ütet is visszahozhatjuk.”

64.

Igy zavaros szókkal szól vala Deriel,
Mindnyájan követnek ütet választák el,
Hogy Delimán után menjen tízezerrel,
S valahol találja, szép móddal hozza el.

65.

De okos császárnak ez hogy hirrre esik,
Okos szüvében igen megkeserődik,
Látja, méltóságát közrendek keverik,
Magában elméjével igen tanácskozik.

66.

„O, mely különböző az községnek dolga,
Kis szerencse-szellő az mellyet hordozza,
Ma mutat jó kedvet, ha jó állapotja;
Ha holnap nem teszik, haragra fordítja.

67.

Méltóság, mely erős uraság oszlopa,
S ihon most rossz gaznép lába alá nyomja;
Ellenemre Delimánt visszahivatja,
De ennek is lehet talán orvossága.

68.

Jobb tehát nekem vélek nem tusakodnom,
Hanem Delimánért követet bocsátnom.
Én küldök, és nem ők, osztán ilyen módon
Megcselekszem, méltóság rajtam maradjon.”

69.

Igy gondola császár, és így cselekedék,
Vitéz Delimánért Ferhat bék küldeték,
Az nagy zenebonát is megcsendesíték
Az okos kajmekán és ravasz Halul bék.

70.

Ferhat megy sietve, s Delimánt találja
Cumillával együtt szép Fejérvárába,
Azért beöltözik minden okosságba,
Császár követségét kitevé ily szókba:

71.

„O, vitéz atyának még vitézebb fia!
O, Mahomet-hitnek legszebbik virágja!
Császár köszönettel az ő fejét hajtja,
Az mely földön fölött mindeneknek ura.

73.

Ihon Szigetvára vagyon csak esőben,
Maga is immár Zrini esett kétségben,
Tűrheted-é, ily próbán hogy ne légy jelen,
S vitéz kezeidet ne keverjed vérben?

74.

Néked ez pálmának tartatik az ága,
Tied, és nem másé, lesz ennek jutalma,
Megalégszik császár, hogy láb alá nyomta
Zrinit, mely kaur közt legnagyobb leventá.

75.

Cumillát is tenéked adja két kézzel,
Mert nem akart ezért pörölni Istennel,
Rustán halálát is bátran felejtí el,
Az mely maga játszott veszedelmével.

76.

Téged az tábor is egyenlő kedvvel vár,
Török és szerecsen, nemcsak krimi tatár,
Jűj el hát közinkben, s ne neheztelj immár,
Téged csak aliglan vár Szulimán császár.”

77.

Kegyetlen tatárnak szűve meglágyula,
Mikor maga felől dicséretet hallá;
Mert ő nyavalyát császárnak kívána,
Azért, vitézséggel hogy ütöt kihozná.

78.

Most immár császár dolgát oly kárban látja,
Hogy segítség nélkül vagyon romladóba,
Azért bátorsággal végezi magába,
Hogy elmegy segítségre török táborba.

79.

Másfelől mit csinál, és mit nem keserőg,
Szép szemű Cumilla, kinek az szűve ég;
Szörnyű jűvendőket elméje forgat még,
Végre ura előtt nyelvért így nyitá meg:

80.

„Kegyetlen, mit készülsz az török táborban?
Tudod-é, egy lépés onnan koporsóban?
Vagy császár, vagy hogy más talál halálodban
Okvetlen módot boszuállásában.

81.

Illyen-é én uram, mint egy kis cinege,
Mellyet oly könnyen sip csalogathat lépre?
Higgyed, higgyed, uram: Sirena éneke
Az, mit Ferhat tenéked mostan beszélt.

82.

Elveszté az hadat császár Sziget alatt,
Már te veszésséddel akarja jutalmát;
Te vitéz fejedbül tenni akar prédát,
S végezni akarja ezzel tragédiát.

84.

De veszedelemtül látom, hogy te nem félsz,
Szerencse forgandóságát semminek vélsz;
Én szívem, én lelkem, engem hát hová tész,
Ha veszedelemre szerencsétlenül térsz?

85.

Azt mondod, hogy szeretsz jobban temagadnál,
Ennek bizonsága csak egy dologban áll:
Őrizd az életedet, mellyen az enyim áll;
Nem állhat borostyán, ha ledül az tölgy-szál.

86.

Most látom igazán, nem én szerelmemért
Te megölted Rustánt, de kegyetlenségért.
Kegyetlen! nem gondolsz most is Cumilláért,
Őhelyette inkább te kívánsz pogány vért.

87.

Kegyetlen! ha csak vért kívánsz te elmédben,
Nyisd meg az én mellyemet, vagyon vér ebben;
Igyál, ne szomjuzzál; szerencsétlenségem
Soha nem lehet kissebb ennél énnékem.

88.

De hogy holtod után sebeidet nézzem,
Üres ereidet számlálva szemléljem,
Azt tudod-é, lehetne óráig éltem?
S nem elég ez az kéz, hogy megnyissa szívem?”

89.

Mit csináljon tatár? Ide vonsz tisztesség,
Oda Cumilláért, mint kénkű, szüve ég;
Őbenne hadakozik két nagy ellenség,
Mellyek közzül győzé végre az tisztesség.

90.

És így szólla társának: „O, szívem gyöngyöm!
O, szemem világa, o, én jobbik lelkem!
Töröld meg orcádat, és ne sirass engem,
Ne jüvendőlj gonoszul, kérlek, felőlem.

91.

Csak fél embernek vélsz, ha féltesz kaurtul,
És hogy úgy irtóztatsz az Zrini kardjátul,
Nem félek császárnak én ravaszságátul,
Mikor kérdezhetek tanácsot szablyámtul.

92.

Azt tudod-é, Zrinit nem láttam soha is?
Tudnod kell, hogy voltam én benn Szigetben is.
Egyedül kergettem én ezereket is,
Mégis az Mahomet megtartott eddig is.

93.

Homlokunkon vagyon mi szerencsénk irva,
Kerülje és fussa, de nem távozthatja
Senki is halálát, ezer közt meghagyja
Szerencse, kit Isten másra választotta.

94.

Nem visz engem, higgyed el, az kegyetlenség
Az ilyen próbára, bolond vakmerőség,
Hanem erővel huz az drága tisztesség,
Légyen, ha kell lenni, az én éltemben vég.

95.

Valamint te most félsz, szerelmes Cumillám,
Ugy fogsz ismég örülni, mikor látsz rajtam
Prédát, mellyet Zrinitül kézzel levontam,
S ő hitetlen testét az ebeknek hántam.”

96.

Mit tegyen Cumilla s mi nemü erővel
Delimánt szándékátul távoztassa el?
Nem tud ő mit tenni, csak sűrű fölyhőkkel
Sok fohászkodását látja röpülni el.

97.

Azért kételenül elkészül az utra,
Noha jüvendőjét Delimánnak tudja,
Szép térdeit földre sok sirással hajtja,
És így az nagy Istennek könyörög vala:

98.

„Égnek ura, mit vétettem én ellened,
Hogy ennyire kelljen rám kegyetlenkedned?
Talán ártatlanságom indítja mérged,
Talán kit teremté, nem nézhet rá szemed.

99.

Megütéd Enceladust szörnyü küveddel,
Ixiont szaggattatád sasok körmével,
Kis kinok, ha mérem azokat enyimmel,
Nem fájdalom, hon csak test szenved türéssel.

102.

Én iffiuságomat dög mellett vesztém,
Halálrul életre csak most emelkedem,
Mikor vitéz uramra én szert tehettem,
Szerencse de azt is elviszi előlem.

103.

Azért kérlek téged, te hatalmas Isten,
Delimánt veszedelemtül ily hirtelen
Ments meg, avagy hogy ha Zrini kardja ellen
Nem vagy elegendő, ölj meg előbb engem.”

104.

No, megindult Delimán szép Cumillával,
Sok török elejben jün nagy vigasággal,
Nem messzi tábortul egy szép kutforrásnál
Sok társaival együtt Delimán megszáll.

105.

Biztatja Cumillát Delimán, de amaz
Számptalan sirástul még mind jobban száraz.
Bu bánattal együtt szüvében rágalmaz,
Fa és fű kemény télen így egyaránt száraz.

106.

Cumilla urának szomakját szablyáru
Levészi kezével, s kíván innya abbul,
Amaz kutra megyen, vizet hoz forrásru;
Nem tudja, társának vége légyen abbul.

107.

Mert mérges sárkánnyal egyszer vagdalkozott,
S hüvelyében tenni akarta az kardot,
Szomakjában egy csöpp vér beszállankozott,
Melyrül ő maga is semmit is nem tudott.

108.

Méreg volt; Cumilla mert mikor megivá,
Szép testét, erejét mindenütt megjárá.
Életét nagy kinnal testébül kizará,
És valamint kívánt, maga is ugy jára.

109.

De mit csinál Delimán ilyen látatban?
Nem mondhatom, ha volna száz nyelv szájamban;
Mind törököt, tatárt rak halva halomban,
Mutat kegyetlenséget önnön magában.

110.

Fegyverét elhányá, ruháját szaggatja,
Meztelen az fákat tövéből rángatja;
Nem kiált, de ordít oroszlánymódjára,
Valahol kit talál, öl, ront és szaggatja.

111.

Két nap és két éjjel így jár az erdőkön,
Aztán mikor eszben vette magát későn,
Felszedi fegyverét s öltözik köntösben,
Boszut akar állani mert keresztyénen.

Pars decima tertia
(Tizenharmadik ének)

3.

Deli Vid török közt ellenségképpen járt,
Ezerek között is soha nem vallott kárt;
Előtte, mellette halál sokat kaszált,
Őtet elkerülte, vagy hogy rá nem talált.

4.

Sok százezer török járt most körülötte,
Sok van az táborban, az ki esmerhetné;
De Isten szemeknek az fényét elvette,
Azért senki ütet Vidának nem vélte.

5.

De néki is eljün az maga órája,
Melynél tovább életét el nem vonhatja;
Bizvást török tábort és bátran járhatja,
Mert senki életét addig nem ronthatja.

6.

Deli Vidnak vala egy szép felesége,
Ez asszonyok közzül csak maradt Szigetbe,
Szebb vala mindeneknél az ő szépsége,
De még azon föllyül urához hűsége.

7.

Török leány vala, de Vid hatalommal
Elhozá egy várbul nagy erős harccal.
Haissennek hiják vala török szóval,
Körösztés megáldá de most Barbálával.

8.

Ez, mikor heában várta volna urát,
Sok könyvel áztatván társa üres ágát,
Nem tudja, életben van-é, vitéz urát,
Vagy hogy török miát szenvedett szép halált.

9.

Száll Márs ő szüvében, s nem, mint más, sirással,
Vagy nyomorult föske hosszú jajgatással
Csak ohajtja társát, hanem bátorsággal
Fegyverezi magát ura páncérával.

10.

Páncérát, fegyverét magára fölvészti,
Urának jó kardját oldalára teszi,
Jó lóra felugrik, kopját kézben vészi,
Haját és szép fejét fályollal tekeri.

11.

És így török formán Szigetbül ki mégyen,
Táborban mindennel szól csak török nyelven,
Imide-amoda jár minden szegletben,
Hogyha vitéz urát vehetné eszében.

12.

Az tulsó részére tábornak megy vala,
Ottan egy nagy szerecsent előltalála:
Örömet száguldna, de nem mehet lova,
Mert az nagy testével lovát elfároszta.

13.

Látja okos asszony ennek sietését,
Gondolja, hogy nem árt kérdezni menését;
Megállítja azért szép szóval szerecsent,
Kérdezi, micsodás viszen hirt hirtelen.

14.

Amaz penig néki felel siettében:
„Ne tartóztass, kérlek, engem menésemben,
Viszek hirt császárnak, kiért életemben
Urrá lészek, de kérlek, hagyj békeségben.”

15.

„Mondd meg énnékem is (az asszony így monda),
Hiszen nem lehetek én semmi károdra.”
Felel az szerecsen: „Amott egy sátorban
Deli Vid aluszik török ruházatba.”

16.

Mikor Deli Vidot említe az pogán,
Gondold, mi változás volt asszony orcáján;
De fél, hogy szerecsen hirt viszen udvarban,
Utánna fut, s eléri három ugrásban.

17.

Kopjával nyeregbül messzi kitaszítá,
Gyorsan szablyájával az fejét elvágá,
Jó lovára ismég, mint evét, fölugra,
De gyorsan sok török sieté utánna.

18.

Mert kiáltás támad és nagy zenebona,
Azért minden török futó után futa,
S tovább nem szaladhat az szegény Barbara,
Mert egy goromba kéz lórul letaszítá.

19.

Ezer Környülfogta; kérdik: honnan légyen?
S szerecsen halálának mi oka légyen?
Ő szegény nem szólhat, nem tudja mit tegyen,
Hazudja, Alkairban hogy lakása legyen.

20.

„Ottan egy bátyámat szerecsen megölte,
És én szemeimet eddig elkerülte.”
Gyorsan talál pártot, az ki fog mellette,
Szép asszony mert lágyita minden szépsége.

21.

Ki mondja, hogy jól tett, ki az békhez huzza;
De ily kiáltástul Vid nem messzi vala.
Azért gyorsan ugrék ő jó Karabulra,
Ő is megyen vala az nagy kiáltásra.

22.

Hát mikor oda megy, látja gyöngye társát,
Hallja is fülével keserves sirását;
Gondold meg az ő mondhatatlan bánatját,
Mégis nagy okossan messziről így kiált:

23.

„Vitézek, álljatok! mert ez az én szolgám,
Immár sok nap lopta el fegyverem, lovam,
Az egész táborban utánna bujdostam,
Adjátok kezemben, az én birtokomban.”

24.

Azonban egy kadia oda érkezett,
Az kitől lén az Vidnak ilyen felelet:
„Ehez bizonság kell, s álljon törvényszéket;
Törvény is el nem vészti el az tiedet.”

25.

Elbusul Deli Vid, és ugrik haragban,
Kiált: „Pogány ebek, nem elégszem abban;
Törvény és igazság vagyon én szablyámban.”
Ezután ketté vág Malkuchot derékban.

26.

Abélt és Izmailt leteríté földre,
Kadiának fejét függeszti két részre,
Abaza lelkének utat nyit mellyére,
Jakult lefekteti örökös helyére.

27.

Eiuz tartja vala ő szép feleségét,
De Deli Vid kardja ketté vágá testé,
Ottan megragadja kezén szerelmesét,
Jó lovára vészi és kimenni siet.

28.

Karabul, mint madár, nem nyom nyomot földön,
De mint süvítő nyíl, megy olyan sebessen,
Ő futhatott volna által az tengeren,
S nem esmerszett volna, hogy van víz az körmén.

29.

Látják az törökök, Szigetbe szép prédát
Viszi futó lován, s megesmerik Vidát,
Heában utánna futtatják lovakat,
Mert mint a könnyü köd, eltünteti magát.

30.

Szigetben örömmel Zrini befogadá,
Mert immár azelőtt ő megholtak tartá.
Vid török dolgait igen megtanulá,
Mellyeket urának eleiben ada.

31.

De noha vitéz bán mind tudta ezeket,
És szemével látja nyilván veszedelmét:
Nem irtózik semmit, hanem ép elméjét
Pogánynak veszélyére tartja s nagy szüvét.

32.

Szulimán másfelől elkegyetlenedett,
Maga vére ellen kegyetlen törvént tett.
Azt mondja magában: „Ihon száz népeket
Lábam alá nyomtam, és nagy világ részét.

35.

Ha ugyan veszni kell, éppen mind vesszen el,
Az egész török hír ugysis tisztességgel
Lesz, mert az Szulimánnal vitézség vész el,
Török hold és jó hír véle aluszik el.

36.

De halljuk még egyszer vezérek tanácsát,
Könnyebbítsék mégis szüvem busulását.”
Ezután Szokolovics Mehmetet kiált,
Néki parancsolja, begyűjtse tanácsát.

37.

Behivá Szokolovics fő vezéreket,
Kinek-kinek rendi, leülteté őket,
Méltósággal osztán kérdi tetszéseket,
Maga is fő helyre leüle előttök.

38.

Ül vala legelől az vitéz Delimán,
De keserves szüve mind busulásban van;
Nem tudja, mit csinál, és császár tanácsán
Nem adna egy ohajtást, mely megyen száján.

39.

Fölyhő-szaporító ő bánatos szüve,
És tenger-árasztó két rettentő szeme,
Mint vasbánya-fujó az ő széles mellye,
Mert sűrű ohajtást gyakran bocsát erre.

40.

Azért nem is kérdik, nem is szól senkinek,
Hanem ömellette szólni kell Al béknek;
Ez pedig barátja volt holt Rustán béknek;
Okos, bátorsága de nincsen szívének.

43.

„Miért kellett veszni számtalan vezérnek?
Mert helyt mi nem adtunk Rustán beszédének.
Miért feküsznek itt basák és holt békek?
Mert egy ember elrontá jó értelmünket.

44.

Ő pedig maga is mit csinált, jól láttuk,
Arcul fordulva ránk futva jünni láttuk,
Az kiket mi oroszlányoknak tartottunk,
Ugy megszeligyültek, mint ölyv előtt vad tyuk.

47.

Azért én azt mondom: jobb még böcsülettel,
Mig nagyobb károkat nem vallunk keservvel,
Felemelnünk tábort és haza mennünk el,
Hogysem ennyi vitézt itten rontanunk el.”

49.

Al gorombán szóllán, mert noha Delimán
Az ő szava közben volt más gondolatban,
Mégis eszbe vette, ő vagyon példában;
Felugrék, s így szólla szörnyű haragjában:

50.

„Megnyitád nyelvedet szabadon, Al; mire,
De magad sem tudod, hanem én hiremre;
Gyalázni akarnál, de fordul fejedre,
Nem ragad ebugatás az derült égre.

52.

Hát futott Delimán? hát szégyennel hátot
Császár szeme előtt ellenségnek adott?
Hon volt akkor Al bék, mikor Szigetvárott
Vitézséggel járván kaurokat rontott?

56.

Küldje ki az császár meztelen szablyáját,
Avval minden népnek mutassa haragját,
Itthon gyalázattal ölje meg az ollyat,
Ki ostromnak nem viszen tüzet, lajtorját.

57.

Én megyek, én elől, s rettenetes kézzel
Szigetnek bástyáját láttokra rontom el;
Száz Zrini előmben jüjjön, vassal, tüsszel,
De megyek ellenére vitézséggemmel.”

58.

Igy szól vala tatár. Az tanács elbomlék,
Holott szólni ellene nem igyekezék
Senki is, azért mindnyájan felkelének,
És sátorok alá gyorsan elmenének.

59.

Demirhám, mint vadkan, emléti szégyenét,
Fuj lángot szájából, nem találja helyét,
Nagy cselekedettel kívánja törlését,
Viddal ismeg kívánja öszvemenését.

60.

S így szól vala magában: „Hon van jó hirem,
Kit sok veszedelemmel régen szörzöttem?
Jobb lett volna nékem Vid miát elvesznem,
Hogysem császár hiti-szegésével élnem.

61.

De látta az világ, nem volt az én vétkem,
Mind lovam akarta, mind magam s fegyverem.
De másképpen rendelte az én Istenem;
Talán még előjün egyszer én szerencsém.

62.

Vagy hogy fog szállani holló én mellyemre,
Vagy penig tisztesség én vitéz fejemre;
Nem hagyon Deli Vidot én szégyenemre,
Esküszöm fényes kardra és életemre.”

63.

Igy megyen császárhoz, és így szól őnéki:
„Hatalmas császár, miért van tiszteleti
Az vitéz embernek? Mert kockára veti
Uráért életét, és sohun nem röjti.

64.

Az mit hittél fogad, megállja magában
Vitéz, ha vagyon is csak egy vad barlangban,
Vagy erdőn, vagy mezőn, vagy szép palotában,
Hitit nem kell sohun elhagyni romlásban.

65.

Nincsen hát énnékem semmi böcsületem,
Mert Viddal harcomat véghez nem vihettem.
Én uram s császárom, miért ezt szenvedtem?
Hiszen, jobb lett volna Vidtul ölettetnem.

68.

Hanem én csak arra Mahometért kérlek,
Eressz, Deli Viddal karddal szembe menjek,
Mert vannak miköztünk halálos törvények,
Mellyet halál ítél; egyszer köztünk váljék.”

69.

Igy szólla Demirhám; de császár mást gondol,
Megvénhedt mellyébül mert sok nagy gond omol;
Végre Demirhámnak okos válaszul szól:
„Mit kívánod, Demirhám, az kit nyelved szól?

70.

Gondold meg igazán és nem fölfujt szüvel,
Ez-é magános bajvivásra való hely?
Törökország szüne ihon jött velünk el,
Egy bajvivást nézzünk, azután menjünk el?

71.

Vitéz vagy, jól tudjuk; de vitézségedet
Kicsin helyre akarod mutatni s erődet;
Kevés haszon, kis tisztesség ebbül jühet,
De viszontag nagy veszély előkerülhet.

72.

Tudod-é, hun vagyon vitéznek próbája?
Ahon Szigetvárnak megnyitott bástyája,
Hiszem, Vidot Demirhám ottan találja,
Miért keretetik hát helynek mustrája?”

73.

Ég Demirhám, s nem szól, táborbul kimégyen,
Gondolja, Szulimán benne kételkedjen;
Azért ő szüvében végezett, mit tégyen:
Egyedül ostromnak, megesküött, hogy megyen.

74.

Császár látja, heában hirdet tanácsot,
Mert Delimán miát kétszer már elbomlott,
Azért ő magához hivatott csak hatot,
Mindeniket okost, hüvet és hallgatót.

75.

Az egyik azt monda Szulimán császárnak:
Még egyszer mindnyájan induljunk ostromnak,
Tüzzel, vassal ártsunk az Szigetvárának,
S ha akkor nem ártunk, hagyjun békét annak.

76.

Az másik: Nem szükség, mindnyájan itt legyünk,
Tizezer gyalogot vár körül rendeljünk,
És tizezer lovast jól elhelyheztessünk,
Minden segítséget hogy kirekesztessük.

77.

Harmadik azt monda: Ali Kurt labdákkal
Várat égetheti, tüzes szerszámokkal,
Az árkot ki kell bocsátani folyással,
Az mi ki nem folyhat, tölteni gyapjuval.

78.

Negyedik igazán megmondá tetszését,
Mert kívánja vala haza menetelét:
Heában az tábor itt üdőt veszteget,
Majd az ősz reánk hoz vizeket, essőket.

79.

Ötödik így szólta: Hagyjunk Pécs várában
Két ezer gyalogot, ezeret ló hátán,
Mellyek szigetieket tartják zablában
Ugy, hogy ne mehessenek soha csatában.

80.

Hatodik tanácslá haza menéseket,
Mindenik okokat hoz erre eleget,
Csak nem hajol császár, hallván ily beszédet.
Azonban ihon hozzák Ali Kurt testét.

84.

Immár nincsen néki jobb ágyumestere,
Az mely viselhetne gondot az tüzekre;
Azért hamar haragrul esik kétségre,
Sziget hogy megmarad, véli, szégyenére.

85.

Visszamenéséről immár gondolkodik,
Mint legyen békével, csak azon aggodik.
Jól tudja, hogy hátul oroszlán hagyatik,
Mely miát békével eggyet nem léphetik.

86.

Azonban egy galamb Szigetbül röppenék,
Kanizsai fészekben eztet nevelték,
Ugyan szárnyaival oda igyekezék,
Azonban ily véletlen dolog történék:

87.

Egy ráró magasbul megszemlélé prédát,
Utánna indítja két sebes sugárát,
Az haszontalannak véli csavargását;
Hát császár sátorában elröjti magát.

88.

Gyorsan sok bosztáncki megfogják galambot,
És eszekben vevék egy kis papirosot,
Ezt galamb Szigetbül szárnya alatt hozott,
Az császárhoz bevivék ezt az ujságot.

89.

Gyorsan magyar tolmácsot behivatának,
Az keresztény levelet kezében adák.
Az fölín levélnek ily bötük valának:
„Adassék ez levél az magyar királynak.”

90.

„Ha kérded, mint vagyunk, mint közel halálhoz,
Kiknek reménséget már segítség nem hoz,
Ötszázan maradtunk, de mind koporsóhoz
Sebek miatt közelb vagyunk, sem világhoz.

91.

De az pogány eb is nem kérkedik velünk,
Hatodát táborának kard alá tettük;
Vezéreket, basákat, sokat megöltünk,
Már csak fejetlen láb az mi ellenségünk.

92.

Két nap alatt eljün az mi végső óránk,
Mert fogát sárkányok köszörülték reánk.
Akkor is mit tehet mi keresztény próbánk,
Örömet mutatjuk ennek világnak.

93.

Tüzzel emésztenek leginkább bennünket,
Mely miatt nem találjuk sohol helyünket;
Gondoljuk végezni ott kinn életünket,
Károljuk tűz miatt vesztünk életünket.

94.

Mi segítségünkrül ne gondolj semmit is,
Mert az lehetetlen, látjuk mi magunk is,
De pogány törökben tehetsz kárt nagyot is,
Ha utánna mégyen hadad és magad is.

95.

Mert félnek, mert nincsen sem generálisok,
Elveszett, ki mit tudott, itt kapitányjok;
Császár és Kajmekán, csak azok hadtudók,
Delimán, Demirhám vakmerő bolondok.

96.

Huszonötezer török eb fekszik itten,
Mellyek tiz ostrommal jüttek ránk féltekben.
Többet mi nem irunk, hanem egészségben,
Isten tartsa Felséged jó szerencsében.”

97.

Mikor az Szulimán ez dolgot meghallá,
Hogy Sziget reménségének van utolja,
Szüvet vett magában, és hogy az heába
Galamb röpülése ne lenne, bocsátá.

98.

Áruló madár, hol vagyon te hűséged?
Fogsz-é röpülhetni, vallyon nem szégyenled?
Elárultad uradat, titkos levelét
Pogány ellenségnek kezében ejtetted.

99.

De nem örüle sokat szabadságában,
Mert ráró mind ott kinn leste az magasban.
Utánna röpüle, s elkapá az szárnyán,
Kegyetlen körmével örül szaggatásban.

100.

Császár mindenfelé parancsol ostromot,
Hogy mindenik vigyen ki tüzet, ki vasot,
Ki szurokkal öntött kénküves gránátot,
Tizezeret kioszta tüzes gránátot.

Pars decima quarta
(Tizennegyedik ének)

13.

Egy üdővel megtölt török vala hadban:
Ennek eredeti volt bő Aegyptusban,
Elméjében ennek iszonyu tudomán,
Az neve peniglen hatalmas Alderán.

14.

Alderán, az mely birt iszonyu lelkekkel,
Minden elementummal és nagy folyhőkkel,
Égi planetákkal, föld-rözzenésekkel,
Nagy villámásokkal, meny-ütő küvekkel.

15.

Ez császárhoz belépék, így kezde szólni:
„Hozzád jüvésemet te fogod csudálni,
De érts meg az okát, mert fogok használni,
Mert ellenségidre fogok kárt szállatni.

16.

Rettentő lölköket láncozva én tartom,
Némelyt csak kárára másnak kibocsátom;
Az egész poklokon vagyon én birtokom,
Ezekkel az kaurt, ha akarom, rontom.

17.

Azért semmit ne félj, és ne készíts erőt,
Csak te nyugodalmassan várj egy ki üdőt,
Szigetre ráhozom rettenetes folyhőt,
Kénküves tüzeket s az egész ördögöt.

18.

Meglátod, mit használ Istenek, Jézusok,
Ha én tudományommal reájok omlok;
De imé még én tenéked többet mondok,
Fölhozom nagy Alit, mely az ő rontójok.”

19.

Elhiteti császárt Alderán ily szókkal,
Mert szavát bizonyítja szörnyü átkokkal,
Elbocsátja azért tündért szabadsággal,
Ő viteti magát fekete lovával.

20.

Alderán elröpül az fekete lovon,
Helyt keres magának erdő közt egy sikon.
Tizenkét keresztény iffiat ő titkon
Táborbul kihozat, mellyek voltak láncon.

21.

Ezeknek gégejét nagy késsel megmetszi,
Ártatlan véreket medencében teszi,
Több társait osztán megátul elküldi,
Az nagy teátrumon csak magát szemléli.

23.

Alderán egy réz vesszőt kezében vészen,
Iszonyu circulust maga körül téssen;
Duplázza nem messzi osztán az fővényen,
Legbelsőnek maga áll az közepében.

24.

Csuda karakterek tüle formáltatnak
Keresztény vérébül minden circulusnak;
De még ugys békét nem ad az holtoknak,
Mert minden kerékre négyen huzattatnak.

25.

Négy világszegletre elröndöli őket,
És mindenik mellé tesz rút billyegeket,
Igy engeszteli pokolbéli lelkeket,
És így kezdi el rettenetes verseket:

26.

„Halljátok, siralmas pokolbéli lelkek,
Kik égben társokat el nem szenvedtéték!
Halljátok rettentő Acheron-istenek,
Pluton és Sterapon, és fő fejedelmek!

28.

Halljátok, és jertek az földből ki gyorsan,
Egyik se maradjon az pokol gyomrában;
Most kit ti kedveltek, az az óra itt van,
Az kiben kaurnak kell menni romlásban.

29.

Harcot és viadalt rájok parancsolok,
Nagy kegyetlenséget titületek hívok;
Jűjjenek hát elő Styx lobogós lángok,
Furiák, Hárpiák, száz Briareusok.”

35.

Alig mondhatá ki Alderán ezeket,
Ihon sötét folyhők fogák az egeket,
Háromszor megrázá Luciper az földet,
És besötétíteté csillagok fényét.

36.

Ihon az föld színét feketén befogták,
Az eget is szörnyűen beburították
Tigrisek, sárkányok, kegyetlen hiennák,
Rettenetes óriások és chimerák.

37.

Ott vagyon Tantalus együtt asztalával,
Fene Atreus, Licaon gyalázattal,
Medusa feje is mérges tajtékokkal,
Szörnyü Eumenides lobogó fáklyákkal.

38.

Ottan Diomedes fene lovaival,
Kegyetlen Terodaman oroszlányokkal,
Iszonyu Busires véres oltárokkal.
Procusták, Lestrigonok iszonyúsággal.

39.

Ottan meghallhatni Scillák ugatását,
Kegyetlen Gerion szörnyü jajgatását,
Fene Mezentius és Falaris kinját,
Ezer Briareust, Cerastát és Hydrát.

40.

De mindezek között kevélységgel sétál
Az világröttentő szörnyüség halál.
Mindent irtózással meggyőz és nagysággal,
Mind két keze terhes iszonyu kaszával.

41.

Igy jönnek az lölkök és más ezer formán,
De kinek vagyon ezt leírnia hatalmán?
Elöl jön Pluto is tüzes lova hátán,
Elöl Astragora kénküves taligán.

42.

Ezek előtt Alderán így nyitá meg nyelvét:
„Halljátok, halljátok Alderán beszédét:
Ki vette ördögnek el az ő fegyverét?
Vagy ő hatalmában kicsoda csorbát tett?

43.

Egyszer, azt megvallom, égből leestetek,
És csillagos eget örökkén vesztétek,
De senki nem vette el ti fegyveretek,
Nem tett erőtlenséget senki bennetek.

44.

Mégis ti szégyennel csak elszenvetdétetek,
Mikor az föltámadt ember közzületek
Kivive lölköket, és mind közzületek
Nem volt, ki ellent állott volna keresztnek.

45.

Minden nyavalyátok onnan jött azután,
Hir kitrombitálta, szemetek körösztfán
Nem mér megállani, és az föld gyomrában
Elbujtok előtte, ha előttetek van.

46.

La, ha ember boszut egyet elszenvedett,
Régen ellenségnek többre okot ejtett,
Miért rettegteni kell azt vitéz szüvet,
Az mely az égben is oly nagy próbákat tett?

47.

Ihon újabb boszuság jön fejetekre,
Az ég azt végezte ti szégyenetekre,
Hogy minden ellenség fusson kereszt jelre,
És minden tisztesség szálljon körösztýénre.

48.

Igy van, mert egynihány nyomorult körösztýén
Világ három része ellen bujt Szigetben,
Nincsen bizodalmok önekik semmiben,
Csak abban, ki függött, s az ő körösztýiben.

49.

Ötszázszor ezeren megszállottuk űket,
Harmada ott hagyá kedves életünket,
Két fa, körösztýül dült, meggyőz mibennünket,
Minket törököket, ti hiveiteket.

50.

Föl fakat fegyverrel, föl és vitézséggel,
Jertek rá Szigetre kénküvel és tüzzel.
Porrá kell égetni mind emberrel, küvel,
Rontani kell együtt emlékezetével.”

51.

Itt hallgata Alderán, de az pokol-lölkök
Sűrűn Sziget felé mind elröpülének,
De kiált Alderán, parancsol az földnek,
Nagy Alit kihozza vesztére Szigetnek.

52.

Hallgat az föld, de amaz veri lábával,
És így nyitá meg nyelvét nagy rikoltással:
„Elpártolni tülem akarsz-é károddal,
Kedvemet megszegni megáltalkodással?

53.

Én Alderán, hagyom, az ki sötétítők,
S folyhőben öltöznek, ha akarom, egek;
Ha akarom, viszont az folyhők leesnek,
És tisztán maradnak az levegő egek.

54.

Ha akarom, szómmal tengert háborítok,
És mikor akarom, habot leszállítok,
És minden szeleknek bizvást parancsolok,
Tülem hallgatnak minden elementumok.

55.

Tégedet is égből alá szállíthatlak,
Aranyas hold, ha segítségemre hilak;
És koporsóban is hagyott árnyékoknak
Miért ily erővel ne parancsolhassak?

56.

Jűj ki, Hazret Ali, jűj ki föld gyomrábul!
Hozd ki nagy zöldfikárt te mély koporsódbul;
Ismét kell itatni lovadat vértóbul,
Már elfeletkeztek kaurok voltodrul.”

57.

Nagyon ordít, az föld ily parancsolatban
Egyszersmind kétfelé megszakad magában,
Előhoz egy lovast fejérszin atlacban,
Feje takarva van tiszta patyolatban.

58.

Szög ló van alatta, de szomorusággal
Járatja az lovat az szép holdvilágnál,
Egyszer nehéz szemmel föltekint haraggal,
Alderánt meglátja nagy circulusoknál.

61.

„Mit akarsz énvelem, kegyetlen Alderán,
Hogy általam örülj Szigetvár-romlásban?
De te, eszes lévén, csalatkozol abban,
Hiszem vég szakadott az én hatalmamban.

62.

Szigetben nem laknak olyan körösztýének,
Kiknek ártassanak Alkorán-levelek,
Sem az pokolbéli és koporsós lelkek;
Nagyobb Mahometnél Istene ezeknek.

63.

Mert ő fog énvelem égni örök tüzben,
Miért gyönyörködtünk az keresztény vérben?
Nem örül az Isten büntetés-vesszőben;
Mi voltunk, ám küldött minket örök tüzben.

64.

De ezek már más üdők és más emberek,
Látom, az Istennél igen kedvesebbek,
Hogysem előbb kik voltak egyenetlenek;
És űk is elesnek; de jaj véreteknek!

65.

Hárman kegyetlenül éltét Szulimánnak
Megfonták, kis üdőt várnak kemény Párkák;
Ezentűl meglátod, miként elszaggatják;
És semmi haszonra jűttek ki Furiák.”

67.

Igy szól Hazret Ali, rettenetes lován
Röpül keservessen az több lölkök után.
Akkor eszbe vevé ő magát Alderán,
Hogy keresztyénekkal az igaz Isten van.

68.

Röpül és érkezik iszonyu seregben,
Hon Phlegeton kevert minden sötétségben,
Hon az Tisifone fuj iszonyu kürtben,
Belzebub sereget rendelt sötét égben.

69.

Futkosnak Furiák iszonyu fáklyákkal,
Azt tudnád, világot meggyujtják azokkal,
Kegyetlen Harpiák iszonyu szájjakkal
Véres mérget okádnak nagy undoksággal.

70.

Haragos Astragora szeleknek kapuját
Megnyitá, beütvén villámos dárdáját,
És leoldá láncrul az kevély nyakokat,
Ők szárnyokkal keresik nagy Szigetvárát.

71.

Akkor Eurust bajra hívá északi szél,
Amaz pengig fegyverétül semmit nem fél,
Boreas haraggal sugár szárnyára kél;
Ez mindenik Szigetnek kegyetlen veszély.

72.

Meghajtá Szivárvány aranyos keziját,
Erössen villámik, mintha lünne nyilat;
Kevély Orion is forgatja nagy kardját,
Mindenik Szigetre! és Szigetre! kiált.

73.

Futnak az bástyákra keresztény vitézek,
De nem állhatják meg erejét az tűznek;
Járnak az lángjai Vulcanus istennek,
Senkit az bástyákhoz közel nem eresztnek.

74.

Mert az törökök is sok tüzes labdákkal
Egyaránt futkosnak szörnyü Furiákkal,
Az külső várat már megvették ostrommal,
Bán belső várban szorult ötszáz magával.

75.

De ottan sem lehet maradás sokáig,
Mert tűz fejek fölött már sűrűn villámik;
Sok ezer lélektül Zrini késértetik,
Ő pengig, mint egy kü, semmit nem rettenik.

76.

Igy mond vitézinek: „Ne féljeteK semmit,
Mert evvel Isten érdemünket öregbit,
Ha száz ennyi ördög dühös szájt reánk nyit,
De nem árt lelkünknek, mert az Isten segít.

77.

Pokolbéli lölkök vannak ellenséggel,
Az mi reménségünk van penig Istennél;
Őerte meghalunk mi jó kedves szüvel,
Legyen úgy, az mint ő szánta magában el.”

78.

Igy szól, és így csinál szüvet ő magának,
És az ő rettenetes vitéz hadának,
Parancsolja osztán három fő vajdának,
Hogy az vár piacán űk harcöt álljanak.

79.

Ezek bátorsággal törökre omlának,
Külső vár piacán az törököt vágják,
Heában szemekben kénküessöt fujnak
Késértő ördögök, mert vitézül járnak.

80.

Ott fegyver fegyverrel öszvetalálkozik,
Vitéz is vitézzel öszveelegyedik;
Sötétségben köztök csak jajgatás hallik,
Rettenetes halál köztök gyönyörködik.

81.

Ki fuja az lölkét sok sebein által,
Ki magából eresztí nagy átkozódással;
Nem hull az keresztény, de török falkával,
Mert egyszersmind veszni fog vitéz virágszál.

82.

Láttatik, hogy az tűz száll keresztyénekre,
Penig inkább ráhull pogány törökökre;
Szerecsent és tatárt, törököt veszélyre
Mind egyaránt elhajt Istennek tetszése.

83.

Futkos kegyetlenül megdühödt Delimán,
Cáspiai hegyben mint sivó oroszlány.
O, mennyi tüzeket ő Szigetben behány!
Mennyi csapást fölvesz ő maga paizsán!

84.

Egy nagy carbunculus az sisakján vala,
Ezen sötétben is megesmerik vala,
De jobban az kúnél fénlík ő szablyája,
Jobban szablyájánál az ő bátorsága.

85.

Ő, mint egy éh farkas az barom-ól körül
Mellyével próbálja, ha kert előtte dül:
Igy jár Delimán is az Szigetvár körül,
Próbálja, előtte ha kűfala ledül.

86.

Demirhám másfelől hasomlit Furiát,
Mert rettenetesül forgatja nagy vasát.
„Deli Vid! Deli Vid!” minduntalan kiált,
„Hon vagy és miért röjtetted el magadat?

87.

De bujj el fal közé, vagy földnek alatta,
Bujj el, az hon lakik indus s garamanta;
Megkeres Demirhám, s lölköd kibocsátja
Ez az rettenetes kezembéli dárda.”

88.

Nem türheti tovább Deli Vid ily szókat,
Az harcot elhagyá, s hon török eb ugat,
Oda rugaszkodik, és néki így kiált:
„Hitetlen, hon láttad az én bujasomat?

89.

De te hitetlen vagy és meg nem érdemled,
Hogy Deli Vid kardot is vonjon ellened,
Mert hitedet, szódat és emberségedet
Mind Öszvekevervén, egyszersmind megszegted!”

90.

Megesmeré Vidot szavárul szerecsen,
Eggyet fohászkodék nagyot keservessen,
És így szólla Vidnak törökül eszessen:
„Kérlek, hogy hallgass meg, Vid, figyelmetessen.

91.

Mindketten csalatkozunk az mi elménkben,
Sem te el nem bújtál, sem én jó hitemben
Csorbát, sem gyalázatot soha nem tettem,
Bujásodat harag mondatja énvelem.

92.

Ha az egész tábor megszegte az hűtit,
Esztelenek gondolván az én vesztemet,
Én vagyok-é vétkes? láttál jól engemet,
Láttad-e, hogy kértem kívül segítséget?

93.

De ez meglett immár, most üdönk van hozzá,
Jer ki az mezőre, ne nyujtuk hosszabbra.
Megvállik, Deli Vid s Demirhám kicsoda,
Éljen, kinek Isten engedi s jó kardja.”

94.

Nem menne örömet Deli Vid ki várbul,
Mert nincs engedelme annyira urátul,
De török nem akarja hagyni magátul,
Azért bátorsággal Demirhámval indul.

100.

Mosolyog Demirhám, de belől mást forgat,
Mert elől megérzi utolsó óráját;
Szüve jüvendől csuda gondolatokat,
Mégis bátran néki keményéti magát.

101.

Mikor Szigetvártul jó tova valának,
Egy szép kerék rétet völgybe találának;
Azt tudnád, akartva ezt harchoz csinálták:
Itten halálos bajt csak ketten vivának.

102.

Rettenetességgel Demirhám haragját
Éleszti magában, kirántja szablyáját,
De Vid előbb égben az Istenhez kiált:
„Uram, tekints meg most égből te szolgádat!

104.

Uram, most úgy légyen, az mint te akarsz.”
Ily szók után kirántá az éles kardot.
Nem messzi magátul nézi Demirhámot,
Nehéz fegyver alatt hogy fuj tüzet, lángot.

105.

Öszvecsapának osztán oly kegyetlenül,
Mint tengeren gállya ha kettő öszvedül;
Az ki vizen marad, annak szüve örül,
Az ki esőben van, annak kétségben hül:

106.

Igy most az két vitéz jól vigyáz magára,
Forgatja szablyáját társának kárára;
Mindenike penig készebb az halálra,
Hogysem egy kis félelem mutatására.

107.

De pogány két kézzel emeli fel kardját,
Lebocsátva találja Deli Vid sisakját,
Onnan csuszamodván megsérti oldalát,
Ugyhogy onnan folyni vörös patakot lát.

108.

Deli Vid nem retten, ugrik Demirhámhoz,
És nagy erősséggel csap az orcájához,
Nem megyen heában vitéz kard pogányhoz,
Orra közepétül lemene szájához.

109.

Akkor vért és mérget okádik szüvéből,
Nem tarthatja magát haragos mérgéből,
Nem vigyáz, hogy ellent vessen mesterségből,
Ujtitton ujitja csapást kegyetlenül.

110.

Deli Vid peniglen megkapja az nyakát,
Másikkal megnyitá sok helyen oldalát;
Verődik kezében, és ordít, nem kiált,
Mert sebekből, haragtul ő nem is szólhat.

111.

Demirhám, mint fáklya, hogy látja utolját,
Duplázni akarja vitézséges voltát:
Vid kezéből gyorsan kitekeri magát,
S nagy csapással vágá Deli Vidnak nyakát.

112.

Sisakjával osztán megvágja homlokát;
Tovább nem tarthatja lábon immár magát.
Ledül és dülve is megvágja az lábát,
Végezni akarja vitézül óráját.

113.

Vid penig eséshez jobban kénszeréti,
Mert mellyét fényes karddal ketté fészéti,
Arra siralmas lelkét föld alá veté,
Nagy árnyékkal életét besötétíti.

114.

Maga is Deli Vid tovább nem mehetett,
Csak alig magában tartja az életét;
Közel Demirhámhoz ő is ott elesett.
Látja ég az lölkét, fővény szíja vérét.

*Légy bizonsága, ég, Deli Vid végének,
Mert sok szemmel nézted utolját éltének:
Egy csöppig kiadta vérét Istenének,
Légy tudománytevő Deli Vid végének!*

Pars decima quinta
(Tizenötödik ének)

1.

Bán végső óráját közelgetni látja,
Az egész seregét csoportba hivatja,
Azokat is, az kik mentek volt az harcra,
Kik közül Deli Vid ott maradt csak maga.

2.

És így szól önékik: „Vitézek, látjátok,
Most mi állapotban velem eggyütt vagytok:
Nem csak kárt hoznak ránk törökök, tatárok,
De tűz, de vas, de minden elementumok.

3.

Mindenképpen próbál az Isten bennünket,
Valamint az ötvös tűzben arany művet,
És mivelhogy látja az mi hűségünket,
Égben szép koronát nekünk készítettett.

4.

Nem haragszik már ránk, mert itt büntetését
Megvette bűneinkért, s igaz törvényét
Beteljesítette: most hűség érdemét
Az nagy menyben készíti, s oda visz minket.

5.

Ne irtózzunk azért mi halálra menni,
Mely örök öröme grádicsot fog adni.
Ma, vitézek, éltünket el kell veszteni,
És ma minden próbánkat lepecsétolni.

6.

Mi vitézül éltünk, vitézül meghaljunk,
Egész ez világnak ezzel példát hagyjunk.
Ma mi tisztességet nevünkre szállítunk,
Mai nap szépéti minden elmúlt dolgunk.

7.

Nem hurcol bennünket pogány eb porázon,
Nem visz minket császár kötve triumfuson;
Végső óránkon is az török romoljon,
Lássa, keresztyénnel hogy az Isten vagyon.

8.

Mivel az tűz miát itt nem maradhatunk,
Mihent Isten engedi az hajnalt látnunk,
Kimenjünk az várbul, és ott megmutassuk:
Kik voltunk éltünkben, most is azok vagyunk.”

9.

Igy monda nagy Zrini, s az egész vitézek
Örömmel mondásához valának készek;
Száll Márs mindenikben, s az ő vitéz szemek
Bátorságban villámnak, mint gyémántküvek.

10.

Hangas zöndülés lén az vitézek között,
Mint mikor kemény szél megfuja az erdőt;
Mindenik csak alig várja azt az üdőt,
Az mikor Istenhez bocsáthassa lelkét.

11.

Paizst, páncérokát, szablya-hüvelyeket,
Magoktul elhányák minden nehézséget,
Mert jobban kívánják ezeknél sebeket,
Mellyek által égben eresztik lölköket.

12.

Zrini penig megyen az gazdag tárházban,
Minden drágaságot ő rak egy rakásban,
Visz tüzet alája osztán egy fáklyában,
Mind füstbe bocsátja, az mennyi kincse van.

13.

Egy dolmánt, egy mentét csak választ magának,
Az mely legszebb vala mind közte azoknak;
Ebbe szokta mutatni magát az udvarnak,
Ebbe menyegzőknek és triumfusoknak.

14.

Két arany perecet választá azután,
Evvel jelt csinála vitéz uri karján;
Egy kócsagtollat is szegeze sisakján,
Száz aranyat kétfelé tett dolmányában.

15.

O, mely csuda dolog, hogy jutalmat szerez
Maga hohárának! Mely kemény vitéz ez!
Említése halálnak igen keserves,
Rettegett előtte Hector és Achilles.

16.

De halálakor is Szigetnek Hectora,
Hogy ő bátran nézhet szemmel az halálra,
És bár öltözzék rettenetes formára,
Megmutatja, s mint kell menni bátorságra.

17.

Meggyújtá az kincset, és mind megégeté;
Fegyverét azután szögrül leszedeté,
Szántalan sok közzül egyet megszerete,
Oldalára eztet vitézül föl köté.

18.

Ül vala az Isten abban az székiben,
Az honnan világot nézi kegyelmesben,
Méltóság, Tisztesség nagy áll körületben,
Tronussa helyheztetve nagy örökségben.

19.

Szerencse s Természet alázatossággal
Állnak őalatta, készek szolgálattal,
Dücsőség előtte foly nagy patakokkal,
Végtelen, Kegyelme tengerformára áll.

20.

Megszámlálhatatlan dücsőséges lölkök
Dücsőséget előtte szépen énekelnek;
Zsidó poetának untalan az versek
Királyi formára hárfájával mennek.

21.

Égi musikának gyönyörű szózatja
Szép Echonak választját megváltoztatja.
„Szent, szent, szent mindenható Isten, Jehova,”
Egész mennyei sereg vigan kiáltja.

22.

Cherubin, Seraphin seregek vigadnak,
Az szent bárány előtt magokat alázzák,
És más seregek feje ruhában járnak,
Báránnyal mindenütt ők is ottan vannak.

23.

Illyen méltóságbul nagyon parancsola,
Az az jó, az az igaz, az nagy Jehova,
Hogy minden musika egyszersmind hallgatna,
És hogy összevgyülne mennyei udvara.

24.

Ugy lón, mint akará, és összevgyülének
Az egész mennyei gyönyörű seregek,
Alázatossággal hajolnak Istennek,
Ő pedig így kezde beszélni nékiek:

25.

„Halljátok, halljátok, ti forgandó egek,
Halljátok, hiveim, égbéli seregek,
Hallj meg föld és világ, és világi vizek,
Az én mondásomat, és ti, nagy tengerek!

26.

Bolond vakmerőség nyilván van nálatok,
Kivel rám óriást támadni láttatok:
Azt tudta az kevély, büntetést őrájok
Társaival együtt hogy én nem talállok.

27.

Elesett, meglüvém mennyei küvemmel,
S elhagytam véle eget örökséggel.
Elhatta az eget ő, de kevélységgel
Most is zörgölődik nagy vakmerőséggel.

28.

És nem elégszik meg sok ezer lölköket,
Szántalan bűn közzül hogy ő harácsot vet;
Meri háborgatni az én hiveimet,
Kik tülem választva vannak, kedvesimet.

29.

Ahon szigetiek én értem harcolnak,
És az én hűtömért már sok vért hullattak,
Pokolbéli lölkök rájok agyarkodnak,
És igaz hűtökből kiverni kívánják.

30.

S miképpen lehessen ezt nékik engedni?
Igaz Isten lévén, hogy tudjam szenvedni?
Nem! nem! de hogy egy had menjen fegyverközni,
Be kell földfenékre ismég őket üzni.

31.

Eredj te, Gábiel, mennyei sereggel,
Eredj Szigethez erős fegyverös kézzel,
Ott találod őket, de onnan te üzd el,
Ronts meg őket együtt nagy kevélységekkel.

32.

Nézd osztán, hon vannak szigeti vitézek,
Ha testi köntösből levetkőzik lölkök,
Az ti kezetökön előmben jűjenek,
Itt rendelt helyekben örökkén legyenek.”

33.

Igy monda, de nem nyelvvel és nem szózáttal,
Hanem tündöklő isteni akarattal;
Értik az angyalok, mert nagy boldogsággal
Eggyeznek az Isten nagy akaratjával.

34.

Gábiel magával azért egy sereget
Elvive gyors szárnyon, s jelül egy keresztet.
Fénlik vala az ég, merre röpülését
Tartja az szép sereg, s az ő sietését.

35.

Alázatossággal Szivárvány kapuját
Megnyitá előttök és mond áldásokat,
Az szép tejes-ut is megcifrázza magát,
Látván az nagy Istennek sok szép angyalát.

36.

Az Göncös-szekere viszi sok fegyverét,
Mennyei seregnek könnyebbiti terhét,
Fegyverhordozó sas készíti menykűvét,
Kivel letaszítsák ördögös sereget.

37.

Fohászkodik Hercules, nem mehet vélek,
Nem lehet üressége az ő helyének.
Áll mozdulatlanul, istrázsát az égnek
Tart ő nagy botjával, ellenz ellenségnek.

38.

Halhatatlan sereg levegőn megáll, csak maga Gábrriel Szigetben leszáll,
Zrini hogy halálhoz elkészült, találá,
És szintén Istennek esedezik vala.

39.

Eleiben tűnék Gábrriel szárnyával,
Méltóságos vala angyali ruhával;
Az ő teste vala befödve biborral,
Az keze fegyveres lángozó pallossal.

40.

Az másik kezében egy szép pálmaágot
Koszorúval együtt magassan föltartott.
A sötétes házban fényességet hozott;
Gábrriel Zrininek akkoron így szóllott:

41.

„O, seregek urának kedves szolgája,
Egész keresztyénségnek vitéz virágja!
Te voltál JÉZUSNAK megszentelt hadnagya:
Ihon az Istennek az ő koronája!

42.

Ezt küldi tenéked az hadverő Isten;
De mást készítettett, az ki lesz fejedén,
Fényes csillagokbul kötve lesz örökkén,
Fogod azt hordozni az magas egekben.

43.

Angyali légiót küldött Isten néked
Te segítségedre, kivel meggyőzheted
Ezt az nyavalyában zabált ellenséged.
Kik pokolbul jüttek kevélyen ellened.

44.

Azért vidámits meg emberi szüvedet,
Duplázd meg utolján nagy vitézségedet;
Ne lássa vén tolvaj elvágott fejedet,
Hanem az föld alá küldd előbb ü lelkét.”

45.

Igy monda az angyal és megvidámitá,
Mennyei sereget égből leszállítá;
Nem messzi Lucipert seregestül látá,
Archangyal előtte így száját megnyitá:

46.

„Mit csináltok itten? o, ti nyomorultok!
O, nagy kinokban is fölfuvalkodottok!
Világnak Istenét talán nem látjátok,
Mely nagy menykűvekkel fegyverkezett rátok?

47.

El vagyon végezve Isten titkaiban,
Hogy kik itt meghalnak mostan Szigetvárban,
Mivelünk menjenek Isten országában;
Mit vártok reájok hát itten heában?

48.

Menjetek, átkozottak, az föld gyomrában,
Ottan bűnösöket zaklassátok kinban;
Fussatok el gyorsan sötét Acheronban,
Az a' ti helyetek örökös átokban.”

49.

Igy szól, és reájok mennyei pallosát
Rettenetesül fordítá nagy haragját,
Mert látá, késéssel készítik utjokat,
S nem örömet fogadják parancsolatját.

50.

Angyali legio szép fényes szárnyával
Fekete seregre üte bátorsággal;
De űk megesmerék előbbi próbával,
Hogy győzhetetlenek ezek hatalommal.

51.

Azért mint forgósél, keveregnek égben,
Keservessen üvöltnek sötét folyhőkben.
Igy kákognak hollók, ha sas jön közikben,
És éjjeli varjuk így járnak széltében.

52.

Csak te vagy, Alderán, az ő nyert prédájok.
Az te lelked leszen nekik triumfusok;
Elragadták eztet, kívül jött sok átok,
Testestül-lelkestül lén az ő prédájok.

53.

Igy hagyák ördögök világos világot,
És noha még szintén meg nem hajnalodott,
De szép harmatossan sötétbül hasadott
Szép hajnal, és minden jóra bátorított.

54.

Zrini jól esmervén életének végét,
Ötszáz bátor vitézt számlál maga mellett;
Minthogy nem türheti immár égő tüzet,
Kiviszi magával azért mind ezeket.

55.

És az várbul kimegyen nagy bátor szüvel,
Előtte törökök futnak szerte széllel;
Az piacon megáll, szörnyü szemével
Nézi, hogy hon vagyon pogány sok sereggel.

56.

Ily kegyetlenül jön oroszlány barlangul,
És ily szörnyen fénlik cometa magasbul:
Ez nagy országokra kár nélkül nem fordul,
Szörnyü jüvendőket hordoz hatalombul.

57.

Igy félnek törökök Zrini látásátul,
Mert tudják, nagy veszélyekre rájuk burul.
Zrini piacon is nem maradhat lángtul,
Azért lassan ballag az külső kapubul.

58.

Hon vagytok ti mostan, világrontó népek?
Hon vagytok, földemésztő szörnyü seregek?
Hon török, hon tatár, sötét szerecsenek?
Hon vagytok három világrul kevert népek?

59.

Ihon előttetek Zrini áll fegyverben,
Hon van az török Márs vakmerő szüvében,
Delimán? Hon száz más ebben az seregben,
Kik Zrini vérét szomjuzták békeségben?

60.

Édes az vitézség az ember szájában,
De nagy s rettenetes halálos probában:
Ezt rettegve nézi vakmerő Delimán,
Mint nyárlevél, ugy reszket szultán Szulimán.

61.

Messzi dombrul nézi ő kijüvetelét,
De még sem tarthatja rettegéstül szüvét,
O, hányszor megbánta, szállota Szigetet!
Hány átokban keverte megőszült fejét!

62.

De nem csinál pompát Zrini törököknek,
Nem mutatja vesztég sokáig ezeknek
Ő vitéz fegyverét, de mégyen ellenek;
Ötszáz halál megyen háta után ennek.

63.

Itt fegyver fegyverrel találkozik öszve,
Vitéz is vitézzel kapcsolódik közbe;
Vér, jajgatás és por megy égben keverve,
Török dárda, kopja, szablya elegyedve.

64.

Halál formára jár bán törökök között,
Mint az lángos harap, ha nádiban ütközött,
Mint az sebes vizár, ha hegyből érkezett:
Oly kegyetlenségben Zrini most öltözött.

65.

És ledül előtte nagy óriás Csebár,
Hal Jakul átokkal, és Csirkin teftedár,
Esik zöld zászlóstul nagy Jakul barjaktár,
Esik Mahomet-vér szerecsen Zulfikár.

66.

Száz szablya, száz csida Zrini paizsára
Egyszersmind is esik, mint küesső házra;
De ő ezt az folyhót, minden csudájára,
Tartja csak egyedül, törökök kárára.

67.

De Murtuzán basa, mint megsérült medve,
Szégyentül s boszutul mert hül kemény szüve;
Jól jut most eszébe, Aigastul kötözve
És nagy Szulimánnak volt tüle vitetve.

68.

De eggyetlen fiát ő jobban siratja:
Zrini keze miát volt ennek halála.
Azért ő akartva ilyen bosszuságra
Éleséti szüvét iszonyu haragra.

69.

És mint tüzes lidérc száll le az folyhóbül,
Kinek lángos farka szikrázik sok tüztül:
Igy Murtuzán basa keresztyénekre dül,
Halálra, haragra az ő szüve készül.

70.

Nem szól ő semmit is, rettenetességgel
Halva Bata Pétert maga előtt dönt el,
Három keresztyénnek veszi életét el,
Ismég többre készül, s nem elégszik evvel.

71.

Öszvetalálkozik ő Novák Ivánnal,
Öszvekeveredék szablyája szablyával,
De Novák elvágá kezét nagy csapással,
Azután fejét is vitéz bátorsággal.

72.

De nem áll meg itten Novákovics Iván,
Mert meghal miáta Perviz, Bicsir, Arszlán;
És nem kevesebbet teszen Orszics István,
Mert lelkét okádja előtte Balbazán.

73.

Itten kezd hullani török sok számtalan,
Itten sebesedni mindenféle pogány;
Ki nagy Allát, ki Mahometet kiáltván,
Vérekben feküsznek az földet harapván.

74.

Itt zászló zászlóval nagy csoportokban hull,
Amott fekszik sok török halva lovastul,
Imitt félholtan vitéz vitézre burul,
Ki alatt ló fekszik, némely ló alatt ful.

75.

Félholton némellyik marja ellenségét,
Amaz mint vérszopó, szomjuhozza vérét,
Ki sebeken által bocsátja ki lelkét,
Ki szorosságtul fult, ott hagyja életét.

76.

Rakásokban fekszik ló, fegyver és vitéz,
Holtan is keresztény az nagy egekre néz;
De az lölke után töröknek földben néz
Orcája, mert tudja, Isten nem kegyelmez.

77.

Gázol rettenetesül Zrini vértóban,
Vércataractákat indít meg pogányban;
Messzirül megesmeri ütöt Delimán,
De retteg ő szüve, de félelemben van.

78.

Nem esmert azelőtt ő soha félelmet,
Akaratja nélkül de mostan rettegett,
Mert látta Zrininek hatalmas fegyverét,
Látta nagy próbáját és kegyetlenségét.

79.

De mindezek közt is szüve helyére áll,
Mikor gondolatjában tisztessége száll,
Sok okot magának vitézségre talál,
És így ő magának kegyetlenül szólal:

80.

„Hát nem vagyok-é én most is az Delimán,
Ki veszélyt kezemen hoztam Szigetvárban?
Az ki vitézséggel hagytam magam után
Vértót, holttest-halmot Almás vize partján?

81.

O, szüvem, állj elő, o, én vitézségem!
Mit rettegsz kaurtul, megnőtt emberségem?
Ez nap s ez az óra az egész életem,
Megfényesíti vitéz cselekedetem.

82.

Majd Zrinire megyek nagy vitézségemmel,
Noha kevélykedik isteni erővel;
Nekünk is Mahomet segét nagy szentséggel,
Az mi testünk is van elegyítve vérrel.”

83.

Igy monda s kezével megrázá nagy dárdát,
Neveli magában hatalmas haragját,
Amfiteatrumban így láthattál bikát,
Az ki az fővényben köszörüli szarvát,

84.

Mely kapál csarnokon s fuja az fővenyet,
Látván maga előtt kevély ellenségét,
És előbb próbálja fában nagy erejét,
Hogysem ellenségre kivigye fegyverét:

85.

Igy téssen Delimán, és nagy sebességgel
Bánra rugaszkodik, teli sok méreggel.
Ráveti dárdáját hatalmas erővel,
Itéli, hogy nagy bánt lefekteti evvel.

86.

De Isten angyala elvevé erejét,
Mert Zrini paizsán megtompítá hegyét,
Tatár hám dárdája az földre leasett,
Csudálja Delimán ezt az történetet.

87.

De kemény kezével ő szablyát kirántá,
Evvel pozdorjára bán paizsát rontá;
Sokáig dühössége de nem tarthata,
Mert Zrini kardjának ellent nem állhata.

88.

Kegyetlen csapással bán az ő sisakját
Gyorsan ketté vágá és megsérté nyakát.
Az másik csapással megnyitá oldalát,
Honnan bőven folyini vörös patakot lát.

89.

Fuj lángot tatár, s öszveszedi erejét,
Bánnak kegyetlenül kézzel üti mellyét,
De bán ketté vágja Praecopita fejét,
És habzó vére kiönti életét.

90.

Holta után élte árnyékban elröpült,
Nagy keserőséggel, mint egy füst úgy eltűnt;
Halála határán ő vadsága megszűnt,
S lölke örök éjre sok mással elegyült.

91.

És semmit sem késik ott az ő halálán,
De mást és mást áldoz és nagy halomban hány;
Kis eledel ily tűznek háromszáz pogány,
Ezeket levágja horvátországi bán.

92.

De az vitéz Delimán mihent elesék,
Egész török tábor gyorsan megfélemlék.
Legvitézb emberek rettegni kezdenek,
És azután futni, az mint van erejek.

93.

Az futó népekkel öszvekeveredett,
Vágja mindenfelé az futó népeket.
Végre császárhoz is nem messzi érkezett,
Zrini távulról is megesmérte ütet.

94.

És egy nagy ohajtást az Istenhez bocsát,
Mert tisztességejért keresi az probát,
Osztán sietséggel megy, az hon császárt lát,
Fegyverében viszi szörnyü villámását.

95.

Sok ezer bosztáncsi, szántalan szpahoglán,
Az megijedt császárt veszik körül sáncban;
De mindazonáltal néki megy horvát bán,
Utat csinál karddal iszonyu hatalmán.

96.

Mert nem mér állani senki eleiben,
Senki nem mér nézni vitéz szemeiben;
Százat egymás után ő megöl egy helyben,
Még más százra viszen halált kéméltelen.

97.

Szulimán jó lóra ülni igen siet,
De bán gyorsasága már régen ott termett,
Tízet ottan levág császár segítségét,
Igy császárnak osztán Zrini szólni kezdett:

98.

„Vérszopó szelendek, világnak tolvaja,
Telhetetlenségednek eljött órája;
Isten büneidet tovább nem bocsátja,
El kell menned, vén eb, örök kárhozatra.”

99.

Igy mondván, derekában ketté szakasztá,
Vérét és életét az földre bocsátá;
Átkozódván lelkét császár kiinditá,
Mely testét élteben oly kevélyen tartá.

100.

Ez volt vége az nagy Szulimán császárnak,
Ez az ő nagy hires hatalmasságának,
Az Isten engedte gróf Zrini Miklósnak
Dicséretit ennek hatalmas próbának.

101.

Mikor bán visszánéz, meglátja távulrul,
Elmaradt serege török kard miát hull,
Mint pásztor nyájához, ő hamar megfordul,
És így szól hozzájuk nagy hangos torkából:

102.

„Eddig éltünk vitézek, tisztességéjért
Annak, ki körösztfán holt szabadságunkért:
Ma meghaljunk örömet, és jó hírünkért
Vitézül meghaljunk azért mindezekért.

103.

Ahon nyitva látom Istennek országát,
Ahon jól esmérem nagy Eloim fiát!
Esmérem, esmérem az Isten angyalát,
Rothatatlan ágbul tart nekünk koronát.”

104.

De török számtalan körülvék sereget,
Messzirül jancsárság lüvik vitézeket,
Nem merik próbálni mert karddal ezeket,
Senki várni nem meri az ő kezeket,

105.

Mind ennyi között is egy jajgatás nincsen,
Mert nagy vigasággal s örömmel hal minden.
Az mely helyen állnak, ugyanazon helyben
Bocsátják lölköket Isten eleiben.

106.

Nem mér az nagy bánhoz közel menni senki,
De jancsár-golyóbis Zrinit földre veti:
Mellyében ez esett, más homlokát üti,
Vitézivel együtt az földre fekteti.

107.

Angyali legio ott azonnal leszáll,
Dicsérik az Istent hangos muzsikával.
Gábrriel bán lelkét két tized magával,
Földrül felemeli gyönyörű szárnyával.

108.

És minden angyal visz magával egy lelket,
Isten eleiben így viszik ezeket.
Egész angyali kar szép musikát kezdett,
És nékem meghagyák, szómnak tegyek véget.

*Vitézek Istene! ime az te szolgád
Nem szánta éretted világi romlását;
Vére hullásával nagy bötüket formált,
Illy subscribálással néked adta magát,
Ő vitéz véérért vedd kedvedben fiát!*

.oOo.